

קונטרס
**טיב
האמדים**

אמדים נעימים ועובדות קודש
להאיר הלכות ולדומם הנפשות

**חג הפסח
וספירת העומר**

מלוקט מטיב אוצרו של
הגה"צ רבי גמליאל הכהן דבינוביץ שליט"א

שנת תשפ"ה

ציון ט"ב

מהדורה ראשונה אדר ב' תשפ"ד
מהדורה שניה אדר תשפ"ה

©

כל הזכויות שמורות להמחבר

בכל עניני הספר אפשר לפנות
טל: 02-9910-636 פקס: 02-9998-201

נדפס בארץ ישראל
PRINTED IN E. ISRAEL

תורת הנגלה

מגילת שיר השירים

עם טיב השיר, המוסר, והפנינים

תיקון חצות עם טיב התיקון

על תיקון חצות - ושלש משמרות

טיב השידוכים

הדרכה בעניני שידוכים

טיב הנישואין

הדרכה בעניני הנהגת הבית

טיב הבחרות

הדרכה לבחורים

טיב החינוך ב' חלקים

תורת החינוך • דרכי החינוך

טיב האמונה

בעניני אמונה

טיב השובבי"ם

כל בו לעניני שובבי"ם

סדרת טיב התחזקות

- עבודת השי"ת (ב' כרכים)
- לימוד התורה
- שמחה
- חסד
- כיבוד אב ואם
- עינים
- שלום
- הלל והודאה
- מקומות הקדושים (ג' כרכים)

טיב האמרים

על המועדים

טיב השבת

מאמרים לשבת ופירוש לזמירות

טיב ההגדה

על הגדה של פסח

טיב התורה עם טיב הרש"י

חמשה כרכים על חמשה חומשי תורה

בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

טיב הפרשה

חמשה כרכים על חמשה חומשי תורה

בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

שיחות על פרשת השבוע

טיב הפנינים לשלחן שבת

אמרות קצרות ע"פ משלים וסיפורים

טיב המעשיות

חמשה כרכים על חמשה חומשי תורה

בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

טיב הקהילה

ארבעה עשר כרכים על סדר פרשיות התורה

משנות תשע"א - תשפ"ד

טיב הפטרות

ביאור על סדר ההפטרות

בראשית, שמות, ויקרא • במדבר, דברים,

הפטרות מיוחדות

טיב התפילה

על סדר התפילה ושיחות בעניני תפילה

טיב הסידור

ביאורים פנינים ושיחות על שמו"ע

טיב הברכה

ביאורים פנינים ושיחות על ברכת המזון

טיב המאמין והתפילות

לקט מאמרים ותפילות לכל עת

ספר תהלים

עם טיב התהילות, המוסר והפנינים

תורת הנגלה

טיב השיחות לבת ישראל

שיחות לנשים ובנות

טיב הנחמה

שיחות לימי בין המצרים ומגילת איכה

טיב הזכרונות

על הגה"צ רבי לוי הכהן רבינוביץ זצוק"ל

טיב הליקוטים

אסיפת מאמרים מתוך ספרי קודש

טיב ההלכה

שו"ת בעניני הלכה

טיב מירון

שיחות התעוררות בדרך לרשב"י

טיב הרשב"י

ביאור על פזמוני ל"ג בעומר ושיחות התעוררות

סדרת טיב המועדים שיחות על מועדי השנה

- אלול - ימים נוראים
- סוכות
- ימי החנוכה
- עניני פורים
- חג הפסח
- חג השבועות

ספרים באידיש

טיב הקהילה

ב' כרכים: תשפ"ג, תשפ"ד

טיב התפילה

שיחות ומאמרים בעניני תפילה

קונטרסים טיב השיחות

- פסח
- שבועות
- ימים נוראים
- סוכות
- חנוכה
- שובב"ם
- ד' פרשיות
- טיב האמרים על מועדי השנה

ספרים בספרדית

טיב התפילה

LA ESENCIA DE LA PLEGARIA

טיב המאמין והתפילות

Entendiendo los Trece Principios de Fe y la importancia de la tefilá

ספרים ברוסית

טיב התפילה

Сердце Молитвы

טיב המאמין והתפילות

Тфила и эмуна

גליון טיב הקהילה

עלון שבועי היוצא לאור מדי שבוע בלשון הקודש ובאידיש ובאנגלית

לקבלת העלוו במייל ניתן לפנות לכתובת: SHIVTI11@gmail.com

תורת הנסתר

שער הכונות עם טיב הכונות
וסידור הרש"ש עם טיב הרש"ש

- ברכת אבות
- ברכת כהנים
- ויעבור – נפילת אפים
- סיום תפילת השחר
- דרושי הקדיש
- שבת חלק א'
- שבת חלק ב'
- שבת חלק ג'
- שבת חלק ד'
- דרושי הפסח
- ספירת העומר
- שבועות
- בין המצרים
- ראש השנה
- עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים
- סוכות – הושענא רבא
- חנוכה
- פורים

אוצרות חיים

עם טיב החיים ב' חלקים

תיקון שובבי"ם

עם טיב התשובה הארוך

תיקון שובבי"ם

עם טיב התשובה הקצר

תיקון שובבי"ם

עם טיב התשובה המבואר

שער הכונות

עם טיב הכונות

- דרושי השחר
- קריאת שמע
- דרושי הלילה

כתבי האריז"ל וכתבי הרש"ש

מטבע הברכה

טיב השיחות

על התורה וענינים שונים ושיעורים בתורת הנסתר
ניתן לשמוע את השיחות בקול הלשון

באידיש: 073-2951321 בלשון הקודש: 073-2951320

טיב האמונה

Tiv HaEmunah

טיב הבחרות

Tiv HaBachrus

טיב השידוכים

Tiv HaShidduchim

טיב הנשואין

Tiv HaNisuin

טיב החינוך

Tiv HaChinuch

טיב השלום

Tiv HaShalom

טיב העינים

Tiv HaEinayim

טיב השובבי"ם

Tiv HaShovavim

טיב הרשב"י

Tiv HaRashbi

טיב השמחה

Tiv HaSimchah

טיב המאמין

והתפילות

Tiv HaMaamin VahaTefillos

טיב התיקון

Tiv HaTikkun

טיב הלל והודאה

iv Hallel VeHodaah

טיב השיחות על התורה

בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

Tiv HaSichos:

Bereishis, Shemos, Vayikra, Bamidbar,
Devarim

טיב השיחות

על המועדים

פסח • שבועות • בין המצרים • אלול -
שמחת תורה • חנוכה • פורים

Pesach, Shavuot, The Three Weeks, Elul -
Simchas Torah, Chanukah, Purim

טיב המעשיות חמשה כרכים

Tiv HaMaasiyos:

Bereishis / Shemos
Vayikra / Bamidbar /Devarim

טיב האמרים - מועדים

Tiv Ha'amarim:

Sukkos - Simchas Torah / Chanukah / Shovavim

טיב התהילות

Tiv HaTehillos

טיב בת ישראל

Tiv Bas Yisrael

טיב הקהילה ב' כרכים

Tiv HaKehillah

First Year, Second Year

טיב התפילה

Tiv HaTefillah

טיב כיבוד אב ואם

Tiv Kibbud Av Va'eim

This sefer is dedicated by

Khal Anshei Tallymawr

as a zechus for their kehillah

and for their rav

Rav Baruch Yehuda Rabinowitz, shlita

May they all be blessed

with health, happiness, success, birkas

Hashem,

wealth, siyata diShmaya, emunah, bitachon,

shalom bayis and deveikus with Hashem

לעילוי נשמת

his sefer is dedicated in memory of our
illustrious mechuten

Rabbi Avraham Blumenkrantz, zt"l

whose monumental work on Hilchos Pesach
has benefited Klal Yisrael immensely

Shmuel Lipa and Chavi Friedmen

This sefer is dedicated as a zechus

for the upcoming marriage of Aryeh Leib and
Haddasah Horwitz

May they be blessed to build a harmonious
,and enduring home

filled with Torah, chessed, and simchah

a home where the light of Yiddishkeit shines
brightly and the Shechinah dwells within

**Dedicated by the Horwitz and Weinstock
families**

תוכן הענינים

מילין אחדים..... יא

חודש ניסן..... יג

בדיקת חמץ..... כג

ביעור חמץ..... לה

שבת הגדול..... נג

ליל התקדש חג..... עא

חג הפסח..... צא

שביעי של פסח..... קג

ספירת העומר..... קיז

פסח שני..... קמה

הקדמה

ימים ה'מבורכים ו'חג ה'אמונה הינם, בהם ישאב האדם כח ותעצומות נפש לכל השנה, כי על כן מה נכבד בהופעת טיב אור הבהיר ושמו יקבנו **'טיב האמרים'** לחודש ניסן וחג הפסח וכשמו כן הוא טיב אמרים מלהיבות נפש לעורר הלבבות תוכו רצוף אהבה בפנינים, התחזקות וסיפורי מעשיות מאוצר אסמו של רבינו המחבר הגאון הצדיק **רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א** להתחזק ולהתרומם בטיב הימים הקדושים הללו.

'טיב האמרים' הללו יוצאים לאור עולם כתבנית היכל, עליונים למעלה ולמטה כמתכונת שהוצאנו לאור על מועדי השנה, אשר רבים וטובים העידו כי נכוננו על ידם לקראת מועדי ה', למען ירוץ בהם הקורא הנעים, מחוטבים ובנויים לתלפיות כאשר עיניכם תחזינה מישרים. ועתה פנים חדשות באו בתוספת מרובה ובהם ימצא כל אחד די מחסורו מתוך נהר דינור של רבינו שליט"א.

יום זה מכובד מכל ימים בהופעת אוצר אמרים הללו סובבים על כל עניני חודש אשר ישועות בו מקיפות, למן ראש חודש ניסן אשר נטל עשר עטרות ובשגב מעלת החודש, בעיניני ההכנה דרבה בהם עוסקים המוני בית ישראל בימים המבורכים בהם משתרגים על ראשי עם קודש ומוקפים בחבילי מצוות ועבודות השי"ת, ביעור ובדיקת חמץ, שבת הגדול, ליל התקדש החג אשר לילה כיום יאיר, חג הפסח, שביעי של פסח, ימי ספירת העומר ופסח שני.

אכן כפנינת חן ויהלום זוהר בכתר מלכות הוא בהוציא לאור עולם טיב אמרים הללו מלאים זיו ונוגה מפיקים המצטרף לשלל ספרי דבי רב, יען וביען בחג ה' לנו - חג האמונה. הלא זוהי פסגת השיא בדברי רבנו שליט"א ובכל עת מצוא מתווה לנו לאמר: אמונה תמה זכה וברה! אמונת אלקי עולם על כל מצעדי גבר! זו הדרך לכו בה! על ידי האמונה ישכון אור ה' עליכם.

על כן איפוא ממעינינו המפכה בעוז ותעצומות, מאוצר הבלתי נדלה של אמונה דלה נדלה, לשאוב ממימי האמונה להשקות הצאן

שוקקים וצמאים בדורנו זה לדברי רבנו שליט"א, להתחזק ולהתעלות, להתרומם ולחוש בנועם הימים הנשגבים, ובעיקר לשאוב מהם אמונה ולימוד טיב לקח לכל השנה כולה.

הנה כי כן כבר הופיעו ויצאו לאור עולם ספרי דמרא טב, ספר 'טיב המועדים' על חודש ניסן ופסח וכן ספר 'טיב ההגדה' בו ימצא הקורא הנעים פנינים וביאורים על סדר הגדה של פסח, גם לרבות ספר 'טיב השיר' כליל בהדרו על שיר השירים, ספרים הללו מאירים ומנהירים לבבות ישראל ותורה מונחת וכל הרוצה להינות לאור זיווה הבהיר יבוא ויטלם. - קונטרס 'טיב האמרים' זה אינו אלא כי אם טיפה ממעיינו המפכה ומבאר מים חיים של רבינו שליט"א לטובת קוראי עונג המבקשים לשאוב ולהתבשם ממעט מן האור.

זו גם שעת הכושר ודבר בעתו מה טוב, להביע תשואות חן ורחשי הערצה לכל המסייעים ועוזרים תמיד, במפעל קודש זה. זכות הרבים תגן עליהם וישאו טובה וברכה מלא חפנים ממגד שמים, וימלא ה' כל משאלותיהם לטובה ולברכה, מתוך רב נחת דקדושה, נעימות בימינם נצח.

ויהא רעוא מן קדם אבוהון די בשמיא, שיתקבל גם קונטרס זה ברצון ובאהבה, ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, להגדיל תורה ולהאדירה. ובקרוב הימים, מיסמך גאולה לגאולה עדיף, בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, לשמוע קול מבשר ואומר לציון מלך אלקיך ולהקריב קרבן פסח בבית מקדשינו לאכול שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על מזבח ה' ברצון בב"א.

י"ד אדר תשפ"ה פורים דפרזים

יאצ"ט של הרה"ח

רבי ישראל דוד ב"ר מאיר ז"ל

מכון טיב

חודש ניסן

החודש אשר ישועות בו מקיפות

בניסן נגאלו ועתידין ליגאל

ידועים דברי מרן האר"י הק' זיע"א, שבכל פעם שאומרים בתפילה זמצפים תמיד לישועה, יש לכוין למצוה הגדולה של צפיה לישועה, ולבל יבוש ויכלם כשישאלוהו לעתיד את השאלה הנוקבת: 'צפית לישועה?' כמו שאמרו חז"ל (שבת לא, א) שזה הוא מה ששואלים את האדם בעלותו השמימה.

בימים אלו במיוחד יש לצפות לישועה^א ולקרבן פסח^ב, והיו צדיקים שלאחר אפיית המצות היו מאחלים לעצמם, הלוואי שלא

צרכי מצוה בירושלים, בין השאר ייסד והקים כאן בירושלים את בית הספר "בית יעקב הישן" המפורסם לתהילה.

מדי שנה בימי ערבי פסחים היה מזמין לביתו סוחר כבשים ידוע, ומסכם עימו על רכישת גדי או כבש מהודר תמים ונעלה, שבאם יבוא משיח צדקנו יהיה מוכן בידו 'קרבן פסח' להקדישו ולהקריבו על גבי המזבח!

ברוב ציפיותו והשתוקקותו לגאולה השלמה, היה חי במוחש את ההכנה לקראת גאולתנו ופדות נפשנו.

(א) אנשי ירושלים של מעלה בדורות שלפנינו היו מצפים ומייחלים בכל לב לביאת משיח צדקנו ולבנין בית המקדש, בפרט בימים שלפני חג הפסח היה לבם מתמלא ערגה וציפייה לגאולה השלמה, כמ"ש רז"ל (ר"ה יא, א) בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל.

אחד מגדולי ירושלים ומנקיי הדעת שבה, היה הגה"צ רבי הלל שלעזינגער זצ"ל, [חותנו של כקש"ת הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצוק"ל חבר בי דינא], הוא היה איש צדיק תלמיד חכם וגברא רבה שעסק בהרבה

אורח מארצות הגולה, תושב העיר 'מעלבורן' שבאוסטרליה הרחוקה. הרב קיבלו בכבוד ובסבר פנים יפות, ולאחר שקיים את מצות היום במשלוח מנות כראוי, שוחח עמו הרב על ענייני הפרטיים בפרט ועל ענייני היהדות שבמלבורן בפרט.

בין הדברים סיפר האיש, שבאותה שנה הכבשים שבאוסטרליה היו טובים ומשובחים ביותר! - כאשר ידוע שהארץ היא טובה מאוד ומשובחת לגידול הבהמות, שהיא ברוכה בשטחי מרעה דשן וטוב ענקיים העומדים לרשותם בארץ רחבת ידיים, שרוב שטחיה ריקים מיישוב ומלאים דשאים ועצים ופרדסים לרוב, ובמקומות רבים בעולם מייבאים את הבשר המשוכח מן הבקר שבאוסטרליה. - ובאותה שנה גדלו כבשים משובחים במיוחד, שופרא דשופרא!

כששמע זאת הגאון הצדיק צהלו פניו ושמח מאוד, באומר: הנה כי כן הכין השם יתברך עבורנו 'קרבן פסח' נאה ומהודר, הרי כולנו מקווים ומייחלים למחר ולהחיש את גאולתנו, ושנזכה עוד השנה בערב חג הפסח להקריב את קרבן הפסח, ובכך הכבשים השמנים והדשנים כבר עומדים ברחבי אוסטרליה מוכנים לקרבנות.

ובאותו חג הפורים היה רבי בנימין הצדיק מרבה להזכיר לאנשי שיחו, שהנה כבר מוכנים לפנינו כבשים דשנים וטובים עבור קרבן הפסח! וכאשר הגיע אחר כך אצלו אחד מסוחרי הבהמות שבירושלים, אמר לו שעליו להכין את עצמו לקראת עסקאות ענק

כמו כן היה רוכש שפוד גדול של עץ הרימון, שיהיה מן המוכן בידו לתלות עליו את הקרבן בצלייתו, כידוע שהיו משתמשים לזה בבית המקדש בשפוד של רימון, כמבואר במתניתין ריש פרק כיצד צולין (פסחים עז, א).

(ב) מסופר על אחד מגדולי הצדיקים בדור שלפנינו - הגה"ק מבראנוב זיע"א שבימים שלפני הפסח היה יוצא להתהלך בשדות המרעה מקום שהיו הכבשים רועים, ובודק אם טיבם ואת כשרותם, שבאם יצטרכו יימצאו בידם מן המוכן כבשים כשרים לקרבן הפסח.

פעם אחת בהתהלכו באותם שדות מרעה בצותא חדא עם תלמידי הגדול הגה"צ רבי אשר זעליג מרגליות זצוק"ל, בעודם מסתובבים בין הכבשים ובוחנים היטב את טיב כשרותם ותמימותם לקרבנות, החלו פתאום הכבשים בגעייתם, וכדרך השה כששומע את רעהו גועה ופועה מצטרף אף הוא עמו, ובכך נמצא העדר כולו בנהימה הנשמעת כמו בכייה, כמו שנאמר (ש"א טו, יז) "מה [מה מה...] קול הצאן הזה באזני"...

פנה הרב מבראנוב אל הצדיק ר' אשר זעליג, ואמר: ראה נא הכבשים הללו, הלא הם בוכים ומבכים על שאינם זוכים עדיין לעלות לקרבנות על מזבח ה'!

מעין טיב מעשה זה ראיתי פעם בחג הפורים בבית כ"ק האדמו"ר ממשכנות הרועים, מו"ר הגה"צ רבי בנימין רבינוביץ זיע"א, חבר בי דינא רבה פה עיה"ק, כאשר בין האורחים הרבים עלה לביתו איש יהודי נכבד

יוכלו לאכול את המצות, מפני שיבא משיח צדקנו, ויבנה בית המקדש ויקריבו הפסח בטהרה, ונצטרך שהכל יהיה בטהרה. וזאת, למרות שהכנת המצות אצלם היתה עבודה קשה שהשקיעו בה און והון רב.

געגועים לגאולה

גם בליל פסח בעת מזיגת 'כוס של אליהו' יש לבקש הרבה אימתי יבא אליהו לבשרנו על הגאולה.

ויש להתבונן בליל זה מה שהיה בעבודת ביהמ"ק, ולעורר בקרבו הכיסופין והגעגועים למקדש. וכמו שרואים שלאחר עריכת הסדר מבקשים כמה וכמה תפילות על הגאולה.

כך גם רואים במוסף של יו"ט שקבעו להתוודות על שמפני חטאינו גלינו מארצנו ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לויים בשירם וזמרם.

מנהג לנקות האבק

המשנה הראשונה של מסכת פסחים, פותחת בתיבות הבאות: אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. והנה לא ראינו ולא מצינו בכל המסכת שיחייבו אותנו לחפש אחר אבק או לכלוך, אלא יש לשרש אחר חמץ בדוקא.

אמנם רואים אנו בכל תפוצות ישראל, שמתאמצים ביותר לקראת חג הפסח גם לנקות הבית מכל רבב. והרי ישראל אם לא נביאים

וייחל לביאת המשיח, כדי שנזכה לאכול המצה עם הקרבן פסח. והעיר לו מאן דהו הלא איתא שאין בן דוד בא בערבי שבתות ויו"ט. והשיב, שבתחילה יבא, ותשבי יתרץ גם קושיא זו...

של יבוא הכבשים מכל רחבי אוסטרליה לירושלים עיר הקודש והמקדש!

(ג) מספרים על אחד הגדולים שלאחר פייט המצות בערב פסח ביקש

הם בני נביאים הם, וענין ניקוי האבק מקורו קודש ממנהגי ישראל שכך נהגו אמותינו ואמות אמותינו בדורות עברו. ויש להבין, למה אם כן, טורחים כל כך במשך כל החודש, ומה כל הרעש הגדול הזה?

ושמא יש בכך משום תוספת ראייה לאמונתנו השלמה והאמיתית בביאת המשיח, שאנו מנקים את הבית אפילו מרוב כלשהו, להראות כי אנו מאמינים באמונה תמימה כי בניסן עתידין להיגאל, וחזקים אנו באמונתנו עד כדי כך שאנו מכינים את ביתנו לגואל צדק, אולי נזכה שהוא ידרוך על מפתן ביתנו הפרטי.

וכך הראה לה כמה וכמה מקומות בבית שמעולם לא הכניסו בהם חמץ, ואין שום חשש לנקות בהם, ובכך הניח את דעתה בלב שקט שעשו את הפסח כשר כהלכתו.

ובודאי אשריהם ישראל בכל מה שפועלים ועושים הידורים במלאכת הפסח, ואין לזלזל חלילה בעבודת הפסח שאין ערוך אליה כידוע מספרים הקדושים. רק למדנו כאן שיש לדעת להבדיל בין עיקר הדין להידור, והנח להם לישראל.

(ה) כמו שסיפר לי אדם חשוב שבביתם נהגו שבערב שבת היו מצחצחים את כל הנעליים, גם אלו שאינם מיועדים לשבת, משום שאין זה כבוד ששבת המלכה מגיעה ויהיו בבית נעליים מלוכלכות. כך גם אנו מנקים את הבית היטב לכבוד הגאולה הקרובה, ובזמן הניקיונות וההכנות ראוי לכוון לקיים המצווה לחכות לישועה.

(ד) סיפר לי אבי מורי הגה"צ בעל "מעדני השלחן" זצוק"ל, שראה פעם את מרן הגאב"ד רבי זעליג ראובן בענגיס זיע"א בעל "לפלגות ראובן" בערוב ימיו, כשהיתה זוגתו הרבנית הצדקנית חולה וזקנה, ובימים שלפני חג הפסח היתה מתאוננת ובוכה לפניו שאין כוחה במותנה לעשות את כל עבודות הניקיון הגדול של לפני הפסח, כדרכה מימים ימימה.

נענה הרב ואמר לה, לא מצאתי את הספונזה גדולה בשולחן ערוך ובפוסקים... גם לא כתבו להיזהר שלא להשאיר אף קמצוץ אבק כל שהוא בכל הבית... וגם לא שצריכות הזגוגיות שבחלון להבריק משני הצדדים... רק שמכבדין את הבית לפני בדיקת חמץ, [עייין שולחן ערוך הלכות פסח (סי' תל"ג סי"א) ונושאי כלים]. ואין צריך כי אם לנקות ולהסיר את כל החמץ בלבד, מכל אותם המקומות שמכניסים בהם חמץ.

זה היה אולי מקור המנהג, ומנהג גדול זה נשאר אצלנו לדורות, לסמל את הצפיה לגאולה, שזו מצוה דאורייתא בכל רגע, ובמיוחד בימים אלו המסוגלים מאד לגאולה, שהוא עת פקידה כנתבאר לעיל.

ועלינו להאמין בכך באמת כי חודש זה מסוגל מאוד הן לגאולה הכללית והן לגאולה הפרטית לכל אחד במה שצריך, בפרנסה, בשידוכים, בריאות וכו', ובאמת להתכונן לגאולה.

לילה כיום יאיר

ובאמת נשתנה בזה חג הפסח לטיבותא יותר מכל החגים, משום שמבואר בספרים הקדושים, שהעבודה החשובה ביותר היא כאשר שרויים במצב של חושך, ומצליחים בכח העבודה להפוך חשוכא לנהורא, בבחינת 'לילה כיום יאיר', הנאמר על ליל פסח שבו יצאו ישראל ממצרים, וגם בפסוק מפורש שהוא נקרא 'יום', כדכתיב (שמות יג, ח): 'זהגדת לבנך 'ביום' ההוא לאמר'.

חברי, רצונכם שנלך לירושלים קודם השבת ונעשה שבת בירושלים? וירושלים היא רחוקה מצפת יותר מכ"ה פרסאות - השיבו קצת מן התלמידים: אנו מרוצים מכך, וקצת מן התלמידים השיבו ואמרו: נלך קודם ונודיע לנשותינו - כיון שאמרו נלך מקודם לביתנו, נתחרד הרב חרדה גדולה והכה כף אל כף ואמר: אוי לנו שלא היה בנו זכות להגאל, שאלמלא הייתם כולכם משיבים לי פה אחד שאתם רוצים לילך בשמחה גדולה תיכף היו נגאלים כל ישראל, שעתה היתה השעה עומדת להגאל, ומתוך שמאנתם בדבר חזר הגלות לאיתנו.

(1) כמו שאימי הצדקנית ע"ה בערב פסח לא רצתה שבעלה אאמו"ר הגה"צ זצוק"ל יעזור בעבודות הבית, וזאת מכיון שהיה כהן, וברוב אמונתה ציפתה שיבנה בקרוב ביהמ"ק, ואז, ידעה, לא יוכל בעלה לעזור בבית מכיון שיהיה עסוק בביהמ"ק בהקרבת קרבן פסח.

וכאותו שמובא בשבחי האריז"ל, 'פעם אחת בערב שבת סמוך להכנסת כלה, יצא עם תלמידיו חוץ לעיר צפת... כדי לקבל השבת... ובתוך שהיו משוררים, אמר הרב לתלמידיו:

ויש כאן רמז ברור לגלות החשוכה אשר אנו נמצאים בה כבר קרוב לאלפיים שנה, שאפשר בכח העבודה הישרה להפכה לאור גדול, ועל זה אנו שופכים צקון לבנו בליל קדוש זה: 'תאיר כאור יום חשכת לילה'.

וכאשר אנו מתבוננים בדבר מיוחד זה, שעבודת חג הפסח היא בעיקרה בלילה דייקא כנזכר בסמוך, אנו מבחינים גם ב'ספירת העומר', שתחילתה ביום השני של חג הפסח, שאף היא מצוותה בלילה דוקא. אף גם זאת, חג השבועות המופיע אחר שבעה שבועות של ספירת העומר, מתייחד הוא בענין חשוב מאד של 'תיקון ליל שבועות' על ידי לימוד התורה, תוך כדי כך שנעורים כל הלילה, שזה תיקון גדול כידוע ודלא כבשאר החגים שעיקר העבודה הגדולה היא בבוקר ולא בלילה, כדוגמת תקיעת שופר דראש השנה, עבודת הכהן גדול ביום הכפורים, ועבודת הנענועים דחג הסוכות.

והפרש גדול יש בין עבודת אלו הימים טובים שעיקר עבודתם וההשגות הנלווים להם הם בבוקר, שהם תיקון ל'ימים', בבחינת הנאמר (תהלים צב, ג): 'להגיד בבוקר חסדך', כמבואר בספרים הקדושים ומקורם קודש מכתבי האר"י הק'. מה שאין כן ימי העבודה שעיקרם בלילות הם בבחינת: 'זאמונתך בלילות' (שם), שכיון שהעבודה אז קשה יותר, בעקבות החשיכה והעלטה השוררת בגשמיות וברוחניות, הרי היא גדולה יותר לאין ערוך והיא מן היסודות הגדולים של אמונה.

ויש בפרט מה שבכלל. שכך הוא תמיד, כשאין האדם מרגיש טעם בעבודת ה', הרי זה בחינת 'חושך' אצלו, שרואה הסתר פנים וצרות וקשיים, ונדמה לו שאין תפלתו נענית. וכאשר הוא מתעודד ומתחזק מתוך אמונה פשוטה, הרי על ידי זה הוא יוצא מיד מהגלות הפרטית (וכן כתוב ב'שער הכוונות' דף לז, בהגהת ה'צמח').

ראוי על כן לכל אדם, כאשר אומר בתפלתו: 'לישועתך קוינו כל היום', תהא מחשבתו ברה וזכה לא רק על הגאולה הכללית שכה מרבים לקוות לה, אלא גם על גאולתו הפרטית והאישית, מכל

צרותיו המעיקות לו גם בגשמיות, כגון עניני רפואה ונחת ושידוכים ופרנסה וכיוצא בהנה.

ואם אמרו חז"ל כי בניסן עתידין להגאל, לא נשכח לנצל את הזמן הגדול הזה שניתן לנו במתנה, כדי להוציא ממנו תוצאות מזהירות בשביל ענינינו הפרטיים כנ"ל, שאף הן כאשר יבואו על מקומן בשלום, הם יהוו תוספת חיזוק לאפשרות לעבוד את ה' יותר ויותר, ועל ידי זה למהר ולהחיש גאולתנו ופדות נפשנו בכללות ובפרטות, במהרה בימינו אמן.

ביעור חמץ

אור לארבעה עשר בודקין לאור הנר

בניסן נברא העולם - ניסן זמן תשובה כבתשרי

ידוע המחלוקת בו נחלקו חכמינו מתי נברא העולם (ר"ה יא, א), רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם, ורבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם, ומבואר בכתבי האר"י ז"ל (שער הכוונות ראש השנה דרוש א), שאלו ואלו דברי אלקים חיים ודברי שניהם נכונים, אלא ישנם עולמות שנבראו בניסן וישנם כאלו שנבראו בתשרי, עיי"ש.

והנה כמו שבחודש תשרי, ימי הרת עולם, יש לנו את ראש השנה ויום הכיפורים בו אנו מטהרים את לבבנו ונפשנו לפני אבינו שבשמים ע"י תפילות ובקשות, ולעומת זה, גם עתה ביומי דניסן שאף בו נברא העולם הוא זמן הראוי לתשובה ולתיקון המעשים, ובזמן שמנקה את ביתו וחדריו מחמץ ומשאור, יכוון לטהר את נפשו וחדרי לבו מכל מחמצת הלב ושאור שבעיסה זה היצר הרע, דהרי האדם עצמו מכונה בית בבחינת 'בלבבי משכן אבנה', וימים אלו ימי תשובה המה, על כן יכבד את ביתו מכל חמץ שבלב.

את החמץ בודקין בחורים ובסדקים, והוא מכוון לשאור שבעיסה דהיינו היצר הרע (ברכות יז, א), וידוע מהצדיקים והקדושים שכשאמרו את סדר 'כל חמירא' אחר ביעור החמץ, כיוונו על ביעור החמץ שבלב - היצר הרע.

על דרך שפירש בספה"ק "בית אהרן" לערב פסח, וזל"ק: "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר - היינו ב'נר מצוה ותורה אור' (משלי ו, כג). 'כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת' - 'ידו'

היינו שכלו. 'זהשאר מבטלו', ובמה, 'בלבו' - מיט איין שטיקעלע הארץ. 'אין ביעור חמץ' אלא שריפה' - בהתלהבות לדבקות הבורא ברוך הוא" עכלה"ק'.

אך לפליאתו ולפליאת הגבאים ושאר החסידים הסובבים, עוצר אותו הרבי ופונה אליו בדרישה נחרצת: זו פארסט שוין אויך? פאר וואס זאלסטו נישט בלייבן מיט אונז אויף פסח? [גם אתה נוסע כבר? מדוע שלא תישאר עימנו לחג הפסח?], וביקשו מאוד להישאר בקרעסטיר גם לחג הפסח. - היהודי נענה לקריאתו של הרבי, ונשאר לחוג גם את חג הפסח בקרעסטיר.

כשראה הרבי את פליאתם של המקורבים, מה ראה לעצור את האורח בדרכו, ולהשאירו לחודש נוסף בקרעסטיר, גילה להם הרבי טפח וכיסה טפחים: יודע אני באיש זה שאין הפרוטה מצויה בכיסו להכין את חג הפסח כראוי... ומחמת הבושה כבר גמר בדעתו שלא לפשוט את ידו בשום אופן, אף אם יצטרך לאכול חמץ בפסח! רחמנא ליצלן. - אשר על כן צוית עלי ליהשאר עימנו כאן, ולהיות סמוך על שולחני בקמחא דפסחא, כדי להציל איש ישראל מחמץ בפסח.

ללמדך, טבעם וטיבם של גדולי ישראל צדיקי הדורות, שחשו אחריות בשמירת כל איש ואיש מישראל שלא יכשל חלילה בעוון הנורא של חמץ בפסח. וכל שכן וקל וחומר שהשפיעו

(ז) חג הפסח בעיירה קרעסטיר הגדולה לאלקים שבארץ הגר, בחצר הקודש של הרבי הקדוש והמפורסם רבי ישעיה'לי קרעסטירער זיע"א, היה מן הזמנים הנעלים והיפים ביותר שידעה העיירה.

ההמולה הגדולה החלה כבר מימים רבים שלפני החג, כשהכל נעשים שותפים ונוטלים חלק בהכנות הגדולות שלקראת החג הקדוש הממשמש ובא. והמלאכה היתה דיה והותר בשביל כל אחד ואחד קטן וגדול, הן בניקיון וצחצוח הבתים הדק היטב - בתי המגורים ובית המדרש הגדול, בית הכנסת אורחים וחדרי המטבחים [גאסט הויז]. והן בהכנת היין והמצות ושאר תבשילים הנצרכים עבור כל האורחים הרבים שעתידים לעשות את הפסח בצל הקודש.

שנה אחת במוצאי חג הפורים, בעת שהחלו האורחים הרבים שהגיעו לכבוד הפורים לארוז את חפציהם ולשוב אל בתם, היה ביניהם אורח אחד שהתכוון אף הוא לצאת לדרכו, הוא נעמד אפוא בתור ליד חדרו של הרבי ביחד עם כל הנוסעים, כדי להיפרד [ג'עגינען] ולקבל מן הצדיק את ברכת הדרך.

בדק הבית

בעוד מספר ימים בעת עריכת ליל הסדר, מגיע אליהו הנביא לבקר בבית כל אחד ואחד מישראל, ובינו נא והתבוננו נא, הרי כמה טרדות וכמה מיני יגיעות מתייגע כל אחד ואחד כדי לבער משהו חמץ מביתו, הלא אינו חוסך מעצמו שום טורח ועמל עד שבטוח בעצמו שסילק את החמץ מביתו, ומזה לבד נבין ונדע כמה צריך האדם לטהר ולמרק את בדקי נפשו שיהיה מצוחצח ומטוהר ומוכן לקבל את פני אליהו הנביא זכור לטוב שבא אליו לבקר.

וייתן אל לבו לראות שכל העניינים בביתו יתנהלו בקדושה ובטהרה, ושיהיה ביתו ריקן מכל שמץ של דברי חולין. וכגון, כשמנקה בביתו ועובר בין החפצים המונחים בו, קודם כל ישליך את כתבי העת השונים שנשארו מונחים אצלו, [כמובן שאין המדובר באלו הפסולים], ואפילו אינם פסולים, אך אחר שקרא בהם מדוע יצטברו בביתו, בבית יהודי מונחים בקביעות סידורים חומשים וספרי קודש, את אלו מניח בביתו למען יעמדו ימים רבים, אך שאר דברים אין לו לצברם, אמנם היותר חשוב ומי שיכול שלא יכניסם כלל לביתו. וישמע חכם ויוסיף לקח כהנה וכהנה. כללו של דבר שעל הבית להיות נקי ומכובד לקבל פני אליהו^ה.

בכגון דא, ענה לה שיש בזה אף חידושי תורה, פתחה פיה בחכמה ואמרה: "אבי לימדני שבספר של חידושי תורה צריך להיות כריכות מב' צדדיו, וכתב עת זה אינו תואם עם כלל זה". על כן יראה כל אחד להשליך חוצה כל מיני כתבים עכ"פ אחר שכבר קרא אותם וכבר אינם צריכים לו.

בישראל את ה'ביעור חמץ' הפנימי, הלא הוא היצר הרע הקשה שאור שבעיסה שבלב.

(ח) היה יהודי מהדור הקודם שפעם קנה כתב עת והביאם לביתו, משראתה זאת נוות ביתו שאלה אותו מה יום מיומיים, הרי אין דרכך כלל

ביעור חמץ בשריפה - לשרוף הרע ולהאיר הטוב

צא ולמד, אנו נוהגים לשרוף את החמץ על ידי האור, והדבר אומר דרשני, הלא מן הדין אין צריך בשריפה בדוקא, וכדשנינו (פסחים כא, א), ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה, וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח, או מטיל לים. ופסק בשולחן ערוך (או"ח סימן תמה) כחכמים שאין צריך בשריפה דוקא, אך הרמ"א כתב שם 'והמנהג לשרפו, ואכן כך אנו נוהגים, ויש לנו לתמוה מדוע נוהגים כשיטת היחיד.

ובכדי להבין את ענינו יש לנו להתבונן במהותה וסגולתה של האש, הנה באש ישנם שתי כוחות, האחד, שבכוחה לשרוף ולכלות את כל הנקרה בדרכה, אך יש בה כח נוסף, והוא כח המאור, האש מאירה למרחקים. על כן נוהגים אנו לשרוף החמץ באש, ולהורות לנו בא, שבאותו האש בו אנו שורפים את החמץ, באותו האש עצמו מאירים אנו את עצמנו באור יקרות. לומר לך, שאת היצר הרע צריך לשרוף באש, אש קודש, ועל ידי כך נוכל אף להאיר לאחרים. וצריך יגיעה רבה ועמל כדי לזכות לאותו אש קודש בעל ב' הסגולות, שריפת הרע והארת הטוב, וזהו הרמז 'אין ביעור חמץ אלא שריפה'.

במסירות נפש, הן מצד הממון שנצרך לעזוב את כל עסקיו ולשלם הון רב בנסיעותיו, והן מצד הסכנה הגדולה שבמדבריות וסכנת הדרכים.

אך ר' שלמה לא שת לבו לכל זאת, הוא עזב את כל עסקיו, נטל את צורו עם הממון הרב שנצרך לדרכו, ויצא בנסיעתו הרחוקה.

לאחר שזכה לקיים את מצות החליצה כדן, ביקשה האלמנה שהיתה בעלת נכסים ועשירה גדולה, לתת לו

(ט) אביו של הרה"ק בעל 'באר מים חיים' זיע"א, ה"ה מוה"ר רבי שלמה זצוק"ל, נודע כאיש של מסירות נפש, והיה שמח עד מאוד בשמחה של מצוה לקיימה בהידור, בכל נפשו ובכל מאודו.

אח היה לו לרבי שלמה, שהיה גר מעבר לים במדינה רחוקה מאוד, וכאשר הלך לעולמו ולא השאיר אחריו זרע של קיימא, נודע הדבר לרבי שלמה, והשתוקק מאוד לקיים בו את מצות החליצה, אלא שנסיעה זו היתה כרוכה

רב ובית דין או מורה צדק למכור להם את החמץ. – ולפרנסתו היה רבי שלמה עוסק בעשיית 'יין שרף', היה זה עסק גדול שהרוויח בו יפה, והיו לו כמה בתי משרפות ענק שבהם הכין יי"ש בכמויות גדולות עבור כל ערי הסביבה, עד שהתעשר מאותו עסק עושר רב.

מדי שנה לפני חג הפסח היה רבי שלמה נוסע במיוחד אל העיר הסמוכה, כדי למכור את חמצו לרב העיר כדת וכדין. וכמובן בימי חג הפסח היו כל הבניינים של בית החרושת סגורים ומסוגרים על מנעול ובריח, בהיותם מלאים חמץ ומחמצת.

שנה אחת נבצר מר' שלמה לצאת בנסיעה העירה בימים שלפני הפסח, ולכן ביקש משכנו האופה היהודי המקומי שבנסיעתו העירה למכור אצל הרב את מאפייתו הגדולה, ימכור באותה עת גם את חמצו שלו. הוא מינה אותו כשלוחו בקנין גמור, וכתב לו שטר מינוי בו פרט את כל מה שנצרך למכור עבורו אצל הראב"ד, חביות היין שרף, המשרפות, הדודים הגדולים שמבשלים בהם את החיטין והשעורין, והוסיף לפרט בדקדוק את כל המקומות שיש בהם חשש חמץ ותערובת חמץ או חמץ נוקשה, וחתם שמו על כך שממנה הוא את הנחתום המקומי למכור עבורו את הכל אצל הרב.

והנה באמצע ימי חול המועד פסח פוגש רבי שלמה את שלוחו האופה, ולהפתעתו כשרצה לגשת אליו ולברכו בברכת החג נראה האופה כמנסה לברוח ממנו, והכרת פניו ענתה בו שמתבייש להיפגש עימו, הוא רדף מהר אחריו והצליח לתופשו, ולאחר

לרבי שלמה את כל הוצאות הדרך ומתנות לרוב. אך הוא לא רצה לקחת מאומה, באומרו שברצונו שתישאר המצוה בשלמות ולא ליהנות בשכרה ולא כלום. [ונזכר זה המעשה גם בספה"ק "שיח שרפי קודש" (ערך בניס) עיין שם].

ויש שכתבו שבנו רבינו הק' בעל ה"באר מים חיים" מרמז לזה בספרו הטהור "סידורו של שבת", שכתב שם (ח"ב דרוש ד פ"א) בזה"ל (בקיצור): "ואתה תראה באישי ישראלים רובם ככולם, בהגיע לו עת לעשות צרכיו לעוסק במשא ומתן וכדומה מעשיית צרכיו עושה בזירוז אחר זירוז, ובכל כוח גופו ואבריו וכו', לחשוב מחשבות ולעשות עשיות רבות, כעין הנסיעה לארץ מרחקים, ומסכן את עצמו לעבור בימים ובנהרות, ובין גדודי חיות ולסטים, להביא ממרחק לחמו להחיות גופו וגופות בני ביתו. ולא כן בעשיית התורה ומצוות, האם קרה לאדם בזמננו מפשוטי המוני ישראל לנסוע נסיעה רבה אל ארץ מרחק, לקיים שם מצוה אשר אי אפשר לו לקיים כאן. או לעבור במקום סכנה בים או ביבשה, בכדי לקיים מצות התורה, כמו כיבוד אב וכדומה וכו'" עכ"ל ע"ש.

*

ידוע ומפורסם בתפוצות ישראל מעשה מסירות נפשו של הרה"ק רבי שלמה הנ"ל על מצות ביעור חמץ בפסח, וכבר נדפס בכמה וכמה ספרים חדשים גם ישנים.

טיב זה המעשה היה בעת שהתגורר בכפר אחד רחוק, שלא היה שם

שריפה, הם רצו מהרה להזעיק עזרה ולכבות את האש, אך ר' שלמה הצדיק עצר בעדם, וכל מי שהגיע לסייע בכיבוי האש תפסו עד מהרה וצירפו אל ריקודי המצוה, ויהי המקום לחרדת אלקים!

רבי שלמה זוגתו אף הכינו 'סעודת מצוה' רבתי לכבודה של מצוה, וכיבדו את כל האורחים הרבים שהגיעו כדי להשתתף בצערם הגדול, במאכלים ומשקאות טעימים ונעימים, ועד מהרה מצאו עצמם במקום להשתתף בצערם משתתפים בשמחתם הגדולה, שמחה של מצוה!

השמועה הגדולה עשתה לה כנפיים, והגיעה גם לאוזני הגוים הרבים שבסביבה, שלא השכילו להבין את מעשהו של ר' שלמה ואשתו, ודיברו בו סרה על ששרף במו ידיו את כל עושרו ורכושו, והכל שחו בענין שכנראה יצא מדעתו...

כשהגיעה השמועה המוזרה לאוזניו של הפריץ, אדון הכפר, כעס מאוד בדבר, היי"ש המקומי שיוצר בטעמו המופלא בכפר שלו היה מן הטובים והמשובחים ביותר, וכבר יצא לו מוניטין רב, והכל היו משוחחים בשבחו של היי"ש שמהכפר שלו... והנה עתה שרף ר' שלמה את הכל במו ידיו. הוא רגז ורטן וחמתו בערה בו, וקרא אליו בנחיצות את ר' שלמה ואשתו והוכיח אותם קשות על מעשיהם, באם אין אתם חפצים בבית החרושת שלכם, מדוע שרפתם הכל למאכולות האש? מדוע לא נתתם לי את כל החביות? והנה עתה במקום הריחות הטובים והחריפים של היי"ש המשובח שהיינו מריחים כאן תדיר, עולה ריח של אפר

שבירכו בברכת המועד דרש לדעת מה נעשה בדבר שליחותו.

השפיל הנחתום את מבטו מרוב בושה, ואמר, יסלח נא לי כבודו, אך מחמת רוב הטרדות שהיו לי בנסיעתי העירה נשכח ממני כל ענין השליחות, ובהיותי בבית הדין הזדרזתי למכור אצל הרב במהרה את המאפייה שלי, אך את דבר שליחותך לדאבון לבי לא ביצעתי, ואקווה שתמחל לי על כך, כי בשגגה נשכח הדבר מלבי.

כשמוע ר' שלמה את הבשורה הקשה חש מהרה לביתו וסיפר לאשתו הצדקנית את כל הענין, ושכל רכושם נאסר מעתה כדין החמץ שעבר עליו הפסח. ולא זו בלבד, אלא שמוטלת עליהם עתה המצוה של 'ביעור חמץ', כדין כל חמץ בפסח שהוא חייב בביעור.

יצאו אפוא ר' שלמה ומחברתו הטהורה לקיום המצוה הגדולה במסירות נפש ובשמחה גדולה, הם הכינו את מעמד 'שריפת חמץ' בכבוד והידור רב, שפכו את כל חביות היי"ש הענקיות והיקרות של בית המשרפות, שהסתכמו יחדיו בסכום אגדי של כמה רבבות! ותיכף העלו את האש בבית החרושת, המדורה הגדולה החלה לבעור באש עצומה ותמרות עשן, כשמבחוץ עומד ר' שלמה שש ושמח ורוקד ריקודים של מצוה, בשמחתו הגדולה שזכה לקיים בהידור את מצות 'אין ביעור חמץ אלא שריפה'.

אנשים רבים שראו את המדורה הבוקעת ועולה מבית המשרפות, חששו שמא פרצה שם

בבית דין של מעלה, שיזכו לבן מופלג וצדיק נורא, שיאיר את כל העולם כולו.

ואכן לתקופת השנה זכו שנולד לבם בנם, הגאון הקדוש רבי חיים זיע"א, בעל באר מים חיים וסידורו של שבת ושער התפילה, שהיה אחד מגדולי צדיקי הדור כידוע. – שהשפיע מהודו וקדושתו העצומה על כל באי עולם, עד שאף לאחר שעזב את העיר טעשרנוביץ, בה שימש ברבנות עשרות בשנים, נשארה השפעת קדושתו בהיכל בית מדרשו הגדול, שכידוע היו יראים בני ברית ושאינם בני ברית לשלוח בו יד, ושנים רבות נשאר עומד על תילו כמו שהוא, וסביבות מקום מושבו הקדוש היה מגודר בגדר, כדי שלא יהין איש לשבת על כיסא קדשו, ויצא שמו לתהילה בכל הארץ.

*

כיוצא בדבר היה טיב מעשה של מסירות נפש נפלאה, גם עם בנו הרה"ק בעל הבאר מים חיים זיע"א עצמו.

כאשר פעם בעת שהשתוללה מלחמה קשה בחוצות, נצרך הבאר מים חיים בביתו בדחיפות לבעל מלאכה, כדי שיבצע איזו מלאכה שנצרכו לה בבית הרב.

והנה בשעת לילה מאוחרת כשסיים הרב את כל תורתו ועבודתו, ויצא לסעוד את ליבו שאל את בני ביתו אם נתנו לפועל את שכרו, ומשהשיבו בשלילה שעדיין לא קיבל את התשלום מחמת שחשבו לשלם לו למחרת, התכרכמו פניו מאוד ונזעק במר ליבו, הלא על כך מצווים אנו להדיא בתורתנו

ושריפה מן היי"ש החרוך, שלא נשאר ממנו זכר!

מרוב קצפו וכעסו החליט הפריץ העריץ לגרש את ר' שלמה ואשתו מן הכפר שלו, כידוע שהיו הפריצים בימים ההם שולטים במחוזותיהם שלטון ללא מיצרים, ועשו בהם ככל העולה על רוחם. – כל תחנוניו והסבריו של ר' שלמה, שכך היא מצות דתו לבער כל החמץ בפסח, לא התקבלו על לב הפריץ, שלא רצה לשמוע ממנו מאומה, רק גירשם מפניו באף ובחמה ובקצף גדול.

כראות ר' שלמה כי כלתה אליו הרעה מאת הפריץ לא נשברה רוחו, רק הלך בשמחה לביתו אסף וקיבץ את כל מטלטליו, ויצא לגלותו הקשה בשמחה גדולה. כמעשהו במדורתו כך מעשהו בנדידתו, ובמקום שייצא בבכי ובעצבות, יצא בשמחה גדולה בשירים ובזמירות, שכן כל יציאתו מחמת מצוות ה' היא. ועל אף שייצאו ר' שלמה ואשתו נקיים מכל נכסיהם בלא שיהיה להם בהם הנאה של כלום, היו ששים ושמחים וליבם מלא אושר עצום על שזכו לקיים כפשוטה את מצות (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", ודרשינן בריש פרק הרואה (ברכות נד, א) "בכל מאודך – בכל ממונך!"

באותה עת נעשה בפמליא של מעלה רעש גדול מן המסירות נפש הגדולה שהקריבו בשמחתם בשביל קיום המצוה, ונעשה בזה קורת רוח עצומה ושמחה גדולה לפני אבינו שבשמים, כי היה בכך קידוש השם גדול בכל ערי הסביבה. ולפיכך נגזר עליהם

ובפרט בזמני חושך והסתרה שהם כמו לילה, צריך להבעיר את נפשנו ולהאיר באור מופלא על ידי האש שלא תיכבה, כמו שנאמר (שמות יג, כא), 'ולילה בעמוד אש להאיר להם', וכמו שכתוב בתורה הקדושה (ויקרא ז), צו את אהרן ואת בניו לאמר וכו', על המזבח כל הלילה עד הבקר, ואש המזבח תוקד בו, 'זהאש על המזבח תוקד בו לא תכבה', עמוד האש צריכה שתבער כל הלילה. וזהו חובת האדם, תמיד ידרוש אחר נקודת חמימות, לתור אחר הגחלת שתבער בו, ודבר זה בכוחו להעביר ולהנחיל לצאצאיו אחריו.

על ידי תשובה זוכה לאמונה ולתורה

ועל ידי ששב בתשובה ובמעשים טובים זוכה לאמונה, כי בזמן שעבירות בידו אינו יכול להרגיש את האמונה. ומפסח שהוא חג

מקום מגוריו של אותו פועל, כדי לשלם לו שכר פעולתו.

והנה בהתהלכו כך ברחובות קריה משוטט אנה ואנה, פגש בו איש צבא חמור סבר, ותיכף עצרו ונתנו באזיקים, על שהיה להפר את העוצר, וכבר רצה להשליכו לכלא ולהביאו למשפט בבית האסורים, כדי שיחרוץ השופט את עונשו. - אך הצדיק ביקשו והתחנן על נפשו שיניח לו מקודם רק להשלים את מצוותו, שמוכרח ועומד הוא במצוות דתו לשלם עוד היום את שכר הפועל שעשה במלאכתו היום.

לאחר הסברים ושכנועים רבים נענה המפקד להפצרותיו, ולקחו עימו אל ביתו של אותו אומן, ולאחר ששילם לו את כל שכרו משלם כדת וכדין, ונתקיימה המצוה בהזרה, נתרכך

הקדושה שלא להלין שכר שכיר, והיא מצוה דאורייתא! כד"א (דברים כד, טו) "ביומו תתן שכרו", ואף איסור יש בדבר (ויקרא יט, יג) "לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר!"

השעה היתה מאוחרת בלילה, בחוץ הוטל 'עוצר' כבד על העיר, ומחמת המלחמה הקשה היתה 'האפלה' מוחלטת, הכל חשוך לגמרי, נפש חיה לא נראתה ברחובות, רק חיילים ושומרים התהלכו לשמור על כללי חוקי העוצר.

אף על פי כן החליט הצדיק הקדוש כי אין ברירה, והמצוה מחייבת אותו לצאת חוצה, הוא אזר עוז בנפשו ויצא במסירות נפש באישון ליל לחפש אחר

האמונה מתחילים להתקרב לקראת חג השבועות ומתן תורה, וכשם שבתשרי מתחיל הסדר בראש השנה ומשם מתקדם האדם לשמחת תורה, כך מובא באר"י הק' (שער הכוונות פסח דרוש ז) שבניסן ישנו יחוד המתחיל בחג הפסח ומסיים בשבועות שהוא קבלת התורה, שהכל הוא הכנה למתן תורה. אך יסוד היסודות והקודם לכל הוא האמונה שהוא המצוה הראשונה של האדם, כמו נוכרי הרוצה להתגייר הדבר הראשון שצריך הוא אמונה, וכן הבא לשוב לה' הראשית הוא אמונה, ואחר שיש לו אמונה יכול להוסיף ולהתעלות במדרגות הקדושה.

בשעת הסכנה, והצדיק הקדוש היה מלא שמחה ורננה על שזכה לקיים המצוה בהידור.

בזכותה ליבו של הקצין והחזירו אחר כבוד לביתו נאווה קודש, כשהוא מוסיף להזהירו שלא יהין עוד לצאת מן הבית

בדיקת חמץ

"אור לארבעה עשר, בודקין את החמץ לאור הנר"
(פסחים ב, א).

בספר הקדוש עבודת ישראל (לשבת הגדול) דרש הגה"ק המגיד מקוז'ניץ זיע"א בפירוש משנתנו על דרך הרמז והמוסר, ללמדנו להועיל בטיב מעלתם הנשגבה של ימי חג הפסח הבאים לקראתנו לטובה, ובעבודת הכנת הלב והנפש לקראתם של ביעור חמץ'.

ברית המילה על הצד היותר טוב. ותיכף אמר לגבאי לקרוא לפניו את תלמידו הגדול הרה"ק רבי נפתלי צבי מרופשיץ זיע"א, וציווה עליו במפגיע לצאת ליום ראשון של פסח אל אותו הכפר ולערך את הברית כדת וכדין.

מינוי של הרופשיצער רב לכך היה לפלא בעיני החסידים, מדוע נצרך הרבי הק' לשלוח לשם את הרב הגדול שהיה מחשובי התלמידים, ומגדולי הרבנים שבדור, שיצטרך לעזוב את חצר הקודש ולחוג את היום טוב בכפר נידח. ומדוע לא הסתפק הרבי בשליחת אחד מן המוהלים הרגילים המצויים לרוב בעיר. – אך רבי נפתלי כמובן לא הרהר ולא כלום, את פקודת רבו שמרה רוחו, ויצא בשמחה למלאות את התפקיד שהטיל עליו הרבי.

(*) באחד הכפרים שבגלילות העיר לובלין הגדולה לאלקים, התגורר יהודי כפרי פשוט, אשר עסק לפי תומו עם בהמותיו במלאכת השדה.

כפרוס חג הפסח נולד לו ליהודי בן למזל טוב, ואת הברית מילה נצרך לערוך ביום טוב ראשון של פסח.

נסע אפוא האיש לובלינה, התייצב בפני רבן של ישראל מרן החוזה הק' מלובלין זיע"א, וביקש אם ניתן למצוא עבורו מוהל כשר שיואיל בטובו להגיע אל הכפר לחג הראשון של הפסח, ולהכניס את בנו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

כשמוע החוזה את בקשתו השיב מיד: אסדר לך בעז"ה מוהל מומחה גדול מבחירי התלמידים, שיערוך את

אך הכפרי בשלו, הוא התעקש וטען בלהט, שאי אפשר כך לבטל פתאום במחי יד מנהג של שנים... ועד שהרב לא יוכיח בבירור, שכך כתוב בתורה שהבירה היא חמץ, אין אנו מקבלים את דבריו!

כראות רבי נפתלי הצדיק, חכימא דיהודאי, את אשר לפניו, חיך אל היהודי ואמר: הבא נא לכאן בבקשה את הסידור שלך, ואראה לפניך ברור שחור על גבי לבן, שהבירה היא חמץ!

עד מהרה חזר האיש עם הסידור הדהוי בידו, והגישו בהדרת כבוד לפני הרב.

נטל הצדיק את הסידור, והזמין את היהודי לשבת עמו לידו. הרב עלעל מעט בסידור אנה ואנה, עד שמצא בו את סדר חג הפסח, הגיש ליהודי את סידורו ואמר: נו, תקרא בעצמך על מה מברכים אנו בליל בדיקת חמץ?

הביט האיש בסידור קרא מתוכו, ואמר: כן רבי, הברכה שאנו מברכים היא: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ביעור חמץ"!

הרי שלך לפניך, התחייך הרב בנימת ניצחון, הרי בעצמך קראת בסידור שלך כפי שאמרתי לך ומפורש כאן, מה ציוונו השי"ת: "ביר" [בירה] הוא חמץ! - שכן הבירה נקראת ביידיש 'ביר', וכשקרא האיש בהברה הפולנית: 'על ביער חמץ' הרי היא נשמעה כמו ביר...

אכן, הודה היהודי בפה מלא, עם סידור מפורש אי אפשר להתנווכח! ומהרה ציווה להסיר את חבית הבירה

ברית המילה נערכה ביום טוב הראשון של פסח ברוממות רוח ובהתלהבות עצומה, כפי דרכו ונפשו של המוהל הצדיק. - אך כשהתיישבו לאחר מכן בצוותא לסעודת הברית, נדהם רבי נפתלי לראות על גבי השולחן מתנוססת לה חבית קטנה של בירה! לכבוד האורחים. - כמנהג הימים ההם, שהיו מעלים על השולחן לכבוד סעודה חשובה חבית זעירא של בירה חריפה טרייה ותוססת!

ר' נפתלי נחרד עד עמקי נשמתו, ותיכף זעק מעומק לבו: הלא זו הבירה חמץ גמור היא! כיצד הגיעה חבית זו לבית איש ישראל בעיצומו של חג הפסח?

היהודי הכפרי התמים קם מהרה ממקומו לשמע צעקותיו של המוהל, ניגש אליו והרגיעו: תנוח דעתך המוהל הנכבד, זו היא רק 'בירה' בלבד, לא עירבנו בה ח"ו אף לא פירור אחד של לחם חמץ...

אוי! צעק ר' נפתלי, הלא הבירה עצמה כמו שהיא הינה חמץ גמור, גם אם לא עירבתם בה שום דבר!

מה פתאום? ענה האיש, בירה איננה חמץ! - הלא כך נוהגים אנו פה מדי שנה בשנה, להעלות בפסח חביות בירה חדשות, נקיות מכל חשש של תערובת לחם או פת כל שהיא!

אוי ואבוי! נזדעק הצדיק שוב, היודע אתה ממה מכינים את הבירה הזאת? הלא היא עשויה משעורים שהחמיצו היטב ותססו כראוי, עד שהפיקו מהם את הבירה הזאת!

וזל"ק: "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. כבר פירשתי שה'חמץ' הוא היצר הרע, כמו שפירש הרמב"ם ש'חמץ' הוא מלשון גזילה, מלשון 'אשרו חמוץ' (ישעיה א. יז), ולכך חמץ מרמז על היצר הרע שמי שהולך בעצת היצר הרע הוא נגזל משרשו".

"ולכך" צריך לבער החמץ בערב פסח, ולעשות הכנה, שיוכל להשרות עליו הקדושה הגדולה שמתגלה בליל פסח"א.

דורות: "החוזה מלובלין" זיע"א, לפי שהיה חוזה ברוח קדשו, ויודע כל דבר שנצרך לדעת, כדי להעלות נחת רוח לקונו.

ואף תלמידו הנאמן כמוהו, משתמש בחכמה ודעת שנתנו לו מן השמים - כאשר חרוט על גבי מצבת קבורתו: "יחיד בדורו בחכמת אלקים!" - כדי לעקור את הטעויות, וליישר לב ישראל לטובה.

(יא) דרכו של אבי מורי הגה"צ בעל 'מעדני השלחן' זצוק"ל לעורר אותנו תדיר בימים שלפני הפסח, על מה שקיבל מפי רבו הרה"צ רבי צבי הירש קופשיץ זצוק"ל, מזקני נקיי הדעת שבירושלים בדור שלפנינו, [אביהם של הרבנים הגאונים לבית משפחת קופשיץ בירושלים ובבית שמש], שאבי זצוק"ל היה תלמידו בבית היתומים "דיסקין".

ואמר שהיה מרגלא בפומיה של הרב להזכיר לתלמידיו בשם צדיקים, שעיקר עבודת האדם בליל הסדר, והחלק היותר קשה מכל המצוות הרבות שבליל פסח, הוא בקיום דין המשנה (פסחים קטז, ב): "חייב אדם לראות את

מהשולחן, והבטיח בהן צדקו שלא לשתות יותר בירה בחג הפסח!

ענה הבין רבי נפתלי בפקחותו למפרע, מדוע שלחו החוזה הק' אל אותה ברית מילה, על אף שהיתה כרוכה בהפסד עצום של הסתופפות בצילא דמהימנותא בחיבור אהבים אצל רבו ביום הנעלה והנכבד של חג הפסח. - לפי שכשנכנס אצלו היהודי ודיבר עמו אודות חג הפסח, ראה תיכף ברוח קדשו שאיש זה נכשל בלא יודעין בעוון החמר של חמץ בפסח רח"ל. וכל זאת חזה והבין מראש, שרק הרופשיצער רב בחכמת אלקים שבקרבו יוכל להוציא הטעות מליבו, ולהציל אותם מן החטא הנורא, ולכן נאלץ לשלוח דווקא אותו לערוך הברית.

ללמדנו עד כמה דואגים הצדיקים להשיב לב איש ישראל

בנאמנות אל בוראו, לקרב יציר אל יוצרו, ולהצילו מן החטא. ובשביל כך היו מנצלים את כל הכוחות והאפשרויות שקיבלו מן השמים, כדי להחזיר את ישראל בתשובה שלמה. - והלא על שם כך נקרא הצדיק בפי כל ישראל מדורי

"ש'פסח" הוא מלשון פסוח ודלוג, כי בכל מועד הקדושה אינה באה לאדם בפעם אחת, רק צריך להמשיך עליו הקדושה בתפלות ערבית ושחרית ומנחה. אבל בפסח בא הקדושה לאדם בפעם אחת כלשון 'פסח' כנ"ל".

"ולכן" צריך הכנה, כי אף על פי שבא אור הבהיר אף על פי כן צריך כל אדם לטהר עצמו כדי שיוכל לקבל אור הבהיר".

"למשל, שהחמה אף על פי שהיא זורחת ביותר, אף על פי כן צריכין החלונות להיות פתוחים, שאם יהיו סתומים לא תוכל החמה לזרוח להבית".

"ובכל" מועד צריך להמשיך עליו הקדושה בתפלות כמאמר הכתוב (ויקרא כג, ד) 'אשר תקראו אותם במועדם מקראי קודש', שצריך לקרות הקדושה. אבל בפסח היה צריך אור הבהיר לבא בפעם אחת, 'כי בחפזון יצאת ממצרים' (דברים טו, ג) וכו', האור הבהיר באה פסוח ודלוג. - אבל בוודאי אף על פי כן צריך כל אדם לעשות לו הכנה, כמשל זריחת השמש אל החלונות כנ"ל" עכ"ל"ק"ב.

השיב לו רבי הערש: על כך צריך לעבוד ולהתייגע בהכנה רבתי לקראת החג, לכל הפחות שבועיים לפני החג. לא רק בעבודות ההכנה המעשית של ביעור החמץ והכנת המצה, אלא אף בהכנת הנפש לדבק את עצמו בכל לב בפנימיות החג והשפעת קדשו. - אבל אם נופלים אל החג בלא הכנה פנימית, ובלא התבוננות והתקשרות בתוכן ומשמעות החג, לא מגיעים לשום השגה!

עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". ולשון רבינו הרמב"ם ז"ל (פ"ז מהל' חמץ ומצה ה"ו): "להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים", עי"ש ובנושאי כלים.

וזו היא עבודה קשה שבמקדש, להחדיר בלבבו, להוכיח ולהראות בעצמו ובכל מהותו, סדר יציאתו עתה ממש משעבוד מצרים!

(יב) סיפר לי הרה"צ רבי מאיר משולם רבינוביץ מקאלשין שליט"א, על שבת קירוב' אחת שנערכה לקראת חג

שאל אותו אבי: מה היא אם כן העצה היעוצה בזה? וכיצד ניתן לקיים האי הלכתא רבתא למעשה כראוי?

היא ניגשה אל אחד הרבנים במוצאי שבת כשבקשתה בפיה, היות והיא מארחת בביתה הגדול בליל הסדר את כל בני המשפחה המורחבת, ומשקיעה רבות בהצלחתו של 'ערב' זה שכולם נהנים מאוד ומהללים את תבשיליה ואת האווירה הנעימה שמשפיעה על כל בני המשפחה לכבוד החג. - אך משום מה היא מרגישה שאין ה'סדר' נערך בביתה כראוי וכנכון, ומלבד אכילת מצות ושתית יין עם כל התבשילים המיוחדים, אין בו מספיק תוכן פנימי ומשמעות עמוקה, מחמת שאינו נערך כהלכה! לפיכך מבקשת היא עזרה וסיוע בכל ההכנות הנצרכות על פי ההלכה לערוך סדר פסח כהלכתו בהידור רב.

צוות הסמינר האמונים על בקשות מסוג זה נענו בחפץ לב, רב מכשיר מיוחד נשלח אל הבית ביחד עם כמה בחורים צעירים עוזרי ניקיון מומחים, אשר ניקו היטב את כל הבית לקראת הפסח, צחצחו את המטבח, והכשירו את כל הכלים הנצרכים לחג. ולאחר שהכל היה מבריק ונוצץ, נשלח לביתם 'משלוח ענק' שהגיע היישר מן העיר 'בני ברק' שהכיל את כל צרכי החג מהחל ועד כלה בכשרות מהודרת ובהרחבה רבה.

מספר 'הגדות של פסח' מפוארות נשלחו אל הבית כפי מספר האורחים האמורים להשתתף ולהתארח בביתם בליל הסדר. ובעלת הבית המארחת הדגולה קיבלה 'חוברת הדרכה' מיוחדת בשביל 'עריכת הסדר', שהוכנה והודפסה ברוב פאר והדר על ידי הסמינר, ובה הדרכה מפורטת ומדוקדקת על כל ליל הסדר כולו

הפסח על ידי אחד מסמינרים הידועים ומפורסמים בהחזרת עם בני ישראל בתשובה.

השבת התקיימה לפני חג הפסח באחד המלונות המפוארים בעיר 'הרצליה' החילונית, ונושא השבת כולה היה 'הכנה לחג הפסח'. תוכניות השבת ההרצאות והפעילויות וכל הדרשות כולם נסובו סביב עניינו של פסח, הן בהלכה והן באגדה, כדרכם הנודעת של הסמינר להנחיל מורשה לאחינו בית ישראל כדי לקרבם לתורה ולתשובה.

אחת מאורחות השבת היתה אישה עשירה מאוד מהעיר הרצליה, שאף כי היתה חילונית גמורה משום מה את 'חג הפסח' אהבה מאוד, וכשראתה את הפרסומים על 'שבת הכנה לחג הפסח' ביקשה לשלוח אליה את הפרוספקט, וכראותה שכל השבת נסובה על תוכנו של החג האהוב עליה כל כך, נרשמה והצטרפה לאותה שבת בבית מלון מפואר שבהרצליה.

ההרצאות שנמסרו במשך השבת באומנות רבה על ידי המרצים הבכירים נכנסו לעומק ליבה, ומרוב צימאונה לדעת ולהבין את עומק משמעותו של חג הפסח היו בשבילה הדרשות של אותה שבת כמים קרים לנפש עייפה.

עם סיום השבת, לאחר שהתמלאו חדרי לבבה בהתעוררות קדושת חג הפסח, נדלק בה הניצוץ הקדוש, חלק אלקי ממעל, והיא החליטה שברצונה לזכות לפחות פעם אחת לערוך את סדר ליל הפסח כהלכתו כראוי וכיאור.

לא השתתף בסדר 'דתי' ואיננו יודע מאומה מכל הלכות ליל הסדר...

בלית ברירה ערכה בעלת הבית בעצמה וניהלה את ה'סדר' לבני משפחתה, כפי שלמדה בשיעורי ההכנה הרבים ובחוברת ההדרכה שקיבלה.

הם החלו כולם בקריאת ההגדה, מ'אה לחמא עניא' מילה במילה, כשהמארכת העורכת אינה מוותרת מלפרש ולהסביר כל קטע וכל פיסקא כדי שיהיו מובנים היטב לכל.

והנה הגיעו אל ארבעת בנים, 'כנגד ארבעה בנים דברה תורה', וכאשר כל מילה מוסברת ומוטעמת ניתן הסבר מיוחד על ענין ארבעת הבנים, שהכינה לנו תורתנו הקדושה 'דרכי טיפול' מיוחדים בשביל כל בן ובן.

כמ"ש בספרים בביאור לשון "כנגד ארבעה בנים", שהוא מעין לשון רש"י ז"ל (במדבר כז, יח) בתכונתו של מנהיג ישראל "שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד", שיש לכל איש ואיש מישראל דרך מיוחדת בתורה המותאמת לו בפרטיות לפי ליבו נפשו ונשמתו.

והנה בהגיעם אל הבן השני מן הארבעה, הלא הוא הבן ה'רשע', נעמד לו לפתע הסבא הזקן, אבי המשפחה ואביה של בעלת הבית עורכת הסדר, והכריז בקול: את הקטע הזה [של הרשע] אני אסביר! את זאת מבין אני היטב...

וכך פתח הסבא בהתרגשות גדולה בנאום ההסבר של, כשכל בני המשפחה שמים אוזנם כאפרכסת

מתחילתו ועד סופו, ובין השאר גם הדרכה ברורה לעורך הסדר כיצד יש להנהיגו על הצד היותר טוב.

בעלת הבית, בת ישראל כשרה, היתה כולה נרגשת ונסערת עד מאוד, הניצוץ הטהור שנדלק בה מתוך האהבה המיוחדת שהיתה שמורה בליבה פנימה לחג הפסח יצא ללהב גדול, והיא התמסרה כל כולה בלב ונפש להכנת 'ליל הסדר' בששון ובשמחה

היא למדה את 'חוברת ההדרכה' היטב מתחילתה ועד סופה, ערכה את שולחן הסדר בדיוק על פי ההוראות שנכתבו על ידי טובי הרבנים על פי דקדוקי ההלכה בהידור ובשלמות.

ובהגיע ליל הסדר הגדול אשר לילה כיום יאיר, היה הבית כולו מאיר באור יקרות מופלא, בני המשפחה המוזמנים התקבלו בשמחה רבה ובכבוד גדול, ולאחר שהתיישבו כולם על כורסאות ההסיבה היקרות שהוכנו וקושטו ברוב יופי והדר במיוחד לחג הפסח, ביקשה בעלת הבית מאביה הזקן שישב בהדרו בראש השולחן לערוך ולהנהיג את הסדר על פי ה'הגדה' שלפניו, אך הוא סירב בנימוס באומרו שאמנם בילדותו השתתף תמיד בליל הסדר שנערך בבית הוריו, אבל כבר עברו מאז שנים רבות והוא כבר הספיק לשכוח הכל...

היא פנתה אפוא לבעלה וביקשה ממנו, שיואיל הוא בטובו להנהיג את הסדר, אך גם הוא כמו חמיו סירב בדבר, וטען בקל וחומר שאם הסבא שזכה בצעירותו להשתתף בסדר פסח להלכתו מסרב, כל שכן הוא שמעולם

התסמינים הדתיים הללו, עפרא לפומייהו.

והנה עתה נוכחתי, המשיך הסבא, עד כמה צדקה אמא עליה השלום, הנה בתי היקרה והאהובה הציתה בליבנו את 'לפיד התשובה', ראו נא גם ראו איזה ליל הסדר מהודר ומפואר הכינה לנו כאן, כמה יופי ואמת יש ביהדות, כמה עומק ומשמעות יש לו לחג הפסח ויציאת מצרים כפי שאנו קוראים כאן בהגדה של פסח.

לסיום דבריו הכריז הסבא ברוב התרגשות, שהוא מקבל על עצמו מכאן ואילך 'תשובה שלמה', ועוזב את כל השטותים והבלים שנסקע בהם עשרות בשנים!

ואכן בעקבות אותו 'ליל הסדר' המאיר וזורח בלבבות ישראל, ומנענע את אמות הסיפים לעילא ולתתא, חזרה כל אותה משפחה בתשובה שלמה!

בעלת הבית בעצמה לא חשבה כלל ולא תיארה לעצמה עד היכן תגיע השפעת אותו ליל הסדר, בקירוב לב ונפש לאביהם שבשמים של כל בני משפחתה והוריה שנעשו כולם בעלי תשובה גמורים.

הסיפור המדהים הזה הרעיש בזמנו את הרצליה, והשפיע רוח של טהרה וקירוב, ונעשה קידוש השם גדול מאותה משפחה על כל הסביבה כולה, כן יתן ה' וכה יוסיף להשיב לב ישראל בתשובה.

'השיבנו' אבינו לתורתך, וקרבתנו מלכנו לעבודתך, והחזירנו בתשובה שלמה לפניך' אמן ואמן.

לשמוע את ה'הסבר' המלומד שיש לסבא הזקן לומר כאן.

הבן הרשע שבהגדה, הסביר הסבא, הלא זהו אני בעצמי!

דעו לכם בני ובנותי ונכדי היקרים, שבשונה ממכם שקיבלתם כולכם חינוך כפרני ולא ידעתם מאומה מעולם, הרי אני נולדתי להורים שומרי תורה ומצוות המקפידים על קלה כבחמורה, בילדותי למדתי בחיידר טוב, ובבחרותי נשלחתי לשיבה טובה. אבל לצערי בגיל הטיפש עשרה התגבר עלי יצרי הרע, התחברתי עם חברים לא טובים שקלקלו והשחיתו את נשמת, עד שירדתי לגמרי מדרך התורה והמצוה, עזבתי הכל מאחורי וברחתי לקיבוץ, שם נעשיתי פוקר גמור בלא שום ריח של תורה ומצוה כלל, ירחם ה'.

ההורים שלי בכו עלי בדמעות שלישי, אמי הצדקת לא הפסיקה מלהוריד דמעות כמים, אינני יודע כמה פעמים היא סיימה את כל ספר התהלים עבורי... ותמיד סנטה בי בעוז באומרה, תדע נאמנה בני יקירי! שאם אתה לא תחזור בתשובה ח"ו, הרי בניך בוודאי יחזרו בתשובה! הדמעות הרבות שלי לא ילכו לחינם ולא יאכזבו אותנו...

באותם שנים כשהייתי בקיבוץ השמאלני, בליל הסדר הגישו לנו 'להכעיס' ארוחה של חמץ גמור רחמנא ליצלן, ותדיר הסבירו שהחרדים הינם קומץ של פרימיטיביים מן הזן הישן של היהודים של פעם... מימי הביניים... היום העולם מתקדם... והנאורים האקדמאיים אינם צריכים לכל

בודקין את החמץ לאור הנר

וצא ולמד מטיב עבודתם של ישראל בימים המקודשים הללו, הנקראת עבודת 'כשר"ק' [כ'אשרון, ש'זבען, ר'זיבען, ק'ראצען]. ידי נשים צדקניות מלאות עבודת נקיון וקרצוף, מצות ביעור חמץ מתקיימת בבתי ישראל במלוא הדרה².

מה מאוד ייפלא כשמתבוננים בדבר, לקחנו בית שלם מלא חמץ מכל המינים ומכל הסוגים, מתגלגל ושוכן בכל חורים ובכל סדקים. והנה בחג הפסח מתרחשת לה בבית מהפכה רבתי, שינוי דרסטי מקצה אל קצה, אין אף גרגר חמץ אחד בכל רחבי הבית כולו, ואפילו כלי החמץ כבר נמכרו לגוי ואינם שלנו... שאם ח"ו כן יהא זה חמץ שלנו, הרי זה אסור אף אם הוא רחוק אלפי פרסאות מכאן ועד סוף העולם וסגור ומסוגר עם מאה מנעולים!³

(יד) הגה"ק רבי אברהם מטשכנוב זיע"א, היה מגדולי הצדיקים בדורו, אביו הרה"ק רבי רפאל התגורר בעיירה קטנה לא הרחק מן העיר 'פלאצק' הגדולה לאלקים, ובהיותו מסגל תלמידיו המובחרים של הגה"ק רבי לייבוש חריף מפלאצק זיע"א [הנקרא דער פלאצקער גאון], יחד עם רעהו הגה"ק בעל החידושי הרי"ם זיע"א, ועוד תלמידים עילויים שנעשו ברבות הימים לגדולי הדור ומנהיגיו, היה נכנס הרבה אל העיר לקבל תורה מפי רבו הגאון.

באותה עיירה הקים רבי רפאל בית חרושת ענק ליצירת י"ש [יין שרף], ובכל שנה בערב חג הפסח היה

(יג) מרן הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א בעל "שומר אמונים", סיפר שבשנה אחת ניסה להתמקד בחודש ניסן בימים שלפני החג בעיקר בעבודה הרוחנית בלבד, הוא לא נטל כמעט חלק בהכנות הבית לקראת החג, והתרכז כל כולו אך ורק בעבודת הקודש, ובימים שלפני החג היה סגור בחדרו בהכנה הרוחנית בלבד. **והעיד** על עצמו, שבאותה שנה לא חש כמעט התעלות כליל הסדר, היה זה אצלו כליל סדר של אדם פשוט!

ואמר שמכאן למד, שבהעדר טיב ההכנות הגדולות שבעבודה המעשית והגשמית שלקראת חג הפסח, אי אפשר לזכות לאור הגדול הזורח ומאיר בזה הלילה!

המפעל, פגש באחד מן הערלים המקומיים, ושאלו בחיך: נו, איך היה היי"ש? היה לכם במשך כל השבוע יי"ש רב כיז המלך!

אך מה מאוד התפלא כשהגוי החמיץ פנים, וסיפר שלא יכלו לשתות מן היי"ש המשובח אף לא טיפה אחת! מחמת שתיכף אחר שנסע בערב פסח ועזב את ביתו, הגיעו שני כלבים גדולים ואימתניים אל חצר הבית חרושת, ושמרו על פתח הבית בכל עוז. כל מי שניסה להתקרב אל הבית, תיכף קפצו עליו ונשכוהו קשות בכל חלקי גופו... הם הטילו מורא גדול על כל גויי הסביבה, וכל הניסיונות שנעשו לגרשם מן המקום לא צלחו...

הבה נראה מה קורה שם, אמר רבי רפאל, ופסע בנינוחות אל בית המפעל הגדול. והנה תיכף משהגיע אל המקום והבחינו בו שני הכלבים הענקיים, נתנו בו מבט חזק ובוהן, ולאחר מכן הרכינו ראשם בפניו, ונענעו אליו בראשם כמה פעמים, כאות חיבה שעשו את מלאכתם נאמנה... ותיכף סובבו פניהם ויצאו חוצה בהדרת כבוד, והסתלקו אל תוככי היער הגדול ונעלמו. - מיד נכנס רבי רפאל אל המפעל וזכה בו מחדש, כשהכל נשאר על מכונו בשלמות, ללא שום הפסד כלום!

ואף על פי כן עדיין נקפו לבו, שמא נאסר עליו ליהנות מאותו חמץ שעבר עליו הפסח, שהרי נמצא החמץ כל העת תחת שמירה קפדנית... ונסע לשטוח את ספקותיו בפני רבו הגה"ק רבי לייבוש חריף, מרא דאתרא דקלאצק והגלילות.

מוכר את כל המפעל הענק לגוי, בסדר 'מכירת חמץ' כדין.

שנה אחת הגיע לאותה עיירה כומר אחד [גאלח] שונא ישראל מובהק, שהיה מחפש תדיר להציק ליהודים תושבי העיירה. בדרשותיו היה מטיף שנאה רבה כנגד היהודים, ואף ניסה לשכנע את נאמניו שאסור להם לגויים לשתות יי"ש של יהודים... - אך הגויים הבינו היטב שאין כאן אלא שנאה בלבד, וכיצד היה היי"ש מותר עד היום?... ואף אחד מן הכמרים שלפניו לא דיבר על איסור זה מאומה... ובהיות שלמוניטין של היי"ש מתוצרתו של רבי רפאל לא היה תחליף בטעמו המשובח, לא וויתרו עליו הגויים, והמשיכו את קניותיהם בבית החרושת היהודי, למורת רוחו של הכומר צורר ישראל. והנה בהגיע ערב חג הפסח הצליח הכומר לשכנע את הערלים, שלא יסכימו בשום אופן לקנות מן היהודי את חמצו כבכל שנה, והבטיח להם על כך ממון רב. ואכן כשחיפש רבי רפאל אחר ערל נכרי למכור לו את בית החרושת, לא מצא אף גוי אחד שיסכים לקנות את חמצו.

לפיכך, כשהגיע סוף זמן איסור חמץ, ועדיין לא עלתה בידו למצוא קונה נכרי, נעמד בהתלהבות עצומה בפתח בית החרושת הענק, וצעק בקול גדול: "הפקרו! הפקרו! הכל הפקרו!" - כך הכריז ג' פעמים, לעיני כל אנשי העיירה יהודים וגויים כאחד.

את חג הפסח נהג רבי רפאל לחגוג בעיר 'פלאצק' הסמוכה בצל רבו הגדול, וכשחזר לאחר החג לעיירתו בטוח היה שלא השאירו הנכרים אף טיפה אחת... בדרכו לבדוק את מצב

מראה מופלא זה בא ללמדנו, שיכול אדם בשבוע ימים של חג הפסח להתהפך מקצה אל קצה, כשם שכל הבית והנהגתו שונה בפסח, האכילה שונה, השתייה שונה, השמירה שונה. - כן יכול האדם לעשות אותה מהפכה בעצמו ובנפשו.

וממנו נקח לעבוד את ה', להפיק מוסר השכל, כאשר לפעמים חושב האדם, שאין לו סיכוי להשתנות לטובה חלילה, לאחר שנים רבות שמתפלל בלא כוונה, שאין מכנים עצמו כראוי בלימוד התורה, או בשאר עוונות ופשעים ששקוע בהם, ונדמה בדעתו שאפסה כל תקוה ולא יוכל לשנות עצמו. - על כך יביאו האות והמופת לפניו מחג הפסח דגן, כשם שהבית שכולו חמץ משתנה בבת אחת לבית חדש ומחודש כולו כשר לפסח, כן גם האדם עצמו יכול ומסוגל להפוך את לבבו ולהתהפך לאיש אחר, להוקיע ולבער את כל החמץ מן הלב, ולעשות את עצמו 'כשר לפסח'!

הלכה אשתו בצער רב לפני רבם, הגאון רבי לייבוש, והתאוננה על כך שבמו ידיו איבד כמעט את כל רכושם, על אף שהתיר להם הרב לקחת הי"ש לכתחילה. היא החלה לבכות בקול, ואמרה: הנה לדאבוננו לא זכינו לפרי בטן, אין לי ילדים, וכל הנאתי בחיים היתה בחלוקת הצדקה לעניי ישראל, ועתה גם זאת לא נשאר בידי!!!

נענה הרב ואמר, בזכות המסירות נפש הגדולה שבשפיכת כל הי"ש מחמת ספק חילול השם, מבטיח אני לכם בן זכר, שיעשה 'קידוש השם' עצום בעולם, ויאיר כל העולם בתורתו ובצדקתו. ואכן לתקופת השנה נולד בנם יחידם, הלא הוא הגה"ק רבי אברהם מטשענוב זיע"א.

פסק לו רבי לייבוש, מצד ההלכה אין כאן שום ספק שהכל כשר וישר, שהרי אתה הפקרת יפה את כל חמצך כדון, ואין כאן חובת ביעור כאשר אינו חמץ בעין כי אם 'בליעות' בלבד. אלא שמן השמים עשו הנס בשליחות הכלבים, שלא השגיוח ולא שמרו אלא על ההפקר.... ומעתה הרי רשאי אתה לזכות מן ההפקר ככל אדם, ואין כאן שום מקום פקפוק.

ברם, בכל זאת חשש רבי רפאל, שמא יאמרו הגויים שהוא שהביא לשם את הכלבים הללו, וידברו סרה בה' ובתורתו ובעמו ישראל, וייצא מכך חילול השם, לפיכך החליט לשפוך את כל חביות הי"ש שמלפני הפסח!

כנוסחת תפילת ביעור החמץ שבערב פסח: "בָּשֶׂם שְׂאֵנִי מְבַעַר חָמֵץ מִבֵּיתִי וּמִרְשׁוֹתַי, כִּן ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹקֵי אֲבוֹתַי תְּבַעַר אֶת כָּל הַחֵיצוֹנִים וְאֶת רוּחַ הַטּוֹמְאָה תְּבַעַר מִן הָאָרֶץ, וְאֶת יִצְרָנוּ הָרַע תְּבַעַרְהוּ מֵאֲתָנּוּ, וְתִתֵּן לָנוּ לֵב בָּשָׂר וְכָל הַסְטָרָא אַחֲרָא וְכָל הָרָשָׁעָה כְּעֶשֶׂן תִּכְלֶה וּכְוִי".

ידוע מאמר העולם ברמזי "הגאון מוילנא - דער ווילנער גאון", כלומר אם רק תרצה תהיה גאון! [זויל-נאר, רק תרצה], כי הנך בהחלט יכול ומסוגל לכך, ואם אינך גאון סימן הוא שאינך רוצה מספיק. כנודע מאמר החכם שאין לך דבר העומד בפני הרצון!

לפיכך נותנים לו לאדם שבוע אחד בשנה, בו מתנקה ומזדכך מכל חמץ ושאור, ונעשה נקי וכשר בתכלית ההידור. - כן תוכל אם תרצה, להפוך את עצמך ולבער את החמץ הטבוע בפנימיות הנפש, ולהשתנות כל דרכיך לטובה ולברכה.

ביעור חמץ

כתב בסה"ק עבודת ישראל להמגיד הקדוש מקוזניץ זיע"א (לשבת הגדול), וזל"ק: "נוהגין להניח פתיתי חמץ, במקום שימצאו שם הבודקים וכו' (או"ח סי' תל"ב ס"ב ברמ"א). ונראה שנהגו המנהג הקדוש הזה, מפני שעיקר הביעור חמץ הוא היצר הרע. ולזה הנהיגו להניח חמץ, להראות שבוודאי יש בו עדיין עוון וחמץ הוא היצר הרע, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ).

"כי האדם שמחזיק עצמו שתיקן הכל, בודאי לא התחיל לעבוד את ה'. כמו שכתבתי במקום אחר, פירוש הכתוב (במדבר יט, ב): 'אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול', שמי שסובר שאין בו מום, בודאי לא עלה עליו עדיין עול מלכות שמים. וכמאמר החכם בחובת הלבבות, שאם אמרתי בלבבי לא הייתי חוטא, בודאי הוא חטא ביותר,

כי הגאווה הוא חטא ביותר. - ולזה נוהגים להניח פתיתי חמץ, להראות כנ"ל, כי בודאי לא תיקן הכל" עכ"ל הזהב"י.

התערב במים חמץ לאחר זמן איסורו שכבר אינו בטל כלל.

גם במנהג זה היה ה'פרומער' דנן מוסיף חומרות על חומרות, והקפיד שכל הפועלים הגויים העוסקים במלאכת מילוי המים בחביות, והבאתם מן הנהר אל הבית, ילבשו בגדים מחודשים ומצוחצחים היטב, ויסרקו את שערותיהם מכל פירור כלשהו, וכיוצא בזה היה מהדר בחומרות שונות שנועדו להבטיח מכל צדדים וצידי צדדים שלא יתכן שיפול שום שמץ גרגיר של חמץ בחביות המים.

והנה כאשר נכנס בשביעי של פסח אל בית מדרשו של הצדיק נהנה מאוד מן התפילות והזמירות, ועם תום התפילה עבר אצל הרבי בין כל הקהל להתברך בברכת החג.

לאחר שברכו הרבי במאור פנים בברכת 'גוט יום טוב', הוסיף ואמר לו: עליך לשוב בתשובה, על החמץ שנמצא אצלך בחבית המים!

הוא עמד המום, משתומם ונבהל עד עמקי נשמתו, הדברים נפלו עליו כרעם קשה כשאיננו מבין כלום, הרי הוא זה שהחמיר כאן בחומרותיו יותר מכל בני העיר בהרחקת כל צל ספק חשש חמץ עד קצה האחרון, וכיצד יתכן כזאת שדווקא אצלו ובחביות המים שלו נמצא החמץ?

(טו) בעירו של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זיע"א התגורר יהודי תלמיד חכם ירא ושלם, שלא נמנה על חסידיו של הרבי. אך כשעבר ליד בית מדרשו בשביעי של פסח, ושמע את תפילת החג הנלהבת והשירה הנפלאה שבקעה מחלונות בית המדרש, נכספה נפשו ונמשכה פנימה לחזות בקודש ולחמם את לבבו בנועם אש עבודת החסידים.

יהודי תלמיד חכם זה ידוע היה כאחד המחמירים הגדולים שבעיר, ונקרא בפי כל 'דער פרומער', בתחומים רבים היה נוהג סלסול בעצמו בחומרות שונות שלא היו נהוגים אצל שאר העם. - וביותר בחג הפסח היו לו חומרות על גבי חומרות כדי להתרחק ביותר, שלא יכשל חלילה אף לא במשהו חמץ.

מנהג יפה נהגו בני העיר טשערנוביל בחג הפסח, כמו בהרבה תפוצות ישראל, להכין לפני החג 'חביות' ענק של מים עבור כל ימי הפסח, והיו סוגרים אותם היטב כדי להשתמש בהם במשך ימי החג. כך שאף אם ח"ו התערב במים איזה משהו חמץ לפני החג, הרי הוא כבר התבטל בשעת 'ביטול חמץ' שבערב הפסח. מה שאין כן אם ישאבו את המים מן הנהרות באמצע החג, בעת שכבר אין מועילה בהם תורת ביטול, איכא למיחש שמא

שבכל חביות העיר, לדעת מה נעשה בתוכם? אלא שמשבאת לפני והשתתפת עמנו בחיבור התפילה ושמתת החג, הכרתי בסייעתא דשמיא ברושם החמץ שבפניך, כדי להצילך מן המכשול.

ב) ואשר שאלת, מדוע מגיע לך מכשול חמור זה, אחר שהרבית כל כך חומרות על גבי חומרות. – זהו מחמת שסמכת על אותם החומרות שלך, שהם בוודאי יצילוך מן החמץ... ושכחת לישא עיניך למרום, להתפלל ולערוך שוע, ולבקש מהשם יתברך שיצילך בכוחו הגדול שישמור אותך הוא בשמירה עליונה ממשוהו חמץ בפסח.

אדרבה, שאר בני בעיר שאינם מרבים בחומרות כמוך, ועדיין ליבם נוקפם מחשש חמץ כל שהוא, הרי הם נושאים תפילה ובקשה לפני השי"ת: ריבונו של עולם, שמרני נא והצילני ממשוהו חמץ בחג. וממילא אחר שמתפללים להקב"ה הרי הם מגלגלים ביטחונם ויהבם כלפי שמיא, וזוכים לסייעתא דשמיא ממרומים להרחיק מהם את החמץ. – שכבר נודע מפי ספרים וסופרים שללא סייעתא דשמיא שישמרו את האדם מן השמים מן החמץ, כמעט בבלתי אפשרי שלא יימצא משהו חמץ ברשותו!

אבל אתה שסמכת על עצמך, והוספת להמציא אופנים ותחבולות שונות כדי 'להבטיח' שבשום אופן לא נכנס אצלך חמץ, ואת התפילה הנאמרת בערב הפסח אחר ביטול חמץ בבקשת השמירה מן החמץ לא אמרת, רק סמכת על כך שבוודאי אחר כל הטרחות הללו הכל שמור בטוב. אבל שכחת להסתכל כלפי מעלה ולבקש מן המשגיח העליון,

הוא החל לרוץ מהרה לביתו כדי לבדוק אם אכן צדקו דברי הרבי, חיש מהר עלה אל עליית הגג, פתח את מכסה החבית הגדולה, ומה מאוד חשכו עיניו כראותו חתיכת חמץ גדולה, גלוסקא יפהפייה צפה על פני המים, רחמנא ליצלן!

רוחו נפלה בקרבו, והוא התמלא צער וכאב נורא על המכשול הגדול שבא על ידו בחמץ בפסח!

בפיק ברכיים כשכולו שבור ורצוף חזר שוב אל בית מדרשו של הרבי, שעדיין עמד ניצב על מקומו בבית המדרש, הוא ניגש אל הרבי בשברון לב, ואמר:

שלש שאלות יש לי אליכם:

ראשית, אם ידע הרבי שיש לי חמץ בביתי, למה הודיעני זאת רק עתה בסוף החג, ולא תיכף מתחילת הפסח כדי להצילני מן המכשול?

שנית, מדוע אירע לי מקרה חמור שכזה?

ושלישית, כיצד אירע הדבר, שאחר כל החומרות הגדולות שעשיתי מכל הצדדים, שבכל זאת נפל אל תוך החבית חתיכת חמץ נוראה כזו?

השיב לו הרבי הקדוש, ואמר: אענה לך על ראשון ראשון, ועל אחרון אחרון.

א) בדבר שאלתך הראשונה, למה לא הודעתך עד הלום. – משום שלא ראיתי אותך אצלי כאן בבית המדרש כלל כל ימי החג רק עתה... כלום סבור הנך שאני רואה בכל עת את כל המים

חמץ זה יצר הרע

וכבר אמרו בעלי המוסר, שלכן נפתחים הלכות הפסח בדין הצדקה לעניים, ובמנהגם של ישראל לקנות החיטים לצורך העניים לפני הפסח. - משום שטמונה בזה 'סגולה טובה' להכשיר את הבית מן החמץ, שבזכות 'קמחא דפסחא' ניצלים מחמץ בפסח.

ויש בעומקה של סגולה זו גם זיכוך הבית הפנימי, בתי גוואי שבלב, מן החמץ הפנימי, הלא הוא היצר הרע שאור שבעיסה. שהתיקון שבין אדם לחבירו מביא את התיקון בין אדם למקום. ועל דרך שפירשו בלישנא דמתניתין ריש מכילתין (פסחים ב, א) "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ", החמץ הוא היצר הרע, שהוא מלשון גזילה כמו שנאמר (ישעיה א, יז) "אשרו חמוץ", ולכך חמץ מרמז על היצר הרע¹, שמי שהולך בעצת היצר הרע הוא נגזל משורשו.

את חתיכת החמץ שמצאת שם! ותיכף
חמקו כלעומת שבאו...

המורם מטיב זה המעשה, שצריך איש ישראל בכל דבר לישא את עיני השמימה, ולא להיות סמוך ובטוח כל כך בעצמו בכוחו ובמעשיו, ובפרט בענין השמירה מחמץ בפסח. וככל שמרבה האדם להשליך את כל צרכיו על התפילה, לשפוך את שיחו לפני קונו, זוכה יותר לסייעתא דשמיא, והשי"ת שומר ומציל אותו מכל רע.

(טז) אחד מחסידיו הנאמנים של הרה"ק רבי מרדכי לעכוויטשער זיע"א, ביקר אצל רבו בימים שלפני הפסח, כאשר נכנס לברכת פרידה (געזעגענון) טרם צאתו לדרך, ביקש ממנו הרבי: בדרך הרי עובר אתה דרך העיר

שומר עמו ישראל לעד, שהוא ית' ישמור ויציל אותך מן החמץ. - נמצאת ממילא בגאווותך מרחיק מעצמך את הסייעתא דשמיא העליונה, ועד מהרה מצא החמץ [שהוא קליפת הגיאות] את דרכו אל תוך חביתך!

ג ועל שאלתך השלישית, כיצד אירע הדבר אחר שהכל היה סגור ומסוגר במנעול וברית. - אגלה לפניך גופא דעובדא היכי הוה, שכאשר שכרת בערב פסח את הגויים הפועלים למלאות את החבית במים, והוספת לגזור עליהם את כל חומרותיך, מה שלא ראו ולא נדרשו משאר בני העיר, התכעסו הם עליך, ומתוך כעסם נדברו להכשילך בערמה, וקפצו חרש בימי הפסח אל גג ביתך, פתחו את מכסה החבית והטילו פנימה

ולכך צריך לבער החמץ בערבי פסחים, ולעשות הכנה דרבה שיוכל להשרות עליו הקדושה הגדולה שמתגלה בליל פסח, הבא עלינו לטובה, אמן.

תשכחו את ההלכה של "בודקים בחורים ובסדקים!", ובזאת סיים את נאום ההכרזה הקצר, וירד מן הבימה.

'מוש', פרוש נא בשלום אנשי שלומנו שם, ומסור להם את ברכת החג, ושלא לשכוח את ההלכה (או"ח סי' תל"א ס"א): "בודקים בחורים ובסדקים!"...

מיד נעשה כל השטיבל כמרקחה, ה'תזכורת' הזו שקיבלו מן הרבי ישר אליהם, פעלה את פעולתה, חלחלו הדברים אל תוככי הלבבות, והם ניגשו לתפילת ערבית בדחילו ורחימו, התפילה הזו ארכה כמה שעות, כשכל החסידים מתפללים ומתמוגגים בבכיות וצעקות ודמעות רבות. ה'מעריב' הפשוט הזה שבלעכוויטשער שטיבל במוש, היה נראה כתפילת מעריב של ליל כל נדרי... - החסידים הבינו היטב היטב את הרמז שמתכוון הרבי, שלא ישכחו את החמץ הפנימי, הלא הוא היצר הרע, המכונה (ברכות יז, א) "שאור שבעיסה", שהוא הוא עיקר החמץ שצריך לבער מן החורים ומן הסדקים שבלב!!! (עי' זוה"ק ח"א דף רכו, ב).

יצא החסיד לדרכו, ובהגיעו אל העיר 'מוש', החיש פעמיו היישר אל השטיבל המקומי דחסידי לעכוויטש, שם עמדו החסידים לפני תפילת ערבית, הוא נכנס לבית המדרש ממש ברגע אחרון, כשהחזן כבר תפס את מקומו בעמוד, ורצה לפתוח בתפילה. אך היות ונחפז להמשיך בדרכו, לא היה באפשרותו להמתין עד אחר התפילה, וגם לא רצה 'להחמיץ' את שליחות הרבי הבוררת כאש בליבו... הוא ניגש מיד אל הבימה, נתן דפיקה חזקה, והכריז בהתלהבות והתרגשות עזה: "שלום עליכם טייערע חסידים, אחים אהובים! מגיע אני כעת חיה מבית רבינו שליט"א, הרבי ביקש לפרוש בשלומכם, למסור לכם את ברכת החג הבא עלינו לטובה, ושלא

שבת הגדול

בשבת הגדול היה גילוי מלכות ה'

בשבת הגדול מתחיל ענין יציאת מצרים, שאז הכניעו וביטלו את העבודה זרה של מצרים, שהרי בשבת זו נצטוו כל בני ישראל לקחת את אלהי מצרים הוא השה ולקשרו אל המיטה כהכנה לקראת שחיטתו, ולא יכלו המצריים לעשות להם משוב ועד רע. נמצא שלמעשה היתה שבירת העבודה זרה עיקר יציאת מצרים. ובשבת הגדול היתה ההתגלות של ה' אחד, כי כפי שבירת הקליפה כך יש ההתגלות של מלכות ה'. וזה היה ענין המכות, שידעו שה' הוא מנהיג הבריאה כפי מה שהראה על ידי כל המכות, וההתגלות היתה בשבת הגדול.

משכו ידיכם מע"ז

והנה פעולה זו היתה טעונה מסירות נפש מצד בני ישראל, וכמו שאמר משה (שמות ה, כב): 'הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלוננו'. הרי שבזכות מסירות נפש זו, זכו לגאולה.

אם כן ברור שכמו בימים ההם גם בזמן הזה מדי שנה בשנה, אזי שבת הגדול הוא עת רצון ושעת הכושר להתעלות ולהתקרבות אל השי"ת, בזכות הכנה דרבה לקראת ימי הפסח הנשגבים, שבהם מתנתקים מקליפות מצרים. וכיון שכך, צריך להתאמץ בשבת זו ביתר שאת, להכין כלים ראויים לקבלת שפע עליון.

והנה 'שבת הגדול' כשמה כן היא, שבת גדולה ומיוחדת היא, שבה קיימת אפשרות לתקן אפילו את המחשבה. מעתה, כאשר נאמר 'עבדים היינו' כפי המנהג בשבת הגדול, מקבלים הדברים

משמעות אחרת, שזה עתה אנו נפרדים מעבדות פרעה הוא היצר המסיתנו תמיד, ואנו מקבלים על עצמנו לעזוב את כל מיני 'עבודה זרה' במעשה ובמחשבה, ונבחר להידבק אך ורק בהשי"ת ובתורתו.

שבת משפיעה על הימים הקרובים

ועוד איתא טעם שנקרא 'שבת הגדול', כי ידוע מהזוה"ק שכל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליא, והנה בפסח יש השפעות עצומות שנשפעות על האדם, כ'יציאת מצרים' ו'יציאה ב'רכוש גדול', ובמיוחד ענין זה שבבילל הסדר מקיים האדם מאות מצוות, כי מלבד המצוות עשה דאורייתא ומדרבנן, כל קיום מנהג הוא מצוה, וממילא כל פעם שמכסים המצוות ומגלים המצוות מקיימים בזה מצוה. והכל נשפע מהשבת שלפניו. ואמרו צדיקים שההכנה למצוה גדולה מהמצוה עצמה, ומשום כן נקרא שבת זה 'שבת הגדול', לפי שנשפעים בו כל ההשפעות טובות של פסח".

היהודי התקשה לעמוד בנטל התשלום, והחוב הצטבר. לאחר כמה דרישות שלא נענו החל הפריץ לאבד את סבלנותו, ושלח 'איום' נחרץ אל היהודי, בו רמז על השלכת כל בני המשפחה אל הצינוק רחמנא ליצלן!

בימים ההם היו הפריצים שולטים בנתיניהם שלטון ללא מיצרים, ואיום שכזה היה מוחשי ביותר, ולא רחוק מביצועו המעשי!

לקראת שבת הגדול נסע היהודי - כדרכם של הרבה מיהודי

המחוז - אל העיר הגדולה לאלקים "אפטא", להכנה לקראת הפסח בצל קדשו של הרב המרא דאתרא, הרה"ק

(יז) לפנינו סיפור נפלא ביהודי שהיה שקוע בצרה עמוקה, ובזכות האמונה הפשוטה בדבריו הק' של הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זיע"א בעת דרשת שבת הגדול זכה להמשיך עליו ישועה גדולה לבילל הסדר:

באחת העיירות הסמוכות לעיר 'אפטא', אי שם בערבות אוקראינה הרחוקה, התגורר יהודי פשוט תמים וישר דרך, שלפרנסתו היה חוכר את בית המזיגה מן הפריץ המקומי, עבור תשלום שנתי קבוע.

לאחר חורף קשה ביותר השתבשו הזרכים בשלגים ובבוץ, ונתמעטו מאוד העוברים ושבים באזור,

החכירה (שטייער-געלט) לפריץ, ואולי גם איים עליו הפריץ בהשלכתו הבורה עם כל משפחתו חלילה. - אך גם אז בתוככי גלותו הקשה, לא אבד סברו ולא בטל סיכוי, עד שנגלה אליו מלך מלכי המלכים ב"ה ומושיעו מצרתו! הרבה דרכים למקום להביא הישועה, כדי שיברך איש ישראל בלב שלם "גואל ישראל".

עומדים אנו - סיים הרבי - לקראת ליל הסדר הגדול, שהוא עת רצון נעלה ומיוחדת לקבלת תפילות ישראל! וסגולה מיוחדת יש לי בקבלה בהאי שעתא עילאה, גילה הרבי, כאשר מגיעים באמירת ההגדה לפסקא: "ונצעק אל ה' אלקי אבותינו" (דברים כו, ז), כמה שנאמר (שמות ב, כג) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שוועתם אל האלקים מן העבודה". - להתפלל אז מאוד, ולזעוק אל ה' בכל לב, גם על כל מיני מיצרים פרטיים המעיקים על האדם! מקובלני ובטוחני, שמי שיצעק אל ה' בכל לב בליל הסדר בפסקא זו של 'ונצעק אל ה'', הרי יקוים בו 'ותעל שוועתם אל האלקים'!

וכשם שנגאלו ישראל בברכת 'גאל ישראל' ממצרים, כן ייגאלו עתה בברכת 'גואל ישראל' שבהווה, עדי נזכה מהרה לברכת "גאל ישראל" שבגאולה העתידה במהרה בימינו. - חתם הרבי את הדרשה בברכה, כשכל הקהל עונים פה אחד "אמן!".

היהודי התמים דנן התרגש מאוד מאותה דרשה, ויתמלא לבו תפילה וזעקה לאלקים, הוא הגיע לביתו אחר השבת בשמחה גדולה, ואמר לבני

בעל אוהב ישראל זיע"א, ולהשתתף בדרשת שבת הגדול המפורסמת.

במהלך הדרשה הזכיר הרב את ברכת "גאל ישראל" החותמת בהגדה של פסח, ונעמד על כך שהיא נאמרת בלשון עבר 'גאל', ואילו בשמונה עשרה חותמים אנו "גואל ישראל" בלשון הווה. - מה ההבדל בין שתי ברכות הללו, שאל הרבי, מדוע זו בלשון עבר וזו בלשון הווה?

ברם, ביאר הרבי בטוב טעם ודעת, ברכת 'גאל ישראל' שבליל פסח נאמרת על גאולת מצרים, שאנו מודים ומשבחים עליה בליל התקדש חג, ולכן נתקנה בלשון עבר, על אותה גאולה שבמצרים. - לעומת זאת ברכת 'גואל ישראל' מוסבת על הגאולה שאנו חווים בהווה כל העת, בניסים התדירים עמנו בתוככי הגלות בכל עת ובכל שעה. [כדמפורש להדיא ברש"י (מגילה יז, ב) וז"ל: "האי גאולה לאו גאולה דגלות היא, אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד. דהא ברכת קיבוץ ובנין ירושלים וצמח דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה, לבד מגאולה זו" עכ"ל. ועי"ע ברש"י ברכות (יב, א). וכמו שאנו מבקשים (תפילת רבון העולמים בלש"ק): "שתרחמי עוד בגלותי לגאלני" - לא אמר לגאלני מגלותי, כי אם 'בגלותי לגאלני', היינו הגאולה שבתוך הגלות, להצילנו מכף כל העריצים ולשום נפשנו בחיים].

לדוגמא, חרז הרבי במתק דרשתו - כדי להמחיש את מהות ברכת 'גואל ישראל' שאנו נצרכים בתוך הגלות - לפעמים נתון יהודי בגלות בצרה, כשאיין לו ממון לתשלום דמי

תמצא אותם המשטרה היא בוודאי תחרים אותם! הנני בורח מכאן עתה למקום רחוק, אנא, מכיר אני היטב את יושרך ונאמנותך, בבקשה ממך שמור נא לי על שקי הזהב הללו, והיה באם אחזור לכאן תקבל בשכרך שק אחד מן השניים, ובאם לא אחזור הרי שלך לפניך בשכר כפול של שניהם."

הוא דחף את השקים אל הבית פנימה, ועד מהרה החל לרוץ ולברוח, בטרם תבוא המשטרה להשליכו אל מאחורי סורג ובריח.

והנה למחרת נודע ליהודי היקר דנן, ששכנו הגוי טבע בנהר הסמוך בדרך מנוסתו, ובכך זכה בשני שקי הזהב גם יחד.

עתה היה כבר בידו לשמחתו די והותר עבור תשלום דמי החכירה, ואכן תיכף לאחר החג הגיע לארמון הפריץ בזמן הקצוב, וסילק את כל החוב בשלמות.

הפריץ שמח מאוד לנוכח אמינותו של היהודי, ועמידתו במועד הפירעון, ופנה אליו ואמר: הנה רואה אני שהנך אדם הגון, ברצוני להציע לפניך תפקיד חשוב ואחראי שמתן שכרו בצדו. נוסע אני כעת למסע רחוק לתקופה ארוכה, וזקוק אני לאדם נאמן שישמור וישגיח כאן על כל האחוזה, ברצוני להפקיד בידך את העסקים המסועפים שברשותי בכל המחוז כולו!

היהודי נענה להצעה, והם התיישבו תיכף יחדיו על פרטי הדברים, כשהפריץ מגלה בפני היהודי את כל רזי עסקאותיו המסועפים, במה צריך להשגיח, וכיצד לנהל בדיוק את כל

ביתו שהשנה יש לנו סגולה מובטחת מהרבי הקדוש לפעול ישועות בליל הסדר! והכין אותם כראוי לקראת "ונצעק אל ה'" בליל הסדר הממשמש ובא.

ויהי בליל התקדש חג, כאשר הסבו כל בני המשפחה יחדיו לשולחן הסדר, ופתחו בדחילו ורחימו באמירת ההגדה, בהגיעם ל"ונצעק אל ה'" נהפך המקום לחרדת אלקים! הם החלו כולם לזעוק לפני ה' בקולי קולות ובבכיות נוראות, זמן רב ישבו כך יחדיו והתמוגגו בתפילות וצעקות לחוס ולרחם עליהם מכל צרותיהם.

עד כדי כך היו שקועים בתפילתם וצעקתם, שלא שמעו כלל את הדפיקות החזקות שעל הדלת...

משנעשה קצת שקט ונשמעו הנקישות, ניגש בעל הבית אל הפתח, והנה רואה הוא את שכנו הגוי מבוהל ונפחד, בידו גורר אחריו שני שקים כבדים, והוא נדחק תיכף פנימה אל הבית בבהלה, כשעיניו מתרוצצות לכל עבר לבדוק אם אין רודפים אחריו.

הוא סיפר לשכנו היהודי על קורותיו המסעירים בשעות האחרונות: "מלחמה של ממש פרצה ביני לבין אשתי, כדרכנו מדי כמה ימים... אולם הפעם התעצמה המלחמה מאוד, עד שבסיומה פשוט הרגתי את אשתי בחמת זעם! חוששני מאוד שבתוך זמן קצר יופיעו כאן שוטרי המשטרה וקציניהם לחקירת נסיבות האירוע, ונאלץ אני להימלט על נפשי. - הנה יש לי כאן שני שקים מלאים וגדושים במטבעות זהב, אוצר יקר ובלום! אם

ובשבת מתחיל ענין יציאת מצרים, ומשום כן יש לומר חלק מההגדה וכן ביוצרות שאומרים בשבת הגדול יש חלקים מההגדה.

עכ"פ למדנו, שעכשיו זה זמן של דבקות בהשי"ת, ועל ידי זה באים להכרת טובה עצומה להשי"ת על כל הטוב אשר גמל לקרוצי חומר כמונו, והוא זן ומפרנס אותנו ומספק לנו כל צרכנו לטוב לנו כל הימים. וזה יסוד המאמר שאנו מזכירים ב'הגדה של פסח': 'זאילו לא הוציא וכו' הרי אנו ובנינו וכו' משועבדים היינו לפרעה במצרים'.

הרבי הקדוש בענוותנותו נענה ואמר: האמן לי, שאותה דוגמא שהבאתי בדרשה לא היתה מכוונת מצדי כלל, לא כלפיך ולא כלפי שום איש אחר, רק תפסתי הדוגמא המצויה באורחות חיינו... כנראה מן השמים כיוונו את הדברים בתוך פי, בטיב ההשגחה העליונה, בדיוק למה שנצרך עבורך! ואתה בכח האמונה שבך בתמימות ובפשטות, המשכת עבורך את ישועתך הגדולה! כי האמונה יש בה כח המשכה, להמשיך על ידה ברכה וטובה לכנסת ישראל.

כמו שכתב בספרו הקדוש אוהב ישראל (פרשת נח), בשם הרב הקדוש מורנו רבי יחיאל מיכל מגיד מישרים מזלאטשוב זצוק"ל: "אמונה - מלשון 'ויהי אומן את הדסה' (אסתר ב, ז), והוא לשון המשכה וגידול. כי באמונה יש כח זה, שעל ידי האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא. היינו על ידי שהוא מאמין בהשם יתברך ובוטח בו באמונה שלימה על שום איזה דבר, אז נמשך הדבר ההוא ובא בשלימות" עכ"ל"ק.

תיקי חשבונותיו האישיים בכל עת העדרו.

לא חלף זמן רב והנה נודע שאף אותו פריץ מצא את מותו בדרכו, והיהודי דנן זכה בכל נכסי האחוזה שבכל המחוז כולו.

לאחר שעלה לגדולה והתעשר עושר רב, שחה לו אשתו שמן הראוי לנסוע אל הרבי הקדוש לאפטא, ולהודות לו על ישועתם הגדולה שנושעו בזכות דרשתו וברכתו.

כאשר הגיע לאפטא ונתקבל בקודש פנימה, סיפר בהתרגשות את כל השתלשלות העניינים, כיצד זכה לצאת מצרתו, ושנעשה לעשיר גדול, בעקבות הדרשה והסגולה שהזכיר הרב בשבת הגדול, והמשל שהדגים מחוכר שאין בידו לתשלום דמי החכירה וכו'. הוא אף תרם סכום עצום לפדיון נפש, בהטעימו שאלו הם 'דמי גואל ישראל'!

וזוהי ההכנה הנאותה לליל התקדש חג, שבו אנו מהללים ומשבחים לבורא ית' על רוב חסדיו.

דיבורך של שבת - דומם צומח חי מדבר

והנה העולם התחתון והגשמי, שבו אנו נמצאים זה שבעים שנה ואם בגבורות שמונים, מורכב מארבעה חוליות זה למעלה מזה, כל מה שקיים על פני העולם נכנס בגדר של אחד מן הארבעה דברים הללו: דומם, צומח, חי, מדבר.

דומם - הוא הדרגה הנחותה והתחתונה ביותר מן הארבעה, והיא כוללת בתוכה את הקרקע והאדמה, האבנים והסלעים, וכל כיוצא בזה, אשר ככינויים כן הם, דוממים הם לגמרי, וכמו שנבראו בששת ימי בראשית כן הם נשארים עד עולם, הם אינם גדלים ואינם מתים, דומם.

צומח - דרגה זו מעולה מן הדומם, כי כל מה שנכנס בגדר של צומח יש בו כבר את הכח לגדול ולפרוח ואף להוציא פירות, והצומח כולל בתוכו את האילנות ועצי השדה, הדשאים והירקות, הצמחים והעשבים, וכל כיוצא בהם שהם צומחים ומלבלבים יותר ויותר.

חי - דהיינו כל הבהמות והחיות הרומשות על הארץ, הדגים והציפורים וכל הרמשים הזוחלים על הארץ, שיש בהם חיות של ממש, יש להם ידיים או רגליים שבהם יכולים להלך על פני הארץ, ובכוחם להשיג לבד מזון וצידה עבורם ועבור זרעם, וכמובן שדרגה זו נמצאת גבוה הרבה מן הצומח שאין בו חיות.

מדבר - המעולה שבכל הבריאה, הוא האדם, יציר כפיו של הקב"ה, שמצד אחד יש לאדם הרבה דמיון לכל הבעלי חיים שבעולם, הוא להלך כמותם, לאכול ולשתות ולישון, אבל כל זה הוא רק במראה החיצוני, כי הפנימיות של נפש האדם רחוקה מן הבהמה כרחוק מזרח ממערב, הקב"ה חנן את האדם בדעה בינה והשכל, בהם יכול האדם להפוך עולמות ולהתעלות מאד מאד, הרבה יותר גבוה מתחומי גופו המוגבל והמצומצם, בכח השכל יכול האדם לבנות או חלילה להרוס

את העולם עד אין שיעור ולשנות את פניה ממש לבלי הכר, והיות שכל היתרון של האדם מעל הבהמה ניכר כלפי חוץ על ידי כח הדיבור, שעל ידי הדיבורים שמוציא האדם בפיו, הוא מבטא ומגלה את מחשבותיו ודעותיו הטמונים בחביוני לבו ומוציאם מן הכח אל הפועל, על כן נקרא האדם בשם 'מדבר'.

וכל דרגה ודרגה, אפילו הנחותה ביותר, יש לה עלייה באמצעות הגבוה ממנה, דהיינו, על ידי שהצומח יונק את כוח הצמיחה מן השורשים הנמצאים במעמקי הקרקע, מעלה הצומח את הדומם להיות בדרגת הצומח, ועל ידי שבעלי החיים ניזונים מן הגידולים והשדות, הם מעלים את הצומח עד לדרגת החי, וכשבא האדם ומזין את עצמו ואוכל מן הבהמה, הוא מעלה את החי ואת כל אלה שמתחתיו עד למעלה העליונה של מדבר.

לא נברא האדם אלא לשמש את קונו

אולם בכדי שהאדם יהיה באמת ראוי לשאת את התואר החשוב של 'מדבר', הוא צריך למלא את המטרה אשר לשמה ברא אותו הקב"ה, שהרי לא ייתכן לומר שהאדם נברא עם שכל וכח הדיבור רק בכדי שיוכל לתקן לעצמו מאכלים משובחים ומשקאות ערבים לחיך, כי אם כן מה החילוק בינו לבין הבהמה, שניהם אוכלים שותים וישנים, אם כי הבהמה נהנית מערימת השחת והאדם יושב על סיר הבשר.

אלא הקב"ה ברא את האדם ואף חנן אותו בשכל ודעת בכדי שיוכל להשתמש בחלק הגשמיות ולעשות ממנה רוחניות, שעל ידי שיאכל וישתה יהיה לו כח לעבוד את השי"ת בכל לבו ונפשו, להפך החומר לצורה, שזהו התכלית האמתית של האדם בזה העולם, וכהקדמתו הידועה של רבינו הרמח"ל בראש ספרו 'מסילת ישרים': "יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו וכו', שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא".

על דרך זה כתב בשל"ה הק' (שער האותיות אות דל"ת - דרך ארץ, ובאות שי"ן - שתיקה), כי האדם שאינו ממלא את תכליתו בזה העולם אסור לו כלל לאכול בשר, כדאמרו בגמרא (פסחים מט, ב), "עם הארץ אסור לאכול בשר", ואין הכוונה כאן לבעל עבירה המדבר דיבורי איסור, אלא אפילו מי שאינו מנבל את דיבורו, אלא כל דיבוריו ומחשבותיו הם של הבל ורעות רוח, גם הוא אסור באכילת בשר, כי אדם כזה, כאשר הוא יאכל את הבשר יבוא אליו הבהמה בטענה, מה ראית לאכול את בשרי, הלא כל הזכות שיכול שיש לאדם לאכול בשר הוא רק מחמת שעל ידי זה הוא מעלה את הבשר מדרגה של 'חי' לדרגה של 'מדבר', אבל אדם שחי ומתנהג כמו בהמה היאך מותר לו לשחוט את הבהמה העומד בשווה עימו.

בשבת הגדול מתקנים הפגמים הגדולים

זהו אם כן העבודה שלנו בשבת הגדול, לתקן את העוונות שבידינו - בכלל, ואת כח הדיבור - בפרט, שחלילה לא נידמה להיות

אותו אטליז ענק, ומשהתבונן טוב יותר ממקום שבתו במכוניתו, ראה גם את האדם עצמו, הלא הוא הקצב העירוני, יוצא ונכנס אל האטליז, ומסתובב שם כמו בן בית היוצא ונכנס בביתו!

עיניו חשכו וליבו החל פועם בחזקה, האומנם רואה הוא נכון? היתכן הדבר שהקצב השכונתי שבעירו, מנהל עסקים עם אטליז טרף זה? - הוא היה כל כולו דרוך והמום, ולא האמין למראה עיניו, הנה הקצב היהודי שבשכונתו, מנהל כאן עסקים מסועפים עם האטליז הטרף! ומכשיל בו את כל יהודי העיר, הסומכים לתומם על תעודת ההכשר

(יח) טיב מעשה זה שלפנינו התרחש באחת הערים שבחוץ לארץ. - יהודי אחד יצא ברכבו לדרך רחוקה לעיר אחרת שבאותה מדינה, באמצע הדרך עבר בנסיעתו דרך 'אטליז' ענק, שהיה מלא גויים, היה זה בית עסק גדול שנמכרו בו בשר טרפה ודבר אחר בהמוניהם, בסיטונאות וליחידים, רגל יהודי מעולם לא דרכה במקום מגועל זה!

והנה להפתעתו ולחרדתו הגדולה של היהודי דנן, רואה הוא את מכוניתו של שכנו הקצב בחנות הבשר הקטנה והכשרה שבעירו, חונה על יד

מיד כששמעו אנשי העיר את כל פרטי הדברים ממקור ראשון במדויק, הדירו רגליהם מחנות הבשר שבשכונה, הרי אין כאן 'שמועה' בעלמא! שיש צורך לבדוק ולברר אחריה אם היא נכונה... אלא ראייה ברורה ומהימנה של איש נאמן מתושבי העיר, המעיד שראה בעצמו במו עיניו, את הקצב נכנס אל אותו אטליז!

הקול הלך והתפרסם, כדרכם של בריות האוהבים לעסוק הרבה ברכילויות עסיסיות שכאלו... ועד מהרה נסגרה החנות על מנעול ובריה מחוסר קונים, שלא העיזו לדרוך יותר על מפתן אותה חנות סוררת...

עד כדי כך הגיעו הדברים, שאותו קצב שכונתי התבייש לצאת אל הרחוב, והפסיק להופיע גם בבית הכנסת, לאחר שבכל מקום שהלך נדו לו הכל בראשם והצביעו עליו: "הנה הרשע והמחוצף הגדול! שהעז להכשיל את כל בני העיר בגיעולי נכרים, והאכיל מאות אנשים בשר פיגולים, טרפות ונבילות, רבות בשנים!" - לא ארכו הימים, ואותו קצב חטף התקף לב קשה, מרוב צער ובושה נוראה שהטיחו בו אנשי העיר, ולאחר תקופה קצרה נפטר והלך לעולמו בקיצור ימים, כשאף אחד בעיר אינו מוזיל אחריו זמעה! אדרבה, בני העיר נשמו לרווחה על שהתפטרו מאותו חוטא ומחטיא את הרבים. - רק אשתו האלמנה ובניו היתומים נשארו מסכנים וגלמודים, ללא משען ומשענה, וללא שום פרנסה, כשהשפלת הנידוי והחרם רודפת אף אחריהם בכל מקום!

חלפה תקופה, והנה נצרך אותו יהודי שוב לנסיעתו הרחוקה דרך אותו

המהודר שמציג הלה בפתח חנותו... - מתברר אפוא כעת בתגלית מרעישה זו, שאין תעודת ההכשר המתנוססת לתפארה על החנות, כי אם זיוף ותרמית ענק! הקצב שלנו אינו עומד בפיתוי... ורוכש כאן באטליז ענק זה בשר טרף בזיל הזול... ומוכרו אחר כך במחירים היקרים של הבשר הכשר!

שומו שמים!

הוא בדק שוב בטרם המשיך בנסיעתו, כדי לוודא שאכן הרכב החונה בפתח האטליז הוא רכבו של הקצב השכונתי, ואף העמיק את הסתכלותו לבדוק שוב פנימה בתוך החנות, לראות היטב את האיש כשהוא מסתובב לו בתוך האטליז, ובא בדברים עם הזבן הגוי, בעל העסק המקומי.

ליותר מזה הוא כבר לא נצרך... הרי במו עיניו ראה בחוש כאן ועכשיו, כיצד מתנהלים ענייני המסחר שבחנות הבשר התמימה שבשכונתו... ולא תהא שמיעה גדולה מראיה!

כשחזר לעירו היה כל כולו נסער עד עמקי נשמתו, הוא הלך מיד וסיפר את הדברים לרעיו וחבריו, שהוא בעצמו היה עד ראייה לעסקים שמנהל בעל חנות הבשר כאן עם האטליז הטרף והמגועל במאכלות אסורות מדאורייתא! - "אם לא הייתי עובר שם 'במקרה' במכוניתי בדיוק בזמן הנכון... ורואה בעצמי את אשר מתחולל שם... היינו עוד יכולים להיכשל רבות בשנים באכילת בשר טריפה ודבר אחר רחמנא ליצלן!" - סינן האיש בחרוק שיניים!

ותהום כל העיר!

שעבר כאן בנסיעתו הקודמת בכביש זה, וראה את הקצב מסתובב כאן בתוך האטליז!

מתברר אפוא אם כן - ערך האיש כעת חשבון פשוט - שלא עבור עסקי בשר טרפה נכנס כאן הקצב, כפי שחשבתי לתומי, כי אם לבקשת עזרה בשיחת טלפון פשוטה להזמנת גרר!!! ואם כן הרי קלא מעיקרא ליתא! ונשמט כל היסוד מאותו חשד שחשד בו בקצב שמוכר בחנותו בשר גיעולים! שהרי מתברר עתה שאין כאן ולא כלום, לא מיניה ולא מקצתיה, הכל עורבא פרח! חנות הבשר שבשכונה כשרה היתה למהדרין מן המהדרין! ותעודת ההכשר שהתנוססה בה, נכונה ואמיתית!!!

האיש נשבר לגמרי, התברר לו עתה למפרע, שעל חינום הרס לאיש את פרנסתו, וגרם למותו בטרם עת... הוא התנכל לבן אדם ישר והגון על לא עוול בכפו, והלך והוציא עליו שם רע של חוטא ומחטיא!

הוא היה נסער מאוד ולא ידע את נפשו מרוב צער וחרטה! בצר לו הלך לכמה וכמה מגדולי הדור להמציא לו דרך תשובה, כיצד יכול הוא לתקן את אשר העווה. - הרבנים הורו לו, ראשית לעלות אל קבר אותו קצב עם מנין אנשים, ולבקש מחילה מקרב לב על גודל הצער שגרם לו בשוגג.

ושנית, לדאוג לתקן את אשר קלקל לאותה משפחה, ולהקים קרן לפרנסת האלמנה והיתומים שנשארו, ללא פרוטה, וללא שום מקור פרנסה, על לא עוול בכפם.

כביש בינעירוני, ובהיותו כך בנסיעה באמצע הכביש, סיבבה טיב ההשגחה העליונה, שיקרה לו 'פנצ'ר' בדיוק בעוברו על יד אותו אטליז טרף הענק שבדרך! - הצמיגים שעל גלגלי הרכב נוקבו והתפנצ'רו לגמרי, ללא יכולת לזוז ממקומו אף מילימטר אחד!

האדם קם ויצא מרכבו שעמד בפתח האטליז, כשהוא נסער ועצבני ואובד עצות, מה עושים כעת? כשהוא תקוע כאן עם מכוניתו המפונצ'רת על אם הדרך! הוא הרי מוכרח להזעיק עתה את אנשי החברה שיגיעו לעזרתו, וכן יש להזמין כאן רכב 'גרר', שיגרור את הרכב אל המוסך. ובהיות שלא היה בידו מכשיר פלאפון, נאלץ בלית ברירה להיכנס אל האטליז, ולבקש מבעל העסק הגוי לבצע כמה שיחות טלפון דחופות מחנותו, היות ומכוניתו התפנצ'רה ונתקעה כאן בדיוק בפתח האטליז! - הגוי הסכים לסייע לו בחפץ לב, תוך כדי שהוא משיח לפי תומו: מעניין, אתה כבר היהודי השני שמתפנצ'ר לו הרכב בדיוק בפתח חנות! הנה לא מזמן לפני כשנה בערך היה כאן יהודי נוסף שנתקע בדיוק באותו מצב!

לשאלת האיש, אם ידוע לו מי היה אותו יהודי? ענה הגוי שהוא מכיר אותו, כי יש לו חנות בשר קטנה באחת הערים היהודיות... אף הוא היה ללא פלאפון, ונכנס כאן כמוך כדי לבצע כמה שיחות טלפון חשובות, והזמין אף הוא גרר לגרור את מכוניתו מכאן... סיים הגוי - כשניסה האיש לבדוק עם הגוי את היום ואת התאריך של אותו מקרה, התברר לו שהיה זה בדיוק באותו היום

כבהמה, רק להתעלות עד לדרגה של 'מדבר', ואין לך הכנה גדולה מזו לחג הפסח הבא עלינו לטובה, שהרי מבואר בספרים הקדושים, שכח הדיבור משועבד היה מתחת לקליפות פרעה מלך מצרים - 'פה רע', וכשנגאלו ישראל ממצרים נגאל עמהם גם הדיבור, שמעתה יהיו יכולין להעלות את הדיבור אל הקדושה, על ידי דיבורים של תורה ויראה או בדברי שבח והודאה למלך ק-ל חי וקיים, והשם של 'פסח' מורה על זה שהוא נוטריקון 'פה סח', שיש להשיח בפה רק בדיבורים מותרים ובדברים של מצווה.

וכתב בספר 'שפתי צדיק' שעל כן נקרא שמה 'שבת הגדול', כי בשבת זה יש בנו הכח לתקן את כל הפגמים הגדולים שפגמנו בהם, ובפרט את כח הדיבור, שפגם הדיבור הוא הפגם הגדול ביותר, כדאמרו בגמרא (ערכין טו, ב) שעוון לשון הרע חמור יותר מג' העבירות החמורות, כי בפסוקי התורה מצאנו מכנים את השלש עבירות החמורות ואמרו שהוא פגם 'גדול' - בלשון יחיד, אבל על פגם הדיבור ולשון הרע החמירו בו ביותר, שדוד המלך ע"ה כינה את עוון זה בשם 'גדולות' - לשון רבים, שנאמר (תהלים יב, ד) "יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות"י.

(יט) ידוע לי על מקרה שהיה בירושלים עיר הקודש, בבית חינוך לבנות, שהיתה קבוצה שלימה של בנות שכולן נישאו, אולם אף אחת מהן לא נפקדה בזרע של קיימא.

פעם נפגשו יחד באירוע מסוים, והתעוררו להתבונן על מה ולמה עשה להן ה' ככה? ונזכרו במקרה שהיה בעת היותן בבית הספר, שהלשינו על אחת המורות בפני המנהלת, שאינה רצויה ושיש לפטר אותה ולהביא אחרת במקומה וכו', ואכן פיטרו אותה מבית

האיש שהינו יהודי ירא שמים, ביצע את כל המוטל עליו על הצד היותר טוב! - ומאז הולך הוא ממקום למקום ומספר ברבים את סיפורו המדהים! כדי ללמד גודל חובת הזהירות הנצרכת בדברים שבין אדם לחבירו, שלא למהר להחליט גם בדבר שנראה לכאורה פשוט וברור... עד שלא יברר האמת בדרישה וחקירה היטב, ולא ימהר לדבר על חבירו, ולהוציא עליו שם רע חלילה.

"ולא" תונו איש את עמיתו, ויראת מאלקיך!".

על כן עם ה' חזקו ונתחזקה בשבת זה, לשוב בתשובה שלימה על כל העוונות שבידינו, בפרט על פגם הדיבור, ובזכות זה נזכה עוד בהאי שתא לאכול מן הזבחים ומן הפסחים, ואז יהיה עלייה אמתית לכל מדרגות הבריאה שבעולם, כי כאשר האדם עורך את ליל הסדר בקדושה ובטהרה הוא זוכה לתקן את כל חלקי הבריאה, 'דומם' - המקום אשר עורך עליו את הסדר הקדוש, 'צומח' - המצה והמרור, 'חי' - הקרבן פסח, 'מדבר' - האדם עצמו אשר עסוק כל הלילה

חלילה, ולברוח כמפני אש מכל צל חשש של פגיעה בזולת!

הספר. - ועלה בליבן שמא קפידת אותה מורה, מעוררת עליהם קטרוגים חלילה.

ומרגלא בפומיה דמרן בעל החפץ חיים זיע"א, שעל עבירות שבין אדם למקום לפעמים אין החוטא נענש בעולם הזה, ויקבל עונשו רק לאחר פטירתו בעלמא דקשוט. אולם על עבירות שבין אדם לחבירו אין ממתנינים, אלא נענש קשות כדי רשעתו כבר בעולם הזה [חוץ ממה שמיועד לו לעולם הבא], ובמידה שחטא לחבירו כן מודדין לו, (מכתבי חפץ חיים).

החליטו אפוא שילכו כולן יחדיו לבקש את מחילתה, שהרי כולן היה להן יד בדבר, תיאמו עמה זמן נוח, ועלו ובאו אצלה ובקשו את סליחתה. אמרה להן המורה שאכן נפגעה אז קשות מכך, ואיבדה את פרנסתה, וגם ירד ערכה בעיני בעלה שהחשיבה כבלתי מוצלחת, והיתה לה הקפדה עליהן.

שאלתי פעם את הראב"ד מרן הגר"י פישר זצוק"ל, שבאים אלי אנשים עם צרות ורוצים לדעת מה עליהם לתקן, מה אענה להם? וענה לי, שכנראה באים רוב הצרות על מה שפוגעים באנשים, וזה עיקר מה שצריך לתקן. והסביר כך: הרי על עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, ונשארים רק העבירות שבין אדם לחבירו, שעליהם אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו (כמבואר ביומא פה, ב).

לאחר שביקשו את מחילתה כדן, ודיברו על ליבה שהיתה זו טעות, וגם לא היו אלא קטנות ולא היתה בהם דעת, ואף נתנו לה סכום הגון לפיצויים, מחלה להן. - ולאחר זמן נפקדו כולן בזרע של קיימא.

טיב סיפורים שכאלו צריך לעורר ולזעזע אותנו מאד, עד היכן נוקב ויורד עומק הדין בדברים שבין אדם לחברו. וכמה צריכים להיזהר מדיבור לשון הרע, שלא להוציא שם רע

במצווה לדבר ולספר ביציאת מצרים, כל אלו זוכים לתיקון השלם ועלייה בליל הסדר.

אמירת ההגדה בשבת הגדול

וְחַג הפסח הוא כידוע חג האמונה. ענין יציאת מצרים הוא שורש אמונתנו בבורא כל עולמים, כי בהעלותנו על ליבנו את עוצם הנס של יציאת מצרים, מקום שמור וסגור אשר לא היה עבד מסוגל לברוח משם על פי דרך הטבע, וכאן יצאו ששים רבוא ולא בהסתר אלא בגלוי ובקומה זקופה ובשידוד מערכות בראשית.

(כ) סיפר לי איש נאמן, שיש לו חבר אחד, שבעבר היה אדם אמיד ועשיר, גביר נכבד בעמיו, הוא אדם רציני ואחראי, ולוקח כל דבר ברצינות ובכבודות.

כאשר נולד לו ילד, התבטא ואמר: "רחמנות על מי שיצטרך לגדל אותו! הרי צריך הון רב בשביל גידול הילדים!"... - חבירו הנ"ל, כששמע את דבריו המדהימים, היסה אותו בתוקף: אל תאמר כדברים הללו! הרי כבר הבטיחו רבותינו ז"ל: "בא זכר בא ככרו בידו!", ואין צריך האדם לדאוג בדבר שמסדרים לו מן המוכן מן השמים, במה שנצרך לגידול הילד בעזרת השם. - ובמקום שתהיה שמח בחלקך, ותתן הודאה להשם יתברך על המתנה הגדולה שהעניק לכם, בשמחה השרויה במעונכם, הנך רוטן ומתלונן!!! ומה גם,

ככה האריך עליו הרבה בדברים. - אבל האיש לא שת לבו לדברים של טעם שהרצה בפניו חבירו, ונשאר עיקש בשלו, שבזמנינו צריך רחמים גדולים כדי לגדל הילדים, ואין זה דבר קל כלל וכלל וכו'.

והנה לא יצאו ימים מועטים, לאחר כשנתיים בערך ירד האיש לגמרי מנכסיו, ונעשה 'יורד' גמור רחמנא ליצלן. הוא הסתבך עם הרבה חובות בדיני תורה ומשפטים, והגיע עד פת לחם ממש, רחמנא לישזבן.

ומסיפור יציאת מצרים אנו באים לידיעה שכלית ברורה ואיתנה כי הקב"ה משגיח ומושל בכל ולית אתר פנוי מיניה, והרי תכלית הידיעה שנבין שאין לנו שום הבנה והשגה ברבש"ע וכמאמר "תכלית הידיעה שלא נדע" כי הקב"ה אין סוף ואין תכלית וחקר לגדולתו.

ולפי דברים אלו נבין ביתר שאת את מאמר ההגדה שאנו אומרים אותה גם בשבת הגדול, 'זאפי' כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים וכו' מצוה עלינו לספר.. וכי עלה על דעתו של אי מי, שזה שהוא חכם, נבון או בעל דעה אינו מחוייב לספר את סיפור יציאת מצרים?

אלא מסביר ה'ישמח ישראל' בשם אביו זיע"א כי הרי תכלית מצות סיפור יציאת מצרים היא בכדי לבוא לדרגת אמונה בהקב"ה וא"כ זה שהוא חכם ונבון ובוודאי מאמין בלב שלם בהקב"ה ובוטח בו באמת ובתמים א"כ לכאורה לא יצטרך לספר יציאת מצרים כי כבר מאמין בלב שלם הוא!?

לכך אומר בעל ההגדה שהרי אמונה היא כמעין המתגבר, אין סוף ותכלית להשגת האמונה הזכה בהקב"ה, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח פי' אמונתו תשתבח ותתגבר והא ראייה כי מעשה ברבי אלעזר בן עזריא ורבי עקיבא ורבי טרפון וכו' שהיו מסובין פי' מסובבין באור המקיף ובזיו של האמונה הטהורה, הלא בעלי השגה נשגבים היו אלו התנאים וישבו ב"בני ברק", רמז הוא לברק ואור האלקות שהיו שרויים בהם, ועם כל מדרגתם ומעלתם היו יושבים ומספרים בסיפור יציאת מצרים עד שבאו תלמידיהם, אשר הרגישו במרחקים את האור הנפלא והנשגב שבקע מסיפורים של תנאים קדושים אלו ואמרו להם "רבותינו! הגיע זמן ק"ש של שחרית!" פירוש מרוב הבהירות והטוהר שבקעה מסיפורם, העפילו גם תלמידיהם לדרגות גבוהות ורמות עד שהגיעו לדרגת "קריאת שמע" שכל כולה אמונת השי"ת ויחודו בכל לב ונפש.

זמנים רמים אלו העומדים לפתחנו, אל נא נוותר על השפעותיהם וסגולותיהם, עם קצת "אתערותא דלתתא" נגיע בודאי לליל

הסדר כדבעי, ונזכה לאור האמונה אשר אנו כה נכספים אליה ונזכה
על ידה לגילוי אורו של משיח, כדאיתא בניסן נגאלו ובניסן עתידין
להיגאל.

ליל התקדש החג

כולו מצה

בעבור זה עשה ד' לי

וְהַגְדַּת לבנגך לאמר בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים' מפרש רש"י 'בעבור זה - בעבור שאקיים מצוותיו, כגון פסח מצה ומרור הללו', 'עשה ד' לי - רמז תשובה לבן רשע לומר, עשה ד' לי ולא לך, שאילו היית שם לא היית כדאי ליגאל', הקב"ה אומר לנו במפורש: הוצאתי אתכם כדי שתעבדו אותי ותקיימו מצוותי, ואילו הרשע שאינו רוצה לקיים מצוות, לו אנו אומרים במפורש אילו היית שם לא היית ראוי ליגאל, כך עלינו לזכור כשמקיימים מצוות שבשביל זה הוציא אותנו הקב"ה ממצרים, וכמו שאומר בעל ההגדה 'אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים', כך צריכים כל אב ואם לחנך את ילדיהם, זה עיקר החיים, בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים^{כא}.

החלה התייעצות בין הרופאים שלא ידעו מה לפסוק, העבירו את השאלה לגדולי הדור, והם פסקו כי על השאלה יכולה רק האמא להכריע, כשבאו לשאול את האם אמרה כי אין לה טעם בהמשך החיים ללא ילדים ולכן היא מעדיפה שישאירו את התינוק בחיים, אך בקשה אחת היא ביקשה, שכשיגיע הבן לגיל מצוות יעלה לקבר אמו ויגיד שם קדיש,

(כא) זוג חשוך בנים חיכה שנים רבות לזכות לפרי בטן, והנה לאחר שנים של ציפיה הגיע הרגע שלו הם כה ציפו, בהתרגשות הלכו לבית הרפואה בתקווה לחזור משם עם תינוק בריא ושמח, כשהגיעו לבית הרפואה הודיעו להם הרופאים כי נשקפת סכנה לחיי האם, וכי אין שום אפשרות שהאם וגם התינוק יחיו, זה או האם או התינוק,

חג החירות

ואנו אומרים בהגדה של פסח 'חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', הרבה שואלים: איך? איך אני יכול לראות את עצמי כאילו יצאתי ממצרים, והרי אין לי אפילו מושג מהי עבדות ומהי עבודת פרך? האמת היא כי השעבוד או היציאה ממנו אינם צריכים להיות בגבולות מצרים של אז, השעבוד יכול להיות היום ואתמול ומחר, כאן, ובכל מקום שאליו נלך, והרי כבר אמרו חז"ל: 'יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו', בכל יום ויום אנו יוצאים ממצרים, בכל יום נעשה לנו נס חדש ואנו יוצאים מעבדות לחירות^{כב}.

מצות, וערכו את ליל הסדר במסירות מיוחדת.

ואכן למרבה הצער מיד אחרי לידת התינוק נפטרה האמא שזכתה לראות את תינוקה לרגעים ספורים בלבד.

באותם ימים קשים שאלו היהודים את עצמם, מה טעם יש לחגוג את 'חג החירות'? הרי שבנו להיות משועבדים לפרעה של זמננו! והשאלה הזו לא נתנה להם מנוח, וכך מסופר כי בתוככי אחד המחנות כאשר ישבו קבוצת יהודים על דרגשיהם וערכו את 'ליל הסדר', שאלו זה את זה, איזה מין חירות יש כאן, ולבסוף נענה זקן החבורה ואמר: 'הסכיתו יהודים, הרי הצוררים הרשעים משעבדים אותנו עד כלות כוחותינו, ומאיימים עלינו לבל נחוג את ימי חגיגנו, ובכל זאת, הנה אנחנו, קבוצה לא קטנה של יהודים שיושבים כאן, למרות הסכנה, ומקיימים את ליל הסדר במסירות נפש, את גופינו יכולים הם לשעבד, אבל בשום אופן לא

בשנות ילדותו שמע הילד מאביו פעמים רבות את בקשתה של אמו, שיעלה על קברה לומר שם קדיש, אך לגודל הצער כשהגיע הנער לגיל שלוש עשרה פרק מעליו כל עול, ולא רצה לקיים את בקשתה - צוואתה של אמו שבמותה נתנה לו את חייה במתנה, אחו! כמה עצוב היה הדבר.

(כב) ידוע כי בתקופת השואה היו היהודים מוסרים נפשם כדי לחוג את חג הפסח, כך למשל מסופר על הרה"ק רבי ישראל מבלאז'וב זיע"א שהגיש בקשה לאפיית מצות במחנה העבודה, דבר שהיה כרוך בסיכון גדול, ולמרבה הפלא התקבל האישור, וכך, הרבי יחד עם עוד עשרות יהודים אפו

מיכלא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא

ובענין אכילת המצה שהיא המצוה הגדולה בליל התקדש החג מבואר בזוהר הק' (ח"ב קפג, ב) שהמצה הוא 'מיכלא דאסוותא' - מאכל של רפואה, דהיינו שהמצה מרפאת את האדם מכל תחלואי הנפש, במיוחד מסוגלת המצה לחזק ולחדד בלב האדם את האמונה הטהורה בהקב"ה מלך מלכי המלכים^ל, ועל כן נקראת גם 'מיכלא דמהימנותא' - מאכל האמונה, שהרי בכל ימות השנה עסוק האדם בשטף החיים ובטרדות הפרנסה וכיוצא בזה, מתוקף כך עלול לבוא לידי שכחה ח"ו מהשי"ת, עד שיהיה נדמה לו כי הוא לבדו ובכוחות עצמו עשה את החיל הזה, לכן צריך האדם לאכול פעם אחת בשנה מן המצה הקדושה, והאכילה הקדושה הזאת תשפיע עליו אמונה וטהרה לכל השנה כולה^{כד}.

דרכה רגלו בהיכלא קדישא דרבי שמעון, השתנו פניו כאש להבה והפיל את עצמו על הציון המצוינת בבכיות נוראות, בעודו מצעק ואומר בקול רעש גדול: "מ'זאל האבין דעת צום הייליגען מצה, דעת דקדושה צו עסין די מצה" [-שנזכה לדעת דקדושה באכילת המצה], כך שנה ושילש את דבריו כמה וכמה פעמים.

(כד) משל למה הדבר דומה, למלך גדול ונישא שהיה לו בן יחיד יניק וחכים, יפה עינים וטוב רואי, כולם כאחד יעידון יגידון שעלם זה לגדולות נוצר, אולם יום אחד שוד ושבר בחצר המלוכה, בן המלך המהולל נפל למשכב, עד שמגודל החולי עברו עליו כמה ימים מבלי שיכניס אל פיו דבר מאכל כלשהוא, בבית המלך שררה תאנייה

את נפשותינו! היש לכם חירות גדולה מזו?!

(כג) הרה"ק בעל האמרי חיים מויזניץ זיע"א היה ידוע בדבקותו הגדולה אל הזמן הקדוש והנורא של ליל הסדר, כל השנה היה מדבר ועוסק בזה, בכל הזדמנות שנקרתה לפניו השתדל להזכיר כי הנה הנה מתקרבים אנו לקראת הזמן הגדול והקדוש של ליל הסדר, ממש בהגיגיו תבער אש לזכר המצוות הקדושות הנוהגות בליל זה.

מספרים עדי ראייה שנכחו במקום בשעת מעשה, שבאחד הפעמים ראו את ה'אמרי חיים' מגיע לאתרא קדישא מירון, אל ציון התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי - שגם לשם נכספה וגם כלתה נפשו - ומשאך

חמץ ומצה - יצר הטוב ויצר הרע

הרבה יש מה לעסוק בפנימיות הענין של אכילת מצה ומעלתה, אולם קודם כל במובן הפשוט ביותר, המצה אינה עשויה משום רכיב מיותר מלבד קמח ומים שהם יסוד קיום הגוף, ומיד לאחר הלישה לוקחים את העיסה, מרדדים אותה עד דק, ותיכף לאחר מכן מכניסים אותה בתוך התנור ואופים אותה כמו שהיא, דקה וכחושת מראה.

לא כן החמץ, שמלבד הקמח מוסיפים ליתן לתוכה גם שאור ומחמצת שגורם לבצק לתפוח ביותר, כשלאחר מכן מוסיפים להשהות עוד

זאת לא ישעה בן המלך לאזהרתו ולא יוכל להתאפק כפי הנדרש ממנו, לפיכך ציוה לבער מן הבית את כל המאכלים האחרים, ורק לאחר כמה ימים בהם יאכל ממאכל הרפואה יהא מותר לו לאכול מכל מה שלבו חפץ.

הנמשל ברור, כל השנה כולה משתקע האדם בחומריות ובענייני העולם הזה, עד שבמשך הזמן מתגשם לגמרי ונעשה כחולה מסוכן, כל האמונה ושאר ענייני היהדות נמצאים אצלו בסכנה, לכן מצווה עליו התורה הקדושה, שלמשך זמן קצוב של שבעת ימים לא יאכל כלל שום מאכל של חמץ שעלול לטמטם ולגשם את המח, אלא יאכל רק מן המצה הקדושה שהוא מיכלא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא, ובכח זה תתחזק קומתו הרוחנית ואף ישוב לאיתנו הראשון, ולאחר מכן, אפילו אם יאכל משאר מיני המאכלים כבר לא יזיק לו כל כך.

ואנייה, הרופאים לא ידעו לשות עצות בנפשם כיצד להעלות ארוכה לבן המלך.

לאחר כמה ימים פקח בן המלך את עיניו וביקש שיביאו לו לאכול דבר מה כי הרעב גבר עליו מאד, כל הסובבים שמחו מאד על כך וכבר עמדו להגיש לו מיני מזונות מכל טוב בית המלך, אולם הרופא הגדול, שהיה ממונה על רפואת הבן, עצר בעדם ובכל תוקף לא נתן להם ליתן לו לאכול מכל הבא ליד, קודם כל צריך להתתין כמה ימים בהם יאכל בן המלך רק מאכלים טובים ומועילים שמבריאים את הגוף, ורק לאחר שיתחזק מעט ותשוב אליו רוחו יוכל לאכול גם מאכלים אחרים.

הרופא המשיך להזהיר את החולה, שאם לא ישמע אליו ויאכל כעת את המאכלים האסורים עליו, עלול הדבר להשפיע עליו לרעה ולסכן את כל בריאותו, ומאחר שחשש הרופא שבכל

את העיסה עד שנעשה שמן ובעל מראה עבה ביותר, ורק כאשר העיסה תפוחה כהוגן מכניסים אותה אל תוך התנור, כשבסופו של דבר יוצא כיכר גדול ועב, נחמד למראה ובעל רושם חיצונייה.

מבואר בזוהר הק' (ח"ב מ, ב), שזהו אם כן החילוק היסודי בין שני מיני מאכל הללו, שהחמץ מורה על גאווה וחשיבות עצמית, שזהו גם יסוד הפשיעה ואם כל חטאת, וגם נמשל החמץ ליצר הרע שמפתה את האדם ומביאו לידי חטא, כמו שאמרו חז"ל (ברכות יז, א) 'גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה!', מפרש שם רש"י, 'שאור שבעיסה - יצר הרע שבלבבנו, המחמיצנו'. מה שאין כן המצה, רומז על ביטול העצמיות והכנעת הלב לגמרי, ללא שום נגיעה עצמית או כוונה חיצונית, בלתי לה' לבדו.

מצות יד... שם ישאלו אותך, אם שמרת היטב את פירך, ואת עיניך! - ה'פה' של האדם, היינו דיבוריו עם אנשים והנהגתו בין הבריות, אלו הם העניינים שבין אדם לחבירו. ואילו ה'עיניים', אלו הם העניינים שבין אדם למקום, התגברות היצר והתאוה! - על כך תצטרך ליתן דין וחשבון, ולא על חומרת בית חמיר שלא נהגת בה!

חרף כל התנגדותו החריפה של הצדיק למצות מכונה כל ימיו, ידע להבדיל מה עיקר ומה טפל, לפי נפשו של אדם!

(כו) על הרה"ק בעל "חלקת יהושע" מביאלא זיע"א מסופר [ספר "אור עולם" עמו' קמא] שכאשר התהלך בחוצות העיר עם משמשו בימי ערבי פסחים. והבחין במודעות גדולת שהתפרסמו בירושלים, בהם הודיעו

(כה) סיפר לי הרה"ח הישיש מוהר"ר שלמה פרישטיק זצ"ל, חתנו של הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זיע"א. [בערוב ימיו בהיותו בבית אבות "ויזרע יצחק" שבירושלים עיה"ק]:

לאחר נישואיו נכנס אצל זקנו הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זיע"א, ושאלתו בפיו: היות והוא היה רגיל מבית אביו בחג הפסח באכילת מצות מכונה, וידוע הוא שאצל הרבי מקפידים מאוד אך ורק במצות של עבודת יד, ומתרחקים ממצות מכונה כמו מחמץ, כזרכם של הרבה חסידים ואנשי מעשה. ועתה אינו יודע כיצד עליו לנהוג בזה, אם לאחוז במנהג בית אביו, או כנהוג בבית חמיו?

ענה לו הרבי: שם למעלה (בשמים) לא יתבעו ממך (לאחר מאה ועשרים) איזה מצות אכלת? (אם מצות מכונה או

ואכן בליל גדול וקדוש כזה של ליל הסדר, שבו מתעלה כל איש ישראל להיות במקום גבוה ונשגב, הרבה יותר ממה שראוי לזה מצד מעשיו, אוכלים אנו רק מצה שמרמז על היצר הטוב, כי עתה הוא זמן שליטתו של היצר טוב, וכדאי תא בספרים הקדושים, שבליל הפסח זוכה כל איש ישראל להארת הקדושה בדרגה הגבוה והנעלה ביותר, בדרך של דילוג וקפיצה ושלא על פי הסדר, כי לפי הסדר הרגיל צריכים ללכת מן הקל אל הכבד, מדרגה אחת של הקדושה למשנהו עד שעולה למעלה למעלה, ואילו בליל זה זוכה כל אחד ישראל לדלג באחת עד לדרגת הקדושה גבוהה במאד מאד, הרבה יותר ממה שהכין את עצמו.

ובמקום אותו רוח של גאווה שנבקע כחרס הנשבר, ירדה לעולם רוח של ענוה ושפלות הרוח, כדוגמת המצה שאינה מנופחת וגם

המלחמה היה נלחם על כך בתוקף רבנותו. - משום שבהגיעו הנה שמע שהגאון הצדיק רבי דוד בהר"ן זצוק"ל, וכן מרן הראב"ד רבי ישראל יעקב פירש זצוק"ל, רב דק"ק זכרון משה יע"א, בעמח"ס "אבן ישראל", וכן הרבה מישראל נוהגים במצות מכונה לפיכך הניח את ידו מזה.

פשיטא כביעתא בכותחא ואין צריך לומר, שלא באנו כאן ממכריעים כלל וכלל, וכאשר מילתנו אמורה פעמים רבות, אין אנו מכניסים ראשנו בין ההרים הרמים. וכל אחד יעשה ויחזיק איתן במנהג אבותיו ורבתינו. - רק זאת למדנו לעצמנו בתוצאת טיב המעשיות הללו, להבין ולהשכיל מה עיקר ומה טפל, וגם לדעת ולקבל שייתכנו דעות שונות בישראל,

בשם הרה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זיע"א אודות מצות מכונה שאסור לאוכלם בפסח.

וכאשר ראה זאת הרבי הזדעזע מאוד, והתבטא שאינו מבין כיצד מפרסמים דבר כזה ברבים, כאשר רוב מנין של כלל ישראל יוצאים ידי חובתם במצות כאלו. - ואף אם כתב כן הדברי חיים בשעתו, כוונתו היתה לגלות בספרו גודל המכשול בזה, אבל אין ראוי לפרסום מודעות בראש כל חוצות.

וסיפר הר"ר ישראל יעקב ווייספיש שליט"א [ספר "אורח דוד", עמו' תקפז], שפעם הסביר הרבי טעמו ונימוקו שבבואו לארץ ישראל אינו מוחה בתוקף באלו שאוכלים מצות מכונה, אף שבהיותו בפולין לפני

אינה מתנשאת כמו החמץ, ומאחר שנשברה רוח גאוותו של פרעה ממילא נשברה גם קליפת הטומאה של מצרים, כי הגאווה הוא יסוד הטומאה והחטא, ומאחר שנשברה גאוותו נשברה גם קליפת ארץ מצרים ויצאו בה יותר ממה שראוי לזה מצד מעשיו, אוכלים אנו רק מצה שמרמז על היצר הטוב, כי עתה הוא זמן שליטתו של היצר טוב, וכדאיתא בספרים הקדושים, שבליל הפסח זוכה כל איש ישראל להארת הקדושה בדרגה הגבוה והנעלה ביותר, בדרך של דילוג וקפיצה ושלא על פי הסדר, כי לפי הסדר הרגיל צריכים ללכת מן הקל אל הכבד, מדרגה אחת של הקדושה למשנהו עד שעולה למעלה למעלה, ואילו בליל זה זוכה כל אחד מישראל לדלג באחת עד לדרגת הקדושה גבוהה במאוד מאוד, הרבה יותר ממה שהכין את עצמו!

כיוצא בדבר היה מהדר בקניית יין משובח ישן נושן, מן המשובחים ביותר, כראוי וכיאות לאבא אליהו זכור לטוב, בליל שימורים.

לימים התגלגל לו הגלגל ונהפך עליו מלמעלה למטה רח"ל, אט אט ירד הגביר מנכסיו עד שנאלץ להתחיל למכור את חפציו היקרים ואת כל רכושו אחד לאחד, כדי להביא את פרנסת ביתו.

אולם על "כוס של אליהו" המפוארת שמר הגביר לשעבר מכל משמר, באהבתו הגדולה לאותה מצוה השגיח עליה כעל כל הון, את הכל מכר והוציא מביתו, מלבד אותו גביע מיוחד.

בראש חודש ניסן כאשר החלו להפציע 'הימים המבורכים', הועמד הגביע המפואר אחר כבוד במרכז המזנון שבסלון הבית, ומתוך הטרקלין

וכל אחד לפי דרכו לפי שבטו ולפי נפשו יעבוד את ה' אלקים בלב טהור וזך.

כזו סיפר הרה"ק קדוש ישראל מרוז'ין זצוק"ל.

בעיר אחת דר גביר נכבד בעמיו, איש המעלה וירא אלקים, שהיה מרבה בצדקה ומחבב את המצוות.

אחת המצוות האהובות עליו, היתה "כוס של אליהו" בליל הסדר, אותה היה מטפח ומהדר מאוד. הוא רכש גביע זהב יקר תפארת, ובכל שנה לפני חג הפסח שלפו מן הכספת, צחצחו הדק היטב והוסיף בו הוד והדר, בהוספת יהלומים ומרגליות סביב סביב, וביישורו והברקתו, עד שעמד נוצץ ומבריק לתפארת מצות כוס של אליהו הנביא.

מוקדמת לבית הטבילה, ומשם היישר לבית הכנסת כדי להכין את עצמו לכל הפחות בלימוד ובתפילות לקראת החג.

כשחזר האיש מבית הכנסת לאחר תפילת מעריב של ליל התקדש חג לא האמין למראה עיניו, השולחן עמד ערוך בכל טוב, מצות מהודרות לרוב, 'קערה' מלאה עם כל הנצרך, ובקבוקי יינות משובחים מפוזרים על כל השולחן, ובמטבח מצא מן המוכן בשר ודגים וכל מטעמים!

הוא שאל את זוגתו הצדקנית ברוב השתוממות, מאין כל הכבוד הנהדר הזה? והיא סיפרה לפניו ברוב התרגשות שלאחר צאתו מן הבית, הגיע אורח חשוב שזקנו הלבן יורד על פי מידותיו, ומאיר וזורח בהדרת פנים נפלאה, וביקש להתארח בבתונו בליל הסדר. אך אני התנצלתי בפניו שאין לנו ולא כלום... נענה הזקן ואמר, על כך אינכם צריכים לדאוג כלום, כי הבאתי עמי את הכל! ותיכף הכניס הביתה עגלה שלמה מלאה כל טוב.

בטרם לכתו אל התפילה, הוסיפה האשה, ביקש הזקן שאם יתאחר מעט בלילה, יתחילו לערוך את הסדר בלעדיו, ושימתינו עליו ב"כוסו של אליהו".

האיש התמלא שמחה עצומה, והודה להשם יתברך על רוב טובו וחסדו עמהם. הוא ניגש לעריכת הסדר בנהירו דאנפין ובשמחה עילאה, ובעת פתיחת הדלת בשפוך חמתך הופתעו בני הזוג לראות שוב את אותו זקן, שלא

האיר אורו וזרח אל תוככי ליבות בני המשפחה גם בשנות עניותם ודלותם, והיו שמחים עמו מאוד מדי שנה בימי הפסח.

שנה אחת כאשר התקרב ובא חג הפסח יחד עם הוצאותיו המרובות, לא היתה לאיש פרוטה לפרוטה, הוא לא ידע מהיכן ישיג מצות ומרור וחרוסת, יין לארבע כוסות, ואת שאר צרכי החג המרובים. - החליט אפוא בלב כבד שבמצב ביש שכזה לא נותרה שום ברירה לפניו, הרי אסור לבטל את מצוות החג בשביל גביע יפה ומהודר, ומן ההכרח אפוא למכור גם את הגביע הנכסף.

אולם זוגתו שהיתה אשה תמימה באמונתה השלמה, הזדעזעה מן הרעיון שהציע בעלה למכור את "כוסו של אליהו" הנאצלת, וסירבה לכך בכל תוקף. היא טענה שגביע זה שייך לאליהו הנביא בעצמו, ואין לנו שום 'זכות' למוכרו. - לשאלתו של בעלה, כיצד אם כן יעשו את חג הפסח הממשמש ובא? היתה היא חוזרת ואומרת לעומתו, שעלינו לשים את מבטחנו בהשם יתברך, הזן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כינים, שבוודאי ישלח ישועתו ממרומים!

כראות האיש שאין אשתו מסכימה בשום אופן למכירת הגביע, הבין שלא נותר בידו עוד שום חפץ למכירה, והשליך אף הוא על ה' יהבו.

והנה אתא ובא ערב פסח, הבית ריק מכל, והאיש שלא רצה לראות בצער חסרונו הגדול, יצא בשעה

שבכל הלילות חמץ ומצה

בדרך רמז אפשר לומר שזהו הכוונה בקושיא הראשונה שאנו מקשים בליל הסדר: 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה'.

וזהו פירושו: בכל ימות השנה שרוי האדם במלחמה בין היצר טוב לבין היצר הרע, והאדם עומד ביניהם ותוהה, אינו יודע בקול מי לשמוע, אם לצד הקדושה שנקרא 'מצה', ואם לסיטרא אחרא המכונה 'חמץ', אולם 'הלילה הזה כולו מצה', בליל הקדוש הזה של חג הפסח יד הקדושה על העליונה ושולט בשליטה ללא מיצרים, לצד הרע אין שום שליטה עלינו.

וכפי שכתב האור החיים הק' בפרשת בלק (במדבר כג, כב) בשם יודעי פנימיות התורה, 'כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה ונוספים בעם בני ישראל', כלומר, שבלי לילה זה מתגבר צד הקדושה על הצד שכנגד. וכמו שכתב בספר הק' 'בית אהרן' בזה הלשון: "אם ירצה האדם בליל פסח לזבוח את יצרו ולשחטו, עליו לפסוח ולבוא בקפיצה אל המלך, היינו שבלי לילה זה מסוגל שלא יצטרך לחשוב על הסוד מרע, אלא יוכל לדלג על הכל וליכנס אל הקודש בקפיצה".

משמים להביא הברכה אל ביתכם, ומכאן ואילך לא תדעו עוד מחסור בעזרת השם.

היה אלא אליהו הנביא זכור לטוב! שנכנס בשמחה גדולה לביתם ושתה מכוסו המהודרת.

ואכן עד מהרה חזר הגביר לעשירותו המופלגת, והמשיך לפאר ולהדר את כוסו של אליהו הנביא, ביתר שאת וביתר עוז.

בטרם לכתו אמר, בזכות המסירות נפש שלכם שלא למכור את הגביע שלי "כוס של אליהו" הנכבדה, שלחוני

וכאן הבן שואל, 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות', מפני מה זכתה הלילה הזה לעלייה יותר מכל לילות השנה, שהרי בכל הלילות צריכים אנו להתמודד עם החמץ שהוא היצר הרע ולעמוד קשה בכדי להתגבר עליו, ומדוע בלילה הזה אנו זוכים להתגברות הקדושה ועלייה שלא על פי הסדר כלל וכלל.

הלילה הזה כולו מצה

על זה משיבים אנו ואומרים: 'עבדים היינו לפרעה במצרים'. אותו פרעה היה מקור הגאווה והחוצפה - בחינת חמץ התופח ומתנשא - שכידוע היה פרעה כופר בעיקר ועושה את עצמו אלוה, כשהתרברב ואמר שאינו נצרך לסיוע הבורא יתברך שמו - עפרא לפומיהו, 'לי יאורי ואני עשיתיני' (יחזקאל כט, ג), כמו כן היה מתנשא על הבריות כאילו יש לו טבע עליון ואינו צריך לעשות צרכיו, עד שמכח גאוותו הבזויה והשפלה בא לידי חטא וכפירה נוראה באמרו (שמות ה, ב) 'לא ידעתי את ה' רח"ל.

אולם כל תוקפו וגדולתו של קליפת פרעה היה רק עד שהגיע ליל חג הפסח, כי בזמן הזה טובב הקב"ה בעצמו בארץ מצרים ועשה שפטים גדולים במצרים ובבכוריהם, בכך נתמוטטה שארית גאוותו של פרעה ונתגלה קלונו ברבים, שלעולם אינו שוה אפילו כקליפת השום ואין עצה ואין תבונה כנגד הבורא יתברך שמו, כל הברואים כולם לאין ולאפס נחשבו אל מול השי"ת ומבלעדיו יתברך שמו אי אפשר לנקוף אפילו אצבע קטנה.

פעם אחת בלבד. ואילו האשה שהיתה לה יותר מסירות נפש בדבר ולא הסכימה למכור את הגביע, זכתה פעמיים לגילוי אליהו!

כשניים הרה"ק מרוז"ן את טיב סיפורו הנחמד, הוסיף: הנה הבעל שחשב מתחילה כן למכור את "כוסו של אליהו", זכה לקבל פני אליהו הנביא

ובמקום אותו רוח של גאווה שנבקע כחרס הנשבר, ירדה לעולם רוח של ענוה ושפלות הרוח, כדוגמת המצה שאינה מנופחת וגם אינה מתנשאת כמו החמץ, ומאחר שנשברה רוח גאוותו של פרעה ממילא נשברה גם קליפת הטומאה של מצרים, כי הגאווה הוא יסוד הטומאה והחטא, ומאחר שנשברה גאוותו נשברה גם קליפת ארץ מצרים ויצאו בני ישראל לחירות עולם.

לפי זה יתפרש גם מה שאנו אומרים בהגדה: 'מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם'. דהיינו מאחר שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים בגילוי נורא ונשגב, ממילא לא הספיק בצקם לתפוח ולהחמיץ, כלומר, הבחינה של החמץ והגאות נשבתה ונתבערה מן העולם, שהלא כל הבריאה כולה בטילה ומבוטלת קמיה דקודשא בריך הוא ושכינתיה, וממילא נשאר רק הבחינה של מצה וענוה, וזהו 'לא הספיק בצקם להחמיץ'.

ולפי הידוע לנו מן הספרים הקדושים שקדושת הימים והזמנים לעד קיימת, ובכל שנה ושנה בהגיע הזמן של הנס חוזר וניעור הקדושה של אותו זמן, ואותם האורות שהאירו לאבותינו בימים ההם חוזרים להאיר גם לנו, נמצא שבכל שנה בליל הגדול והקדוש של חג הפסח נשבת לגמרי השאור וקליפת הגאווה מבתינו ונשאר רק המצה ושפלות הרוח, ולכן, אף על פי ש'בכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה', ובכל השנה גם היצר הרע מתערב בחיינו, אולם 'הלילה הזה כולו מצה', בליל זה אין לו להיצר הרע וכל גונדא דיליה שום שליטה עלינו, מאחר שכל כוחו של היצר הרע הוא רק על ידי שמכניס גאווה בלב האדם, אולם בשעה שמתנהגים בענוה ובשפלות הרוח - כמו הלילה הזה - אין לו שום כח וממשות (וראה באורחות צדיקים שערי הגאווה והענוה) ^{כח}.

(כח) לאחר נפילת חומת הברזל של והתפרקה בבת אחת, והחלו יהודים ברית המועצות' שקרסה רבים מרחבי רוסיה לעלות לארץ

בעיר מוסקבה הגדולה עמד 'בית חולים' גדול, והאמא של איש זה שמשה כמנהלת של אחת המחלקות הגדולות בבית חולים. היא עבדה קשה בתפקידה, בהיותה אחראית ראשית על קומה ענקית שלמה עם מאות מאושפזים, ועבדה שעות רבות בבית החולים.

מנהלת זו היתה רגילה לעשן כשתי קופסאות סיגריות ליום (4), בימים ההם היה העישון מקובל מאוד ברוסיה, הסיגריות הרגילות נמכרו במחיר מוזל מאוד, ורבים הורגלו בעישון הסיגריות, ואף מרבים לסחור עם הסיגריות.

אך מדי ערב היתה שולפת סיגריה אחת מתוך הקופסא ומניחה אותה למשמרת, כך הצטברו תחת ידה במשך השנה כשלוש מאות וחמישים סיגריות! ובהגיע חג הפסח הגיעה לבית חב"ד שבמוסקבה וביקשה לרכוש מצות כשרות לחג הפסח, ובמקום תשלום הממון הביאה עימה את כל הסיגריות שאספה במשך כל ימות השנה ושילמה בהם את מחיר המצות לפסח!

בדרשת שבת הגדול של אותה שנה, סיפר הרב אב"ד על המקרה שהגיע בשערי בית הדין, והעלה על נס בהתפעלות שעל אף שיהודים אלה לא ידעו כמעט כלום בדבר יהדותם, מכל מקום את חג המצות שמרו בעוז, ובמסירות נפש היו מקפידים לקיים מצות אכילת מצה בפסח. וכדוגמת יהודייה זו, שבכל השנה כולה היתה חוסכת סיגריה לסיגריה עד שהצטברו

ישראל, הוקמו כמה וכמה בתי דינים לבירורי יוחסין, כדי לקבל עדות ולקבוע אם הם יהודים כשרים.

לפני הבית דין שהוקם במיוחד עבור קביעות יוחסין של עולי ברית המועצות, הופיע איש אחד שכמעט לא ידע כלום ביהדות, אבל טען בלהט שהוא יהודי כשר מבטן ומלידה. בית הדין ביקשו, כפי שביקשו מכל אחד מן העולים, להביא עדים כשרים שיעידו על דבר יהדותו.

לאחר חיפוש רב מצא האיש שני עדים טובים, שהואילו בטובם לעמוד בפני בית דין ולמסור את עדותם בדבר יהדותו של הנידון.

הראשון מסר את עדותו שבזמנו השתתף בברית המילה של איש זה, שאמנם נערכה במנין מצומצם ובחשאי, מפני חמת המציק ואימת השלטון הסובייטי האכזרי, ולאחר חקירות ודרישות נמצאת עדותו מהימנה.

לאחריו עלה לדוכן העד השני, היה זה אחד מזקני חסידי חב"ד, שעלה אף הוא מארץ רוסיה, ובהיותו אחד ממנהיגי 'בית חב"ד' המחתרתי שבמוסקבה הבירה, נעמד לספר את הידוע לו אודות הנידון דיין.

זוכר אני את אימו של איש זה, פתח החסיד וסיפר, היא היתה אישה יהודייה כשרה, ממשפחה מפורסמת ברוסיה.

ומה ידוע לך על אימו של זה? - החל הרב אב"ד בדרישה וחקירה כדין.

סיפר העד מעט ממה שידוע לו אודותיה, וכה סיפר:

העניו נעשה מרכבה לשכינה

בך גם ידוע מן הספרים הקדושים (ראה חומת אנך פרשת ויצא אות ב), שמי שמתנהג בעניויות זוכה להיות מרכבה לשכינה, כי הקב"ה משרה את שכינתו דייקא על הענווים, כמו שכתוב בנביא (ישעיה נז, טו) 'אשכון ואת דכא ושפל רוח'. ועוד כתב החיד"א (שם פרשת בראשית אות כא) בשם הגה"ק רבי אברהם ברוכים זצל"ה, שמי שהוא עניו אין יצר הרע שולט עליו. ובדרך זה הבט נא וראה לשון נורא שכתב הרה"ק מאפטא זיע"א בספרו 'אוהב ישראל' (פרשת בהעלותך): 'הנה מצינו בספרים הקדושים, סגולת הענוה הוא להשראת השכינה, כמו שכתוב (ישעיהו נז, טו) 'אני אשכון את דכא ושפל רוח', ומצינו גם כן בספרים הקדושים, דאם לב האדם נדכה באמת, אז אפילו אם יש בו איזה חסרון חס ושלום אז עם כל זה השכינה שורה עמו, עכ"ל.

בח זה של הענוה מתעורר ביותר על ידי קדושת המצה, וכפי שהסברנו לעיל, שהמצה אינה תופחת ואינו מעורב בו שום שאור ושאר דברים חיצוניים מלבד קמח ומים, וכדאי לראות מה שכתב הרה"ק רבי יהודה ליב אב"ד זאקילקוב ותלמיד מובהק של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זיע"א (ספר ליקוטי מהרי"ל), שם כתב כהלשון הזה: 'בעז"ה נראה לי כך, דאיתא בספרים (זוה"ק) חמץ מרומז ליצר הרע ומצה מרומז ליצר טוב. גם שאור מרומז לגבהות, שעולה למעלה, ומצה מרומז להכנעה וענוה. ואמרנו רמז לזה, מצ"ה אותיות 'מה צדיק', 'מה' היינו ענוה, כדאיתא (שמות טז, ז) 'זנחנו מה', עכ"ל. ופירוש דבריו, שרק זה שמתנהג בעניויות ובשפלות יכול להיות צדיק, ולכן

הסובייטית לחוג את חג המצות כפי יכולתם, סיפורים רבים של מסירות נפש בפסח נקשרו עם יהודים אלו, ובעיקר על אפיית המצות שנאפו במבצעים מיוחדים במקומות סודיים ונסתרים... מי כעמך ישראל!

בידה כמות מספקת לרכישת מצות לחג הפסח, וכך נמצאת מתכוננת לחג הפסח בכל ימות השנה כולה!

בכלל ידועה ומפורסמת גודל מסירות נפשם של יהודי רוסיה

האות צ' של תיבת 'מצה' נמצאת בתוך האותיות 'מה' שרומזות על מידת הענווה - 'נחנו מה'.

תוכו רצוף ענוה

ואם נתבונן עוד נראה, שהרבה עניינים והנהגות במהלך הלילה הזה תוכם רצוף ענוה, כדוגמת המרור שמרמז גם הוא על מדת ענוה ושפלות, וכפי שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פרק מג). ואפילו מה שנהגו להטביל הלילה הזה ב' פעמים, המרור בחרוסת והכרפס במי מלח^{כ"ט}, גם זה מורה על ענוה ושפלות, כמאמרו הנודע של הרה"ק

רתומה לסוסים אבירים ונעצרה בפתח ביתו של הרבי, מתוכה ירד מעדנות יהודי עשיר, גביר נכבד בעמיו, שמחמת המחסור הגדול בתפוחי אדמה הביא עמו דורון מיוחד עבור הצדיק ובני משפחתו, היתה זו חבילה של מלפפונים [אוגערקעס] לכבוד פסת, וביניהם 'מלפפון' אחד גדול ונאה במיוחד בשביל מצוות כרפס.

אנשי החצר שמחו על מלפפון זה כמוצא שלל רב, סוף סוף נמצא הפתרון לבעיית השנה, יש 'כרפס' לליל הסדר!

בהגיע עת התקדש חג נערך שולחן הסדר בחצר הקודש בפאר והדר, כראוי וכיאות לשולחן מלכים. כשהכל שמחים ונהנים לראות על קערת ליל הסדר את המלפפון הנהדר שהגיע במיוחד לבעלז בשביל 'כרפס'.

(כ"ט) מנהגו של הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא זיע"א להשתמש לאכילת "כרפס" בתפוחי אדמה [קארטפיל], כפי שקיבל וראה בבית אביו הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א, ובבית זקנו הרה"ק רבי שר שלום מבעלזא זיע"א, ולמעלה בקודש.

שנה אחת בערב חג הפסח שרר מחסור גדול בתפוחי אדמה בכל רחבי פולין וגליציה, בקושי רב היה ניתן להשיג כמות מצומצמת של תפוח אדמה, שכמובן בעקבות הביקוש הגדול עלה מחירו והתייקר מאוד.

בחצר הרבי כמו בהרבה בתי ישראל דאגו הגבאים ונבוכו, מנין משיגים כרפס לחג הפסח? מה יניחו על שולחן הסדר הקדוש, בימים אלו שכה קשה להשיג אישטיקאלע כרפס.

והנה בימים אחרונים שלפני החג הגיעה לבעלז כרכרה הדורה

המפולפל של תפוחי האדמה העדיפו תחתיה את המלפפון הגדול והיפה. – אך עתה ברגע אחרון ציווה פתאום הרבי להסיר משולחנו את המלפפון, ולהביא את אותה חתיכה קטנה ומצומקת של התפוח אדמה.

החסידיים והמשמשים המה ראו כן

תמהו, מה קרה כאן? מדוע ולמה החליט הרבי פתאום שלא להשתמש במלפפון הנהדר שקיבל בתשורה מן העשיר, והעדיף תחתיו חתיכה קטנה של תפוח אדמה? – הלא כל ירק כשר מן הדין למצות כרפס, והמלפפון הגדול מלבד מראהו ההדור, יש בו גם כדי חלוקה לכל המסובין.

אך על מעשיו ותהלכותיו של הרבי כמובן אין שואלים שאלות! – הרבי ברך את ברכתו על אותו תפוח אדמה, אכל ממנו פורתא כדון, והמשיך בעריכת הסדר, ומעשה הכרפס של ליל הסדר נשאר כחידה סתומה.

והנה בימי חול המועד פסח נראתה שוב כרכרתו ההדורה של הגביר שועטת ברחובות קריה, מתוכה קפץ הגביר הנכבד היישר אל מעונו של המרא דאתרא, הוא נכנס בבהלה אל חדרו של הרבי, וביקש לברר אם נשארו עדיין מן המלפפונים שהביא לפני החג. – מחמת שנודע לו עתה מפי החקלאים מגדלי המלפפונים, שלשמירת שלמותו של הירק והרחקת התולעים ממנו מרחו אותו סביב סביב בספירט אלכוהול, שיש בו חשש חמץ! [באותם ימים בטרם עידן ה'חממות' לגידול הירקות כבימינו, השתמשו בעצה זו של מריחת המשקה החריף לגידול הירקות]. – ועל כן חש להודיע עתה שלא יאכלו עוד מן

ויהי בליל פסח כשחזר הרבי המהרי"ד מן התפילה בבית המדרש הגדול אל ביתו נאווה קודש, פתח תיכף בעריכת ליל הסדר כדת. תחילה קרא בקול נעים את שמות סימני הסדר כנהוג: "קדש ורחץ כרפס וכו'", והזדרז לקדש על היין כדי שלא יישנו התינוקות וישאלו 'מה נשתנה' כדון.

עם סיום הקידוש ושתיית כוס ראשון של ארבע כוסות, יצא הכרוז: "ורחץ"! והצדיק עם חבורת קדשו נטלו ידיהם בלא ברכה בדחילו ורחימו.

והנה הגיעה שעתו היפה של הכרפס, הלא הוא המלפפון המשובח דנן, המונח אחר כבוד בצידה השמאלי התחתון של הקערה מתחת לביצה.

הקול נשמע בבית הצדיק: "כרפס"! והמכריז מפרש כדרכו את סדר המצוה, טיבולו במי מלח ואכילתו בלא הסיבה.

הרבי הקדוש נטל את הכרפס המיוחד בידי קדשו, וכשפניו להבים החל להכין עצמו בסילודין לברכת "בורא פרי האדמה", כדי לפטור באותה ברכה גם את המרור הנאכל בתוך הסעודה.

בלהב אש קודש פתח ואמר בנוסח ההגדה: "הנני מוכן ומזומן לקיים מצות כרפס, לשם ייחוד" – ולפתע באחת נעצר הרבי ולא המשיך, הוא שתק זמן מה התבונן במלפפון הנהדר, ולהפתעת הכל הניחו מידו והורה במפגיע להוריד את המלפפון משולחן הסדר, ולהביא תחתיו חתיכת 'תפוח אדמה' קטן השמור במטבח הפסח. – אמנם היתה זו חתיכה קטנה וזעירה פחותה מכזית, שמחמת המחיר

באותה שעה הרהרתי בדעתי סיבת הדבר, המשיך הרבי וביאר, שכנראה כאשר איש ישראל הולך בדרכי אבות שלא לשנות ממסורת מנהגי בית אבא, הרי הוא זוכה לסייעתא דשמיא באותו ענין, שמן השמים יעזרו ויסייעו בידו להצלחת הדבר אל נכון.

לא כן אם מחדש לעצמו מנהגים מחודשים אשר לא שערם אבותינו, מי ערב בעדו שיעלה הדבר ויצליח כהוגן!

והלא בתורת ביעור חמץ ידועים דברי רבינו האר"י ז"ל, שהביא הבאר היטב בהלכות פסח (או"ח סי' תמוז שלהי ס"ק א): "הנזהר ממשוהו חמץ בפסח, מובטח לו שלא יחטא כל השנה" עכ"ל. ובוודאי אין זה מן הקלות כלל, להיזהר ולהישמר אף ממשוהו חמץ בפסח, וצריך לזה הרבה סייעתא דשמיא.

לפיכך כל עוד שהנני פוסע בעקבות אבותי הקדושים ועושה כמנהגם אקווה שתהיה סייעתא דשמיא במעשי ידי, ואוכל להיזהר ולהתרחק אף ממשוהו חמץ בפסח! - לא כן בחידושים שלא נראו בבית אבות יש לחוש ח"ו לתקלה וכישלון.

אם כן אפוא, סיים הרבי, אין כאן שום רוח הקודש, כי אם משום דינא ד'אל תיטוש' העדפתי להישאר עם התפוח אדמה ולא לשנות לירק אחר. - והנה עתה נודע אכן, שאותו מלפפון לא היתה בו סייעתא דשמיא לשמירה מעליא מן החימוץ, ובזכות הליכה בדרכי אבות ניצלנו מן החטא.

המלפפונים שיש בהם חשש חמץ, והתנצל מאוד על שבילל הסדר השתמשו כנראה באותו מלפפון גדול שהועיד למצוות הכרפס.

תיכף קרא הרבי למשמשים פנימה, ושאלם לאמר, הגידו נא בפני העשיר דנן, איזה 'כרפס' אכלנו בליל הסדר?

הגבאים הנהנו והעידו, שאכן בסופו של דבר לא אכל הרבי את אותו מלפפון הדור, רק העדיף תחתיו לאכול תפוח אדמה כמנהגו מימים ימימה.

כששמע הגביר את דבריהם, קרא בהתפעלות: הרי זו רוח הקודש גלויה! שהלוא נודע עתה והתברר שנפל בו במלפפון חשש חמץ!

נענה הרבי ואמר, זו אינה רוח הקודש כלל! בשביל גילוי זה אין צורך להשתמש ברוח הקודש. - אלא שכאשר פתחתי בסדר לשם ייחוד הנאמר לפני הכרפס ונטלתי לידי את אותו 'מלפפון' התבוננתי בו אנה ואנה, ועלה בדעתי שבבית אבי ואמי הצדיקים לא ראיתי מעולם שייקחו מלפפון בשביל כרפס, תדיר השתמשו אצלנו בתפוחי אדמה, ולמה לי אם כן לשנות ממנהג אבותי הקדושים. לפיכך העדפתי להסיר את המלפפון המחודש, ולהחזיר במקומו את התפוח אדמה הוותיק. שהלא על כיוצא בזה צווח הכתוב ואומר (משלי א, ח): "אל תיטוש תורת אמך!" - ממה שראית וקיבלת בבית אביך ואמך אל תשנה מאומה, אם בבית אבא אכלו 'קארטפיל' בשביל כרפס אל לך לשנות ממסורת אבות!

רבי דוד מלעלוב זיע"א, שאמר כי סוד הטבילה הוא לרדת מדרגה ועוד מדרגה וכשנמצא למטה יתכופף עוד, ואפשר שלכן אנו מטבילים ב' פעמים, לזכור שבכדי לקבל עלינו עול מלכות שמים צריך להתכופף עוד ועוד עד כמה שידינו מגעת.

ג אפשר לומר, שזהו הטעם מדוע לפני סיפור ההגדה נוהגים לשבור את המצה האמצעית ועושין לה 'יחץ', ואף זה הוא בכדי לחדד בקרבנו את ההרגשה של שבירת הלב והאפסיות שלנו, שאפילו מצה שלימה אין לנו משל עצמנו. כי בשעה זו, כאשר אנו ניגשים לספר ולבטא בפנינו את סיפור יציאת מצרים ושבחא דמלכא, ובזמן שהקב"ה וכל פמליא דיליה יורדים למטה לשמוע כיצד בני ישראל משבחים ומפארים להבורא יתברך שמו, צריכים אנו לצאת תחילה ולהיגאל מקליפת הגאווה והיוהרה של ארץ מצרים, ורק לאחר שאכן נתנהג בעניות ובשפלות נזכה באמת להיות מרכבה לשכינה הקדושה שיורדת אלינו למטה מעשרה, ונהיה ראויים להוציא מפנינו דיבורים גבוהים וקדושים שכאלו.

חג הפסח

בראש כל מועדות נשאת פסה

אתה בחרתנו מכל העמים

המטבע שטבעו חכמים בברכה האמצעית של תפילת הרגלים הוא הנוסח המזופלא 'אתה בחרתנו מכל העמים' בתפילה זו מתפארת כנסת ישראל בזה שהקב"ה בחר בה מכל האומות, וזיכה אותה לעבד לפניו, ולהיות שמו נקרא עליהל'.

אכן, לא לחינם קבעו חכמינו ז"ל מטבע של ברכה זו דוקא בתפילת המועדים, שכן בהם מגלים אנו את אלו הכוחות העל טבעיים, שאין כל אומה ולשון מסוגלת בכך, ורק אנו בהיותינו בנים למקום זכינו במתנה זו להגביר הרוח מעל ההרגלים הטבעיים לא'.

הנהג: 'אצלנו כשיש לנו חג, או אפילו ביום שישי שזה יום השבתון (שבת) שלנו, אנחנו הולכים כרגיל לעבודה ולא מורגש שום דבר מיוחד ביום זה'.

(לא) רבינו הבעל שם טוב הלך פעם עם נכדו הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז, ובזרכם פגשו בדוכס אחד שהיה מדוכא בייסורים, הדוכס ששמעו של הבעש"ט הגיע לאזניו, פנה אליו בבקשה שיראה להמציא מזור לחליו. נענה לו הבעש"ט, אך ביקש ממנו

(ב) בימים של ערב פסח נזדמן לי לנסוע עם נהג מונית שאינו יהודי, בדרך ראינו את התכונה הירושלמית של ערב החג, כשכל אחד רץ ממקום למקום וטרוד בהכנות לחג, לפתע פונה אלי הנהג ואומר לי 'יש לי כבוד אליכם היהודים החרדים', לשאלתי במה העניין הסביר הערבי 'כשיש לכם חג אתם חוגגים אותו עד הסוף, לא הולכים לעבודה, ללימודים, לא מטיילים אפילו, פשוט יושבים בבית ונהנים מהחג', שאלתי 'מה כל כך מיוחד בזה', ענה לי

זבראש כל מועדות נשאת חג הפסח בו אנו מוזהרים 'כל מחמצת לא תאכלו' ואכן כל יהודי באשר הוא שם, מקיים בחפץ לב מצוות תשבתו ביום ארבעה עשר בניסן. יודע הוא כי כעת לפניו שבוע שלימה בה הוא מוזהר להתנזר מהדבר החיוני ביותר, מתנזר הוא כעת מהדבר שרגיל בו ביותר, ואף על פי כן מקיים בשמחה רצון קונו, בכך ניכר מעלת היהודי שהוא נבדל מכל האומות, וביכולתו לדחות הטבע החומרי.

לכשתידוק תמצא גם בשאר כל המועדים ענינים שבו מראה האיש הישראלי כוחו הגדול והמיוחד להגביר הרוח על הטבע, ובאלו הימים ניכר ביותר מעלת ישראל משאר אומות^{לב}.

גדול, שתחת שלטונו היו כפרים ועיירות רבים.

כזרכם של פריצים מימים ימימה, היה אותו עריץ מושל בעוז בכל מרחבי היערות שתחת חסותו, והרוויח הון רב מחכירת העצים והשדות, ושאר העסקים שברחבי המחוז.

סגנו של הפריץ ואיש אמונו היה יהודי, כישרוני ונמרץ מתושבי המחוז, שניהל את כל האחוזה הענקית ביד רמה. הפריץ נתן בו אימון מלא, ויותר ממה שסמך על משרתיו ונאמניו הגויים, סמך על עוזרו האישי היהודי.

היחסים בין היהודי ובית הפריץ הלכו והתהדקו, עד שברבות הימים נעשה כבן בית בטירה המפוארת, והכל התייחסו אליו כאחד מבני משפחת האצולה.

בתוקף תפקידו השתתף היהודי דגן בין השאר גם במסיבות ובנשפים

שיתנזר מעט מתאותיו, כי רק אז יהיה בכוחו להמציא מזור עבורו, אך הדוכס לא הסכים לכך, באמרו כי אצלו הוא ממש דבר על טבעי, ותמה באזני הבעש"ט, שאינו מבין איך הוא בעצמו מסוגל לזה, ענה לו הבעש"ט שזה מפני שנולד לזוג הורים זקנים, שכבר תשש מהם כוח התאווה, ולכן אין הוא להוט אחריה כל כך, ובכוחו להתנזר מרצונותיו.

כשנפרדו שאל הרה"ק רבי ברוך לזקיננו, סבא, למה לא ענית לו שהנך יהודי, ויהודי יש לו כוחות מיוחדים להגביר הרוח על החומר. ענה לו הבעש"ט, שגוי הוא דבר כה מגושם, עד שאי אפשר להסבירו כלל מהותו של יהודי.

(לב) במחוז גלילות רבנותו של הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א, התגורר פריץ עשיר

העוזר היהודי, שלדאבון לב כבר שכח מזמן את דבר יהדותו, והתנהג זה שנים רבות כגוי גמור לכל דבר, לא ראה סיבה לסרב להצעתה של הדוכסית. והם אכן נישאו זה לזו בטקס קתולי מפואר שערך לכבודם הכומר המקומי באולם המנזר, לא לפני שהיהודי המיר את דתו באופן רשמי, השתמד והוטבל לנצרות, והכרית את נשמתו רח"ל מחיבור ישראל קודש.

כך חי לו המשומד הפריץ את חייו כגוי גמור לכל דבר, במשך השנים נולדו להם גם ילדים, דוכסים צעירים גויים גמורים, וניהלו חיי הוללות ופריצות כדרכם ואופיים של הפריצים הגויים.

רבינו ה'אוהב ישראל' רבה של אפטא והמחוז, שהשמועה אודות הפריץ המשומד הגיעה לאוזניו, הצטער עליו רבות. רחמנותו על נשמה יקרה מישראל שנטמעה בידי כוחות הקליפה והסטרא אחרא לא נתנה לו מנוחה, והוא העתיר בעדו תמיד בתפילות ותחנונים, להשיבו לחיק יהדותו, ולרוממו מן האשפתות.

שנה אחת עם התקרב חג הפסח, רקמו להם הגויים פריצי המחוז 'עלילת דם' נוראה כנגד כל יהודי המחוז. וכטבע ההלכה של 'עשיו שונא ליעקב', המציאו סיפורי בדים על נער נוצרי שנשחט כדי לאפות מדמו את המצות לחג הפסח...

הגזירה הקשה עמדה וריחפה בכיליון ראשי עם הקודש חלילה וחלילה, אך החוק באותה מדינה חייב תחילה את חתימת כל הפריצים המושלים והדוכסים שבמחוז על הגזירה, ורק לאחר חתימתם ניתן היה להגישה

שערך הפריץ מעת לעת יחד עם חבר מרעיו הפריצים והשרים, וכאשר אכל ושתה עמהם ולא נזהר בגזירת חכמים על סתם יינם ועל פת עכו"ם, התערב והתהולל עמהם בחנגאותיהם. וכך משכו והוליכו היצר הרע מדחי אל דחי, עד שנשכחה ממנו יהדותו לגמרי רחמנא ליצלן, והתנהג כשאר הגויים הפריצים, התהלך עמהם ונעשה כאחד מהם.

השנים חלפו ביעף, הפריץ העשיר הלך והזדקן, כשאת מקומו תופס סגנו הבכיר, גם כל צרכי הבית וניהול הטירה עברו לידי. ולאחר שהועברו אליו כל הסמכויות מבית ומחוץ הוא הפך באחת לבעל הבית, כשהכל סרים למשמעתו. ובהיותו אדם חביב וחרוץ ניהל את הכל על הצד היותר טוב, לשביעות רצונם של הדוכס ושל הדוכסית, ושאר היועצים והמשרתים.

והנה הגיע זמנו של הפריץ הדוכס הזקן לעזוב את עולמו וללכת כדרך כל הארץ, לפני מותו חתם בפני עורכי דינו על מינוי סגנו הבכיר כממשיך דרכו. וכך מצא את עצמו היהודי דן יום אחד כ'פריץ' בין פריצים, כשמעמדו מתבסס יותר במסדרונות הגבוהים של חצר המלכות, בין השרים והאצילים. שכן עתה איננו רק סגנו ועוזרו של פריץ... אלא הרי הוא 'דוכס' פריץ בעצמו!

הדוכסית הגויה, היתה אשה צעירה שלא ידעה כלום מעברו היהודי של העוזר הנאמן, והניחה שמן הסתם אם התמנה כממשיך דרכו של הפריץ הקודם, בוודאי יאות גם להינשא לה במקום בעלה המנוח...

ועשה אותו יהודי, בהצלמתם של ישראל ממוות לחיים. ומתוך אותה מצוה רבתי התעוררה בו הנקודה הפנימית ונדלקה בקרב נשמתו, אחר שהיתה חבויה שנים רבות תחת מעטה כבד של טומאה וזוהמא.

על דרך שכתב בסה"ק קדושת לוי (ריש פרשת ויקרא): "כשאדם עושה מצוה, זה המצוה עושה רושם למעלה, וזה מעורר אותו לעשות תמיד רצון הבורא" עכל"ק.

התלהבה אפוא אותה מצוה גדולה, ולאחר שעשתה רושם חוזק למעלה, החלה לעורר ולבעבע בלב הנשמה הטהורה, לעוררה מן הקיפאון, ולקרבה לצור מחצבתה, לעשות רצון אביה שבשמים. ניצוצי תשובה וקדושה החלו להתעורר בלב היהודי, והוא החל תוהה ומחשב את כל דרך חייו מחדש... מה קורה אתי? שאל את עצמו שוב ושוב, הרי זכיתי להציל כאן את כל היהודים מגזירת כליה, ואיך נראה אני בעצמי? הלא הגעתי בעוונתי לשפל המצב עד דיוטא התחתונה ממש! כיצד ואיך עזבתי מקור מים חיים של העם המובחר עם סגולה, לחצוב בורות נשברים של חיי הוללות והפקרות עם גויים טמאים?

כך ייסרו מצפוננו ימים ולילות, עד שלילה אחד בשעה מאוחרת לאחר נדודי שינה קשים בהתחבטות הנפש, קם חרש וחמק מטירתו הכבודה היישר אל ביתו נאוה קודש של הרה"ק בעל 'אוהב ישראל', רב העיר אפטא והגלילות.

אל שולחן המלך, שעם הטבעת חותמו אושר חוק הגזירה.

כשהתכנסו השרים והפריצים מושלי המחוז יחדיו, וביקשו להחתיים את כולם על רוע הגזירה, סירב הפריץ המשומד דן לצרף את חתימתו, וכשנשאל לסיבת סירובו קם ממקומו בסערת רוח, ופתח בדברים בוטים ונחרצים:

חברי הדוכסים, הקשיבו נא! הרי יודעים ומכירים אתם אותי היטב, זה רבות בשנים שהנני גוי גמור, ומתנהג כמוכם בכל דבר, ואף בני משפחתי כולם גויים! - אבל בעבר הרחוק כן הייתי יהודי, נולדתי לעם היהודי, ומכיר אני היטב את כל אורחותיהם. על העלילה השפלה הזו המוצגת כאן בפנינו יכולני להעיד בפניכם בהן צדקי שאינה אלא בדותא בעלמא, שקר וכזב! לא היה ולא נברא! היהודים מעולם לא עירבו דם נוצרי במצות של פסח! הם סולדים בכלל מן הדם האסור עליהם באיסור חמור, ואין כאן אלא המצאה שפלה של צמאי דם, הזוממים להרוג עם חף מפשע!

דבריו הנוקבים שנאמרו בתום לב, ובהיותו פריץ מוערך מאוד בין חברי האצולה, התקבלו דבריו פה אחד, הכל הבינו והוכרחו להודות בכך שאין כאן כי אם עלילת דם.

כך בזכותו של אותו משומד בטלה הגזירה בס"ד, וניצלו בני ישראל מן הפוגרומים והשחיטות שזממו להם שונאיהם.

למעלה בגרמי שמים נעשה רעש גדול מן המצוה הגדולה שפעל

בין חמץ למצה - בין עצבות למרירות

וישנה אמרה נודעת בשם צדיקים שההבדל בין מרירות לעצבות היא כחוט השערה, ואם כן האיך הוא ביכולת האדם להבחין אם

עומק רצונו של היהודי הנידח והמסכן, שאכן משתוקק הוא בכל לב לשוב בתשובה שלמה.

על אתר סידר לו הרבי דרך תיקון ותשובה שלמה, וסימן נתן בידו, שביום שתגיע אליו השמועה שמתה הזוכסית הגויה עם בניה הגויים, יידע שנתקבלה תשובתו משלם.

ואכן יום אחד נעלם לו הפריץ מן הארמון, וגלה הרחק לבית מדרשו של הרבי באפטא, שם החליף את כל מלבושיו והחזיר את מראהו היהודי, התחבר בין היושבים והחסידים על התורה ועל העבודה בסדר תשובה שהסדיר לו הרבי, ולא ארכו הימים עד שהגיעתו השמועה שמתה הפריצה ובניה והתקבלה תשובתו משלם, ונעשה אדם גדול.

ולמדנו כאן טיב מוסר השכל גדול, עד היכן מגעת כוחה של תשובה! אף אם חלילה נפל איש ישראל עד שאול תחתיה רח"ל, הרי הנקודה הפנימית הנטועה בשורש נשמתו, חלק אלקי ממעל, תעוררנו לחזור בתשובה. כמו שנאמר (ש"ב יז, יד) "ולא ישא אלקים נפש, וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח". ופירשו בספרים הקדושים שאפילו הנידחים והמשומדים יחזרו

משהופיע היהודי במלבושי הפריץ הגויי בביתו של הרבי והציג את בקשתו להשיבו בתשובה, חשש הרבי שמא טמונה כאן איזו עלילה שפלה שזומם לו המשומד, כדי שיוכל להעליל אחר כך שהיהודים מנסים להחזיר את הפריץ אליהם, ולפיכך דחה אותו מתחילה עד שתתברר אמיתת כוונתו.

אולם היהודי דנן, שלפיד התשובה כבר בער בו כאש, לא קיבל את הדחייה, והחל לבכות במר נפשו והפציר מאוד ברבי להורות לו דרך תשובה, לעזוב את דרכו הרעה ולשוב אל חיק עמו ולכנסת ישראל קודש.

הרבי הק' עדיין היה מסופק באמיתת כוונתו, והתלבט כיצד עליו לנהוג עם היהודי שלפניו.

לפתע בעודם מדברים ביניהם, התבטא הרבי בלהב אש, בהראותו על מטה קדשו שעמד בפנינת החדר: באם יצמחו כאן עשבים על המקל הזה, אז אדע שדבריי נכונים וכוונתך רצויה, ואין כאן איזו עלילה ומזימה!

והנה כעבור דקות מספר, החלו לפתע לעלות עשבים ממקל קדשו של הרבי, בדיוק כפי שיצא מפי הצדיק, פלאי פלאות נראו בחוש, ונודע בבירור

הוא במרירות או בעצבות? סימן זה נקוט בידך, באם רואה הנך שתוצאותיה של אותה מרירות שלילים הם, כי מביאה היא לידי עצלות והעדר החשק לעבודה, אות היא כי אינה אלא עצבות, ועליך לראות דרך להמלט מהיצר המנסה להכשיל אותך ממדה גרועה זו, שתוצאותיה הרס וחורבן. אך אם הנך מזדרז על ידי זה לקבלת עול מלכות שמים, מתוך מחשבה של מאי דהוי הוי, ומכאן והילך חושבנא, אות היא שהיא מרירות הבאה מצד הקדושה.

אותה בחינה נרמזת גם כן בין חמץ ומצה, ההבדל בין חמץ ומצה גם כן אינה ניכרת לעין, הרי מהותן שווה, כי המצה כמו החמץ מורכבת מקמח ומים, וכמו כן גם המילה 'מצה' והמילה 'חמץ' מורכבות כמעט מאותן אותיות, וההבדל ביניהן הוא רק אותה נקודה קטנה המחברת ומחליפה את ה"ה" לחי"ת. ולמרות היות ההבדל ביניהם קטן מאד, הופך הוא את הדבר למהות שונה לחלוטין, המצה כשהיא נאכלת בפסח מקיימים בה מצות עשה, ואילו החמץ כשהיא נאכלת בפסח עוברים על מצוות לא תעשה שעונשה כרת ר"ל.

ומהי אכן החילוק בין המצה לחמץ? המצה מעבדים אותה בזריזות ולא מניחים אותה לרגע, רק רודים אותה דק דק ואופים מיד, ולכך אינה מחמיצה ונשארת בכשרותה למצות מצה, אך החמץ לעומתה, עשוי מבצק שהניחו לו לתפוח במנוחה, ולא נזדרזו באפייתה, והיא אשר גרמה שתהיה חמיצה ובלתי ראויה למצות מצה.

הרי שההבדל בין חמץ למצה הוא אותו הבדל שבין מרירות לעצבות, כי תוצאותיה של עצבות הרי היא עצלות, הנרמז בחמץ שנפגמה מחמתה. ותוצאותיה של מרירות הרי היא זריזות, הנרמזת במצה הנעשית מתוך זריזות.

זרמז יש בדבר על ענין הזריזות והעצלות, שהיא המוכיח על מהות האדם, באם האדם זריז הוא לעבודת הבורא, אות הוא על מהותו החיובית, אך אם עצל בדבר, על אף שלבסוף מקיים הוא את המוטל עליו, בכל זאת מוטל עליו לשרש אחר שאור שבעסה שבקרבו.

סגולת חג הפסח - האחדות

כמו כן יש לדעת כי בכוח סגולת חג הפסח לנטוע האחדות בלבבות ישראל, שיהיו מתכנסים יחדיו באגודה אחת חבורות חבורות, איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק.

בדרך שהיו ישראל מתחזקים יחדיו באהבת חברים בגלות מצרים, כמ"ש בתנא דבי אליהו (רבה פרק כג): "כשהיו ישראל במצרים כו', נתקבצו וישבו, שהיו כולם אגודה אחת, כרתו ברית שיעשו גמילות חסדים זה עם זה" ע"כ"ל.

תגובתו של אותו צדיק כנגד המחרפים... הוא ישב נינוח על כיסאו, כשעל שפתי קדשו נסוך חיוך דק, ולא ענה למגדפים ולא כלום. הם צועקים ומבזים בחמה וכעס שפוכה, ואילו הוא מצידו בולם את פיו בחזקה בשעת מריבה, כדרכו בקודש בתפארת מידת הענווה.

משראו שצעקותיהם וגידופיהם אינם מועילים להם מאומה, והרב אינו מתפעל ואינו כועס, ונשאר איתן בשלוות דעתו, יצאו הללו מביתו בבושת פנים.

לאחר שיצאו אלה נכנס התלמיד אצל הרב, ושאל בפניו: ילמדנו רבינו, כיצד ניתן כך לשתוק ולהבליג לנוכח גידופים קשים שכאלה? הלא תורה היא

(לב) אחד מתלמידי של מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, הגיע פעם אל בית הרב לשאול מלפניו שאלה אחת בהלכה.

כשנכנס אל הבית נחרד למראה עיניו, עמדו שם בחדר פנימה כמה אנשים שעלו ובאו אל בית הרב, כדי למחות בפניו על איזה ענין, שכנראה לא מצא חן בעיניהם פסקו והנהגתו של הרב בזה. וכראותם שהרב עומד על דעתו ואינו מסכים עמהם, החלו להרים קולם בצעקות ומחאות, תוך שהם משתמשים בדברי נאצה וגידופים, ומבזים ומשפילים את כבודו.

אך יותר ממה שנחרד למראה בזיון כבוד התורה, התפלא מאוד לנוכח

חידת היעלמותו של רבי אהרן היתה לשיחת היום, כמה מצעירי השכונה חיפשו וביררו אודותיו בשכונות הסמוכות, אך עקבותיו לא נודעו.

והנה כעבור זמן מה נודע שר' אהרן עבר להתגורר בעיר יפו הרחוקה, כשנשאל על סיבת בריחתו הפתאומית מן השכונה, ענה ר' אהרן: מקובלני מפי מורי חמי רבן של ישראל, שבמקום שיש מחלוקת צריך לברוח משם כמו מאש! לפי שהמחלוקת יש בה סכנה גדולה, ובהיות שבתקופה האחרונה התעוררה מחלוקת בשכונה אודות הגבאות בבית הכנסת, והחלו התושבים להתפלג הללו מצדדים עם גבאי זה והללו עם יריבו, והכל שחים בעניינה של המחלוקת, לפיכך לא יכולתי להישאר עוד אף לא יום אחד בשכונה, כדי להתרחק מן המחלוקת כמטחווי אש!

[לפי גירסא אחרת בטיב זה המעשה, הוסיף ר' אהרן וסיפר, שאף החפץ חיים עצמו ברח פעם מעירו 'ראדין' לתקופה מסוימת, מחמת איזו מחלוקת שהתעוררה בעיר, ורק לאחר ששקטה האש חזר למחנהו].

מכאן למדתי, סיים הגרש"ז את סיפורו המאלף, שבכל מקום שיש מחלוקת אינני מכניס אפילו אצבע קטנה! ותיכף כשמתחילים להתעורר ניצנים של מחלוקת הריני מושך את ידי לאלתר, כדי שלא להיגרר אחריה ח"ו. כאשר העידו חכמינו ז"ל (סנהדרין ז, א) בטבעה של מחלוקת, שהיא נמשלת כמו "בידקא דמיא", שהוא זרם מים הקולח בשצף מן הצינור, ואם נוצר בו חור קטן מיד מחלחלים המים אל אותו חור, והזרם מתרחב והולך ככל שהמים

וללמוד אני צריך! מנין שואבים כוחות נפש אדירים כאלו, שלא להיכנס עמהם במחלוקת כלל?

ענה לו מרן הגרש"ז: את זאת למדתי ממורשת תורתו של זקן שבכהונה, ה"ה מרן בעל החפץ חיים זיע"א, בטיב מעשה אחד שזכורני מימי נערוטי בשכונת "שערי חסד" הוותיקה.

כידוע היה הגאון ר' שלמה זלמן מוותיקי אנשי ירושלים שהתיישבו בשכונת 'שערי חסד', בהיותו הילד השני שנולד בשכונה, וזכה עוד להכיר את ראשוני המתיישבים בה, את רבני השכונה הראשונים, את התלמידי חכמים שבה, ואף את כל שאר תושבי "שערי חסד" של אותו דור.

אחד מחשובי תושביה הראשונים של 'שערי חסד' היה הרה"ג רבי אהרן כהן זצ"ל, חתנו של החפץ חיים, שלאחר שעלה לארץ הקודש ושמע על השכונה החדשה שהוקמה בירושלים קרתא דשופריא, הצטרף אף הוא אל הגרעין הראשון של מייסדי השכונה.

הגאון ר' אהרן היה אחד מדמויות ההוד שבשכונה, המשיך הגרש"ז בסיפורו, כולם נהנו מקרבתו ומחוכמתו, וכמובן בהיותו 'חתנא דבי נשיאה' היה מספר תדיר עובדות ושמועות שקיבל וראה בבית חמיו הגדול החפץ חיים.

והנה יום אחד נעלם רבי אהרן מן השכונה, אף אחד לא ידע להיכן נעלמו עקבותיו, כשנכנסו לביתו מצאוהו ריק ועזוב. הוא פשוט קם לפתע, נטל את חפציו וברח עם משפחתו מן השכונה!

ולכן קרבן פסח נאכל בחבורה, כמו שנאמר (שמות יב, ד-ו) "ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו במכסת נפשות וגו', ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וגו'". ופירשו בספרים הקדושים תכלית המכוון באכילת הפסח בחבורה, כדי להתאסף יחדיו באהבת רעים וקירוב לב, ולהתרחק מן המחלוקת והפירוד.

ובפרט כאשר נכנסים אנו עתה לימי העומר, הלא משום כך נוהגים ישראל בימים אלו במנהגי אבלות, מחמת מיתת תלמידי רבי עקיבא על שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב, ב), וזו העת הנכון לתיקון המידות באהבת ישראל. ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה!

זורמים חזק יותר. כן היא המחלוקת, מתחילה במריבה על דברים קטנים של מה בכך, ואם אין פוטרים ומשליכים אותה הרי היא מתרחבת ומתפשטת עד שאי אפשר לעוצרה!

נמצאת זאת תורת העולה בהשפעת האחדות של חג הפסח דנו, הנאכל בחבורה כאיש אחד בלב אחד, להתרחק מן המחלוקת עד קצה האחרון, ולקרב לב ישראל באחדות ואהבת רעים.

שבועי של פסח

שביעי של פסח

אשירה לה' כי גאה גאה

אמונה פשוטה

"וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת ה' וַיֵּאֱמִינוּ בָּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוֹ" (יד, לא).

האמונה חדורה ומושרשת ונטועה עמוק בעצם נשמת איש ישראל, בשורש נקודת חיותו, למעלה מן הדעת והשכל. וירושה היא לנו האמונה מאבותינו שעמדו על הר סיני, וראו ושמעו "אנכי ה' אלקיך" (שמות כ, ב), [עיין רמב"ם פ"ח מהל' יסוה"ת ה"א], ומרבותינו הקדושים דור אחר דור, עד אברהם אבינו עליו השלום ראש המאמינים. ואם כן מטבעה הפשוט של הנשמה, להאמין בה' אלקינו ובתורתו הקדושה, שהיא בעצמותה חלק מעצמות אור אין סוף ברוך הוא, חלק אלקי ממעל, כטבעו הפשוט של הגוף לצמוא למים.

ולפיכך אדם הבונה את אמונתו רק על פי שכל והגיון אנושי טועה הוא, שאם יסוד אמונתו נבנית רק על ראיות והוכחות שכליות, מהרה יוכל לטעות בהם ליד.

מפגש נדיר שבגרמי שמים בהתקרבות בין השמש והירח, וגורמת לרוח סערה עזה מאד בתוך הים [צונאמי], עד שבכוחם של רוחות עזות הללו [הוריקן] לבקוע את הים. מחמת שגלי הצונאמי הענקיים עוברים את גבול הים ונכנסים

(לד) רבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, נשאל פעם בפרשת בשלח על ידי איש אחד, משכיל מלומד וחוקר ידוע, שמצא בכתבי יון העתיקים, שאחת בכמה מאות שנים מתרחשת בעולם 'תופעת טבע', הנוצרת מחמת

ומהאי טעמא, לא נכון מאוד מה שמצוי בזמנינו מרצים מחזירים בתשובה שבאים רק בדרך זו של הוכחות וראיות על קיום הבורא, ואמיתת תורתנו, ובונים יסודות האמונה רק על אדני "הוכחות חותכות" וכיוצא, ולפעמים אף נכנסים לוויכוחים שונים בזה. - ולא זו הדרך הנכון, אלא צריך לעורר את לבנם בעיקר באהבה וקרבה, והשפעת הרבה קדושה ויראה תורה ודעת, וממילא יידלק הניצוץ שבקרבתם. ולהניח לאמונה הטבעית שבנשמותיהם לצוץ ולצאת מעצמה, וניתן להסתייע בזה ממה שהבריאה כולה זועקת ומעידה על בוראה, כמו שנאמר (ישעיה מ, כו) "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה". אבל לא רק בחקירות שונות וכדומה, לכפות ולהכריח עליהם את האמונה, טרם שהגיע זמנה להתגלות.

עליהם כל גלי הצונאמי להטביעם, וצללו כעופרת במים אדירים, לא נשאר בהם עד אחד! הרי כל זה הוא נס גדול ועצום. - כן ענה לו הבעל שם טוב הקדוש, להניח את דעתו לפי שאלתו.

אולם מיד אחר צאתו, פנה הבעל שם טוב אל תלמידיו ודיבר בפניהם, להאיר את עיניהם בהבנת פסוקי פרשת בשלח דידן.

דעו לכם, פתח הצדיק ואמר, שזה האיש החוקר בחקירותיו המשוונות לא יועילו לו כל תשובות שבעולם! ומה שענה לו הוא רק על פי איוולת שאלתו, כדכתיב (משלי כו, ה) "ענה כסיל כאיוולתו". אבל העיקר הוא להאמין באמונה פשוטה ותמימה בדברי תורתנו הקדושה, ומי שאינו רוצה להאמין תמיד ימצא לו הייצר תירוצים שונים וחקירות שונות, ועל כל תשובה שיקבל ימצא פירכא כל דהו.

אל היבשה, ומאיך נפתחים מן הצד השני רצועות יבשה בתוך הים. - ואם כן הקשה אותו משכיל בפני הבעל שם טוב, מה כל הגדלות והשבח שמאריכה התורה בפרשת בשלח ביד החזקה שבקריעת ים סוף, דלמא ידע משה בחכמתו הגדולה מתופעת טבע ז...

אמר לו הבעל שם טוב, וענה לכסיל כאיוולתו: אף אם לו יהי כדברך, הרי עצם המציאות שהסתובב הכל בסיבות מופלאות שיגיעו ישראל במנוסתם בדיוק אצל שפת הים בשעה המדויקת של בקיעת הים, הקורה - לפי דברך - אחת בהרבה מאות בשנים. ייכנסו מצד אחד שבתוך הים שהתייבש לפי שעה בדיוק עבורם, יעברו בו בנינוחות בין כל הרוחות העזות, מחנה עצום של שישים ריבוא אנשים נשים וטף עם כל אשר להם, אחד לא נחסר. ומאיך בדיוק תיכף לאחר מכן כשנכנסו מצרים אחריהם אל תוך הים חזרו

כי בתוככי לב כל איש מישראל כבר טמונה וגנוזה האמונה בנקודה פנימית קודש קדשים, הנשמרת בזוך טהרתה מכל משמר, על ידי שומר עמו ישראל בעצמו. כידוע מספרים הקדושים שבנקודה זו אין מגיע שום פגם ושום טומאה וזוהמא. ומזה השורש קיימא לך (סנהדרין מד, א) ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, כי גם אם יתרחק הרבה מאוד וירבה לפשוע חלילה, תמיד תישאר זו הנקודה בשלמות קדושתה, אלא שנגזת ונחבאת עמוק עמוק, הסתר בתוך הסתר, ומכוסה בכתמי חלאת העוונות. וזוהמת התאוה והשקץ שהחדיר האדם בליבו, מחשיכים ומכסים מאד זו הנקודה.

אבל בבוא העת שירצה השם יתברך באיזה דרך שהוא, או מחמת גורמים שונים המשברים ליבו של אדם, ומקרעים כל המסכים הנוראים הללו, ומסירים הכיסויים. - אז מגלה האדם לפתע אור גדול צח ומצוחצח בליבו ובנשמתו, אשר במהרה יכול כשילך ויצעד בדרך הישר, להפוך עצמו לבריה חדשה ואיש אחר לגמרי.

ואנו אין לנו אלא לעורר לב העם, לדבר אל ליבם ולקרנם לאביהם שבשמים, עד שמעצמה תתעורר השלהבת שבליבם. וזו הדרך הישרה והנכונה בקירוב אחינו בני ישראל, כדוגמת הארת המנורה הטהורה, שעיקר עבודתה בהטבת הדשן ובהעלאתה עד שתהא שלהבת עולה מאליה בנשמות ישראל קדושים, ודו"ק היטבליה.

(לה) בתקופה השואה בימי הרס עולם, היה דם יהודי הפקר רחמנא ליצלן, כל חייל נאצי פשוט שרק החזיק רובה בידו היה ביכולתו להרוג יהודים כאוות נפשו האכזרית, ללא שום סיבה, באין פוצה פה ומצפץ כידוע.

והנה ברחוב צדדי וקטן, הבחין אחד החיילים ביהודי הממהר אל

מחבוא המרתף שהוכן מבעוד מועד. שנאתו היוקדת הנובעת מן ההלכה הידועה של "עשיו שונא ליעקב", בערה בו, והוא צרח עליו בקול מאוים, תוך

ממצעדי הניצחון, שערכו הנאציים ברוב פאר, כדרכם בכל מקום שכבשו, שנכנסו אל העיר פלוגות פלוגות בתהלוכה מסודרת

יוקדת: אם השם לא ירצה בכך, לא תוכל לעשות לי כלום!

החייל העצבני החל לאבד את עשתונותיו, ובו ברגע החליט להוכיח ליהודי הזה מי כאן בעל הבית!

ברם, יושב בשמים ישחק! והנה ברגע אחרון ממש צץ לו לפתע פתאום באותו רחוב, אל מול פניו של החייל, מפקד נאצי גדול ורם דרג, מוקף בשומרי ראש, ובפלוגת קצינים עם דרגות קצונה שונות המוצמדות לדש בגדיהם. וכראותו את המחזה של החייל המתנכל אל היהודי כך באמצע הרחוב, לא מצא חן בעיניו. והוא שאג לעבר החייל: וואס איז דאס? על מה עצרת כאן את היהודי הזה?

החייל נבהל על נפשו, הוא הזדקר על עומדו הצדיע למפקד הנעלה, והסביר שהיהודי הזה התנכל אליו באמצע הרחוב והתחצף כנגדו!

עזוב את היהודון! פקד עליו המפקד, וחזור מהרה אל פלוגתך! לא כל חייל פשוט יעשה כאן דין לעצמו! אתה אינך בעל הבית!!! ומכאן ואילך תפעל אך ורק על פי הפקודות הברורות!

בתוך כך, בעוד אלו השניים עומדים ומתווכחים זה עם זה, שכחו לרגע לתת עיניהם על היהודי, אשר ניצל היטב את הרגע, הרים רגליים וברח הרחק אל מחבואו, הקצינים רמי הדרג שניסו לרדוף אחריו לא הצליחו לתפסו, וחיינו ניתנו לו לשלל!

היהודי הניצול עבר את כל מאורעות השואה, ובכוח האמונה הפשוטה שבערה בקרבו החזיק מעמד

שהוא מכוון את נשקו כנגדו: "האלט!" [עצור!]

היהודי המסכן נאלץ להוותו לעמוד דום! לפקודתו של החייל, מי אתה? צעק החייל ברוב כעס וחימה, מה שמך? ומה מעשיך כאן? - לאחר חקירה קצרה וצולבת, סינן בחמת זעם אל היהודי: דע לך, שמעכשיו שכבשנו את העיר אנחנו כאן הבעלי בתים! ועליכם היהודונים לציית במאת האחוזים לכל פקודה! שכן חייכם שלכם נתונים בידינו! - גם אתה, הוסיף הגרמני כשהוא מנפנף בנשקו הדרוך, חיך נתונים כעת בידי! ויכולני להמיתך ברייה פשוטה כאן ועכשיו!

היהודי, שהיה אמנם איש פשוט, אבל חדור באמונה פשוטה ותמימה, לא היה מסוגל לשמוע את דברי הנאצה הללו. הוא אזר אומץ ואמר לו לחייל הנבער: טעות בידך! אתה מצד עצמך אינך יכול לעולל כלום! ורק ברצון השם יתברך נעשה ונפעל הכל, ואין אתה כי אם שליח ההשגחה העליונה, כגרזן ביד החוצב!

החייל הגוי עמד נדהם לנוכח עזות רוחו של היהודי, הוא התרגז מאוד מתשובתו של האיש. תיכף תפס את נשקו והצמידו לרקתו של היהודי, וצווח עליו בקול גדול: מה אמרת? חיך לא נתונים בידי? הנה אוכיח לך! בלחיצה קטנה אחת על קנה הרובה הגדול שבידי, אגמור את חיך כאן ועכשיו!

אבל היהודי החזק לא נבהל, ועונה שוב בתום לבבו ובאמונה פשוטה

לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו

חז"ל מספרים לנו, שבזכות מעשה תוקפו ומסירות נפשו, זכה נחשון בן עמינדב שהמלוכה תהיה אצל שבטו, שבט יהודה, ומזרעו יצא חוטר ונצר שרשיו יפרה, כשלימים הוכתר אחד מיוצא חלציו להיות למלך ישראל, הלא הוא דוד המלך נעים זמירות ישראל. ועד סוף כל הדורות תישאר המלוכה אצל זרעו של דוד המלך, גם משיח צדקנו, אשר בכל יום אנו מחכים לו, עתיד לצאת מזרעו, כדכתיב (בראשית מט, י) 'לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים'.

ולכן זכה נחשון גם להיות המקריב הראשון מבין כל הנשיאים בחנוכת המזבח, כדכתיב (במדבר ז, יב) 'זיהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה', וכדכתב המדרש (במדבר יב, כא) שבשעה שציווה הקב"ה למשה רבינו על הקרבנות אמר לו 'נשיא אחד ליום' אבל לא אמר לו הסדר מי יהיה הראשון שיקריב, ואז הסכימו כל הנשיאים שנחשון יקריב ראשון, ואמרו: 'זה קידש שמו של הקב"ה על הים זה ראוי להוריד את השכינה והוא יקריב ראשון לכולם'.

לצורך קיום המלכות צריך מסירות נפש

ענין זה בא ללמד אותנו שמלכות אפשר לבנות ולקיים רק על ידי מסירות נפש, כמו שבכל מדינה החפצה לשמור על מלכותה יש צבא עם חיילים שמוכנים להקריב את נפשם עבור מדינתם, ורק כך יש כח במלכות להישאר ולהחזיק מעמד.

את טיב זה המעשה מספר האיש מדי שנה בשנה בחג האמונה, בליל הסדר, בפני נכדיו הרבים, כדי לנטוע בלבם שורשי "אמונה פשוטה"!

בכל הקשיים והסכנות, ולאחר המלחמה עלה לארץ הקודש, וזכה להקים בית נאמן בישראל, ולראות דורות ישרים מבורכים!

זהו גם הטעם מדוע באמירת 'שמע ישראל' צריכים אנו לקבל על עצמנו ארבע מיתות בית דין, כי רק בכך אנו ממליכים עלינו את השי"ת, ומבלעדי הכוונה הזאת כאילו לא אמרנו 'שמע ישראל', כי איך אפשר לו לאדם להמליך מלך בלא לקבל על עצמו למסור נפשו עבור המלך. ובסידור הרש"ש מזכיר בכל פעם שאומרים 'מלך העולם' שצריך למסור הנפש בשביל מלכותו ית"ש.

ואותו הדבר נכון גם לעניין ההתגברות נגד הקליפות הרבות, חיילותיו של השטן הס"מ, שעומדים נגד כל אחד מישראל להכשילו ולהפילו לשחת, אף כאן צריך מסירות נפש בכל עת ורגע, ולצורך כן צריך אפילו לקפוץ אל תוך הים עד שיגיעו מים עד נפש, ואז בא יבוא השי"ת בכבודו ובעצמו לבקוע את הים ולהציל את האדם. אבל קודם כל צריך שיבוא האדם לכדי מסירות נפש, ויעשה את המוטל עליו לעשות כמו שהראוהו אבותיו, ומיד אחר כן פועל ידיו ירצה, ויראה לנוכח כי ישועת ה' כהרף עין, להינצל מיד כל אויביו.

המתגבר על יצרו נקרא מלך גדול

לפיכך עשה הקב"ה שמלכות בית דוד תצא בדווקא משבטו של יהודה, היות שנחשון בן עמינדב - שהוא משבט יהודה - מסר את נפשו למען כבוד שמו יתברך, וכמו שבמלכות כללית חייבים מסירות נפש בכדי לקיים ולהחזיק את המלכות, אותו הדבר הוא גם במלוכה הפרטית של האדם, דהיינו רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, שאם רוצה למלוך עליהם ולהיות מושל על יצרו שלא יסיתהו בדבר עבירה, חייב להגיע לידי מסירות נפש, ורק כך נקרא מלך, וכלשון קדשו של רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (פרי צדיק פרשת ויגש) "כי מי שיש בו הכח ממשלה להתגבר על יצרו להיות סר מכל רע רק ביראת ה' כל היום - נקרא מלך גדול".

היצר הרע רודף את האדם בכל מיני נסיונות ופיתויים רק כאשר הוא רואה שהאישי העומד מולו מבולבל ומסופק, אולם מי שמוכיח עצות דקדושה במילי דשמיא ועבור זה מוכן אפילו לקפוץ אל תוך המים, ברור שהיצר הרע ילך לחפש לו קרבנות אחרים לבלבל את

דעתם, כי כשאדם מוסר נפשו ואינו נרתע ופוחד משום מכשול ועיכוב שבדרכו, אזי לא יוכל שום כח שבעולם לעוצרו ולמנוע בעדו מלקיים את תרי"ג מצוות התורה, ואת רצון השי"ת.

והדברים קל וחומר ממציאות החיים, שרואים אנו הרבה פעמים שכשאדם רוצה דבר מסוים הוא משתדל מאד ומפעיל את כל האפשרויות שבידו עד שעולה בידו מבוקשו, כל שכן הם הדברים הרוחניים שיש בהם סייעתא דשמיא גדולה, שאם יוכיח האדם במסירות נפש שרצונו ללמוד או להתפלל ולקיים את מצוות השי"ת אלקיו, אזי יהא הקב"ה בעזרו ויכול לו, להחליש ולבטל את כח היצר הרע עד שיבטל אותו לגמרי, ואז הוא יהיה המלך השולט על עצמו, על גופו ואבריו שלא יחטאו ח"ו, כי העובר עבירה הרי זה פוגם במלכות, ובכדי לחזק את המלכות צריך להתגבר נגד היצר הרע.

גאולה בזכות האמונה

ומובא במדרש רבה בגודל האמונה ל"ו (פר' בשלח): "יונתי בחגוי הסלע" - זה נאמר על אותה שעה שרדף פרעה אחריהם והשיגם

אם כך, אמר הבעש"ט, ברצוני שתיסע לאותה עיר, שיראה אותך הרופא הנזכר, שיש לו מומחיות מיוחדת למחלות מן הסוג הזה.

היהודי שהיה חדור אמונת צדיקים בשלמות, יצא תיכף לדרכו הארוכה. באותם ימים הנסיעות מעיר לעיר לא היו קלות, והוא נצרך להיטלטל בדרכים הקשות כמה ימים, כשהוא מחליף עגלות ועגלונים ממקום למקום... עד שלבסוף הגיע בסייעתא דשמיא אל מחוז חפצו.

(לו) אל חדרו של רבינו הבעש"ט הקדוש זיע"א נכנס יהודי תמים, איש פשוט וישר דרך, והתלונן על מחלתו הקשה, המקננת בגופו מזה כמה שנים, ואין הרופאים מצליחים להמציא מזור ותעלה למחלה משונה זו.

שאלו הבעל שם טוב, האם ביקרת כבר אצל רופא פלוני, המתגורר בעיר פלונית?

לא, ענה האיש, אינני מכיר כלל את אותו הרופא.

חונים על הים ואין מקום לנוס לפניהם מפני הים ולא להפנות מפני חיות רעות למה היו דומין באותה שעה ליונה שבורחת מפני הנץ ונכנסה לנקיקי הסלעים והיה הנחש נושף בה תכנס לפנים הרי הנחש תצא לחוץ הרי הנץ אמר לה הקב"ה הראיני את מראיך את כשרון פעולתך למי את פונה בעת צרה... השמיעיני את קולך, אותו קול שהייתי שומע בהיותך במצרים..."

לא תמיד מבינים את ההתרחשויות והצער שמסבב הקב"ה על האדם, אבל עלינו להאמין כי אב ורחום וחנון מסבב את כל הסיבות והמעשים ומאתו לא תצא הרעות, ולפעמים הוא רק רוצה לשמוע את

ומה אמר הרופא? - שאל הבעש"ט.

לא דיברתי עמו כלום! - ענה האיש בתמימות, כי הרבי אמר שברצונו שאותו רופא 'יראה' אותי, ואכן התיישבתי מולו והוא הסתכל בי וראה אותי היטב!

חיך הבעש"ט, ונהנה מאוד מן האמונה הפשוטה והתמימה של היהודי, ואמר, אם כך תהיה לך בעזרת השם רפואה שלמה ובריאות איתנה!

למותר לציין, שבתוך זמן קצר נרפא האיש לגמרי ממחלתו, ושנים רבות לאחר מכן לא ידע שום חולי ומכאוב. - כידוע מה שאמרו צדיקים, שאל הרופא הקטן מתלווה מלאך קטן, ואילו אל הרופא הגדול מתלווה מלאך גדול! - ובזכות האמונה פשוטה והתמימה זכה היהודי שתיכף משראהו אותו מלאך נתן בו את ברכת רפואתו, לאורך ימים ושנים טובות.

לאחר בירור קצר מצא את מרפאתו של הרופא המדובר, הוא התיישב לפי תומו בחדר ההמתנה, והמתין לשעת הכושר שיפתח הרופא את דלת חדרו. והנה כעבור זמן קצר נפתחה הדלת, הפצינט שלפניו יצא והדוקטור הכריז שניתן להיכנס פנימה!

קם אפוא היהודי ממקומו, נכנס אל חדר הרופא, התיישב מולו ולא דיבר מאומה, הרופא הגדול הביט בו וציפה לשמוע את מבוקשו, אך לפתע התרומם האיש יצא מן החדר, והלך כלעומת שבא...

הרופא המופתע ניסה לקרוא לאיש שיחזור פנימה, הוא חשש שמא מפחד הוא ממנו... אבל הוא כבר יצא בחזרה לדרכו הארוכה מעזיבוז'ה!

בהגיעו פנה מיד אל היכלו של רבו הבעש"ט הק', ולאחר ברכת השלום אמר: עשיתי כמצות הרבי, והייתי אצל רופא פלוני!

הקול שלנו - השמיעיני את קולך כי קולך ערב, וכאשר רק פונים אליו וצועקים מקרב לב - מיד ויושע ה' ונהיה קריעת ים וביזת הים וירידת המן וכל מה שצריכים להוושעליו.

"קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים", "קשה זיווגו של אדם כקריעת ים" - מובא בשם החוזה מלובלין, כשם שקריעת ים סוף היה נס בלתי צפוי, איש לא העלה בדעתו ישועה כזו, כך

אחרי שעברו עוד כברת ארץ, התווסף עליהם צער נוסף על צערם - שלג גדול התחיל להערם על מסלול הדרך, והקשה מאד על נסיעתם, ועוד נוצר פקק גדול של עגלות עמוסים ומשאות כבדים של מחנה עצום מאד, וכמעט אשר התייאשו לגמרי מלהגיע למחוז חפצם בעוד יום, רק רבי נחמן לא הפסיק למלמל: הכל לטוב ולטובה.

והנה הגיעו שוטרים לסדר את מעבר הדרך, וכאשר ראו את המרכבה ההדורה ובתוכה הפריץ זעוף הפנים, תיכף ומיד פינו בעבורו את הדרך ומיד אחריו נסעו הצדיקים רבי נחמן ורבי יעקב יוסף במהירות והשוטרים לא שמו לב כלל כי יושבים אנשים זרים במרכבה זו, וכך נסעו אחריו עד שהגיעו לפרשת דרכים, ואז פנו לדרך שהם צריכים והצליחו להגיע תוך זמן קצר למחוז חפצם בעוד היום גדול.

אמר רבי נחמן לרבי מפולנאה: רואה אתה! הלא אמרתי כי הכל לטוב ולטובה, אילו לא היה נוסע לפנינו אדון

(לז) מסופר על הרה"ק רבי נחמן מהורדנקה זיע"א, מתלמידי הבעש"ט, שהיה רגיל על לשונו לומר על כל מה שאירע לו: "זה לטוב ולטובה! כמו נחום איש גמזו ורבי עקיבא, אשר פעם אחת נסע עם הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א בעל התולדות יעקב יוסף, מעיר נעמרוב, לשבות ביחד במחיצתו של הבעש"ט ליום השבת. ביום השישי נסעו לדרכם, והנה בעודם בדרך - והנה שמו לב כי לפניהם בדרך נסיעתם נוסעת כרכרה הדורה רתומה לסוסים אבירים לבנים, הכרכרה המפוארת התנהלה לאטה בנחת ובמתניו, וכאשר בקשו לעקוף אותה כשראו שהשבת מתקרב - נוכחו לראות כי בתוכה יושב הפריץ הגדול שהטיל אימתו על כל הסביבה, ואבוי למי שיעיז לעקוף ולעבור לפניו.

הרב מפולנאה הצטער מאד כי חשב שבאיטיות כזאת יאלצו לחלל את השבת רח"ל, אבל רבי נחמן מהורדנקה ענה שוב כרגילותו: "הכל לטוב ולטובה!".

מזונותיו של אדם וזיווגו של אדם באים לו ממקום בלתי צפוי, ישועת ה' בהרף איך - דאגה מנין.

גאולת הכלל והפרט

והנה בליל שביעי של פסח נהגו בתפוצות ישראל להתקבץ יחדיו ולזמר את 'שירת הים' ברוב עם, וזו בעצם הקריאה שקורין בבית הכנסת ביום שביעי של פסח, שהיא השירה שאמרו כל עדת ישראל כשיצאו מגלות מצרים. ומפטירים בנביא (שמואל ב' כב, א), את שירת דוד המלך ביום שהציל ה' אותו - באופן פרטי - מכף כל אויביו ומיד שאול.

מכאן, שגאולת הכלל והפרט שוות הנה, ולכן ביום שקורים השירה שאמרו כל עדת ישראל, בו ביום קורים גם את השירה הפרטית של דוד המלך עליו השלום ל"ח.

רבות כשהייתי לומד עם אבי, היתה מצטרפת לשולחן ומאזינה ללימוד מן הצד, ולפעמים אף מביעה את דעתה, כשהיא מצליחה לא אחת לכוון לדעתה של תורה!

זה, שחשבנו בתחילה שהוא רק מעכב בעדנו את הנסיעה, לא היינו מצליחים לעבור את כל העומס מריבוי המרכבות בדרך המושלגת, ובוודאי היינו נתקעים בדרך למשך כל השבת.

באחד מימי חג הפסח, שאלה אותי, באגדת חז"ל הנודעת (מגילה י, ב): "ביקשו מלאכי השרת לומר שירה [בים סוף], אמר הקדוש ברוך הוא, מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה". ושאלתני ממה שמסופר בחז"ל (סנהדרין צה, ב) על חיילותיו של

(לח) אימי מורתי ע"ה היתה אשה יודעת ספר, ואהבה מאד לקרוא בספרים, ספרי אגדה ומוסר, וספרי הלכה ופירושים. ועל כיוצא בה אמרו חכמים (ע"ז טל, א) "אשת חבר כחבר", בהיותה אשה משכילה, ותמיד אהבה לשמוע וללמוד דבר מחודש. פעמים

את ישראל, רק באו עליהם בדרכי המלחמה, מה שאין כן המצריים.

אחר זמן רב מצאתי בעז"ה בסה"ק מאור ושמש (רמזים לשביעי של פסח ד"ה ושמעתי), שכתב וז"ל: "שמעתי בשם הרב הקדוש המנוח דק"ק ניקלשבורג ז"ל, על המדרש: בקשו מלאכי השרת לומר שירה, אמר הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה. דהיינו, שמלאכי השרת ביקשו לומר שירה כדי שישמעו מצרים נעימות הקול שלהם ותצא נשמתם, כמו שהיה בסנחריב וחיילותיו ששמעו שירה ממלאכי השרת ויצאה נשמתן. אמר הקב"ה 'מעשי ידי טובעים בים', כלומר שהמצריים טבעו את מעשי ידי שהם ישראל בים, דהיינו שהשליכו אותם ליאור, וצריך אני להיפרע מהם מדה כנגד מדה שיטבעו בים" עכל"ק.

סנחריב, שמתו כולם בשעה אחת בשמעם את שירת המלאכים וחיות הקדש. ומדוע אם כן מנע הקב"ה מן המלאכים בים סוף לומר השירה, הלא יכול היה להמית את המצרים מתוך שירתם של המלאכים, כדרך שמתו חיילותיו של סנחריב.

והשבתי לה, שכנראה אין המצריים ראויים למיתה זו, שהיא מעין מיתת נשיקה ופרידת הנשמה למעלה, מחמת שעינו את ישראל בעינויים רבים וקשים. מה שאין כן חיילותיו של סנחריב, שהם רק ביקשו להילחם בישראל, אבל בפועל לא עשו ולא כלום, ולכך קיבלו מיתה זו. ואף דקיימא לן (ירושלמי פאה א, א) שאצל הגויים מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה, כנראה שלא רצו לענות ולייסר

ספירת העומר

ספירת העומר

בין אדם לחברו - בימי הספירה

"וספרתם לכם וגו' שבע שבתות תמיינות תהיינה" (בג, טו).

כתב הטור (או"ח סימן תצג): "נוהגין בכל המקומות שלא לישא אשה בין פסח לעצרת, והטעם שלא להרבות בשמחה, שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא". (עיין קצור שולחן ערוך סימן קכ).

טעמא דהלכתא, מבואר בספר כף החיים שם (שלהי ס"ק ה) וז"ל: "וכל זה שעושין זכר, כדי להתרחק מהשנאה והקנאה והתאוה והגאווה והכבוד, ולקנות מידת האהבה והענווה והשלום".

"ולכן כתב בשער הכוונות (דף א ע"ג) להזהיר מאוד בענין אהבת החברים העוסקים בתורה ביחד, יעויין שם" עכל"ק.

נמצאת עיקר עבודת ימי הספירה הללו: "להתרחק מהשנאה והקנאה והתאוה והגאווה והכבוד, ולקנות מידת האהבה והענווה והשלום!" ל"ט.

(לט) סיפר לי אברך אחד בר אוריין מפה עיה"ק ת"ו, שהשיא כמה מילדיו בשעה טובה ומוצלחת, והוכרח לצורך רכישת הדירה ללוות הלוואת ענק של 'משכנתא' מאחד הבנקים, אשר

התחלקה לכמה תשלומים בסכומים גדולים מאוד.

בהגיע עת אחד התשלומים, נצרך להפקיד ביום ראשון בשבוע

על פיו מכל משמר, שלא להשיב חורפו ולא כלום, ובלם פיו בחוזקה כל עת המריבה.

במוצאי שבת קודש, בלילה האחרון שלפני יום התשלום, יצא שוב

בחיפוש קדחתניים אחר הדולר... אבל גם כאן חזר לביתו בפחי נפש, כשהישועה רחוקה מאוד, ירחם ה' על בניו הנדכאים. - ואף באותו הלילה זכה ל'מנה' גדושה נוספת מרה כלענה רחמנא ליצלן, אבל הוא כבר הרגיל את עצמו בנחשלות ואיתנות, וקיים בנפשו מאמר חכמינו ז"ל (גיטין לו, ב): "הנעלבין ואינן עולבים, שומעין חרפתן ואין משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין, עליהן הכתוב אומר (שופטים ה, לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו". וכמו שהוסיפה על כך הברייתא במסכת זרך ארץ רבה (פרק שני): "והמאוסין בעיניהם, והנבזים בפניהם, והכובשין את יצרן, והמשפילין את רוחם. עליהם הכתוב אומר (ישעיה מט, ז) 'כה אמר ה' גואל ישראל קדושו, לבזה נפש למתעב גוי, לעבד מושלים מלכים יראו, וקמו שרים וישתחוו' וכו'" ע"כ.

ביום ראשון בבוקר השכים עם שחר, ועדיין לא אמר נואש, בצר לו פנה בלית ברירה בעל כורחו בברכיים כושלות לעבר בית הכנסת הגדול 'זכרון משה' שבירושלים, בנסותו את מלאכת 'קובץ על יד' מפרוטה לפרוטה...

בעוברו בין השטיבלאך השונים, פגש באחד המניינים ביהודי אמריקאי שתחב לידו מטבע לצדקה. - האברך השיב לו ברכת 'יישר כוח' במאור פנים, תוך שהוא מוסיף לברכו בכמה ברכות בחן וברצון.

סכום גדול ביותר לתשלום המשכנתא, ולרש אין כל... - ביום שישי ערב שבת שלפני מועד התשלום ניסה את כוחו בחיפוש נואשים לגיוס הסכום הדרוש, אך לדאבון לב העלה חרס בידו...

בהגיעו לביתו בידיים ריקניות, התכעסה אשתו כנגדו עד מאוד, מרוב צער ולחץ ומצוקה לא ידעה את נפשה, והחלה לבזותו בחרפות והשפלות קשות, על היותו 'לא יוצלח' (שלימזל) שכזה, ועוד כהנה וכהנה קיתונות של שופכין... - כאשר כמה מבניו ובנותיו ונכדיו הסתובבו בבית באותה עת.

הכאב והבושה היו נוראים! - אך דווקא משום כך ליבו אמר לו שזהו ניסיון ששולחים לו במיוחד מן השמים! כאשר מעולם לא יצאה כל כך מגדרה כנגדו, והיה ניכר ומורגש אצלו שלא בכדי שולחים לו עתה מן השמים ניסיון זה...

הניסיון היה קשה ומר, במשך כל אותו יום השישי ערב שבת היא לא הפסיקה למרר את חייו, לבזותו ולהשפילו מתוך תסכול ולחץ. - אך האיש החזיק עצמו במסירות נפש, ולא ענה אותה דבר וחצי דבר.

השבת קודש פרשה את כנפיה בבתי ישראל, אך בבית האברך דגן היתה המנוחה מהם והלאה, האישה הצייקנית לא נרגעה, ובמשך כל סעודות השבת הציקה לבעלה, ולא הפסיקה לבזותו ולביישו לעיני בני המשפחה כולם.

ליבו נשבר ונמס בקרבנו, אך הוא עמד בניסיונו בעוז ותעצומות, ושמר

ואשר הביא הכף החיים מדברי רבינו האר"י ז"ל בספר הקדוש שער הכוונות, כוונתו למה שכתב שם (בדרושי ברכת השחר) וזל"ק: "קודם שהאדם יסדר תפילתו בבית הכנסת מפרשת העקידה ואילך, צריך שיקבל עליו מצות 'ואהבת לרעך כמוך' (להלן יט, יח). ויכווין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו, כי על ידי זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל, ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי".

"ובפרט אהבת החברים העוסקים בתורה ביחד, צריך כל אחד ואחד לכלול עצמו כאילו הוא אבר אחד מן החברים שלו. ובפרט אם יש להאדם ידיעה והשגה, לדעת ולהכיר לחברו בבחינת הנשמה".

"ואם יש איזה חבר מהם בצרה, צריכים כולם לשתף עצמם בצערו, או מחמת חולי או מחמת בנים ח"ו, ויתפללו עליו. וכן בכל תפילותיו וצרכיו ודבריו ישתף את חברו עמו, ומאד הזהירני מורי ז"ל

להסדיר עבור המשכנתא שלקח לחתן את ילדיו, ונקב בסכום החסר.

על אתר הוציא האיש מכיסו 'פנקס שיקים', ורשם המחאה מיידית על כל הסכום כולו, מרישא ועד גמירא!

והאיש עומד מן הצד משתאה לנוכח תשועת ה' הגדולה, ולבו ראה והבין היטב שזכה לאותה ישועה בזכות עמידתו האיתנה בניסיונו הגדול!

על דרך שהביא השל"ה הק' (מס' יומא סי' קצ"ז בשם אור הישר עמוד העבודה): "מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות", והרי מידה טובה מרובה, שבהרחקה מן המחלוקת זוכים לפרנסה ברווח ובהרחבה.

אותו אמריקאי רגיל היה לשמוע כאן אחר נתינותיו בקשה נוספת, שמה אפשר אולי לעזור בסכום גדול יותר?... והתפלא בליבו על מנהג האברך העדין דנו, שמודה ומברך בשמחה ובפנים מאירות. הוא עקב קצת אחר עדינותו של אותו אברך, וחש שיש בו חשיבות מיוחדת.

לאחר התפילה החליף עמו כמה מילים, ונוכח תיכף שזהו אברך תלמיד חכם משכמו ומעלה, וכאב לבו על ביזיון כבודה של תורה, שצריך כך לפשוט את ידו כעני ואביון, ולהצטרך אל הבריות. והנה להפתעת האברך שאלו פתאום העשיר, באיזה סכום מדובר? [וועגין וויפעל רעד'צאך דאס?].

שח לו האיש דברים כהווייתן, שיש לו בהאי יומא גופא חוב גדול שצריך

בענין אהבת החברים שלנו של חברתינו". עכ"ל מזהרח"ו זיע"א בשער הכוונות שם"ב.

הוא כמובן התקבל על ידי החתן והמחותנים בכבוד גדול ובשמחה רבה, והתיישב לו בשלהי שולחן הכבוד, הוציא ספר מאמתחתו והחל לומד בהתמדה ושקידה כדרכו בקודש.

ישב אפוא הרב רכון בתלמודו והמתין זמן רב, עד שהחל הקהל להתאסף, והחלו בהכנות החופה וכו'.

אבי החתן בעל השמחה, הצטער מעט על הזמן הרב שנגזל כאן מראש הישיבה בהמתנתו הארוכה, הוא לא חשב שאיש מן המוזמנים יגיע בזמן הנקוב בהזמנה, ובוודאי שלא יקדים עוד בטרם הזמן... וניגש אל הרב בהתנצלות על העיכוב.

אך הטשיבינער רב בתגובה חיך בשמחה, ואמר: מה פתאום להתנצל? הרי טוב לי כאן מאוד! - כשאני יושב בבית מפריעים לי כל הזמן בשאלות ובקשות שונות... אבל כאן יושב אני בהשקט באין מפריע, ולומד כאוות נפשי!

לאחר מכן הטעים הרב באוזני תלמידו שהתלווה אליו את סיבת הקדמתו אל החופה, כדי להוציא מלב החתן כל חשש שמא יש בלבו בכל זאת איזו שהיא קפיידא על שלא התכבד בסידור הקידושין, לכן הקדים להשתתף במעמד החופה בלב שלם, להראות שאין הדבר נוגע לו כלל וכלל.

(מ) אל הגאון מטשעבין זיע"א בעל 'דובב מישרים', נכנס פעם אחד מתלמידיו האהובים בישיבה הקדושה, והזמינו בהזמנה של מצוה לשמחת נישואיו. הרב שמח מאוד בשמחת תלמידו, והביע את רצונו להשתתף בחתונה. אך כאן החל התלמיד להתנצל, באומרו שהוא נתון במבוכה גדולה בענין הסידור קידושין, שמחמת כמה סיבות שמנה לפניו מחויב הוא לתת הכיבוד לרב אחד, ואינו מוצא מנוחה לנפשו משום שרוצה מאוד לכבד את ראש הישיבה בסידור הקידושין.

הטשיבינער רב לא הצליח להבין, על מה נסערת כל כך רוחו של התלמיד. ובבת שחוק על פיו אמר: וכי מה זה ענין לנו סידור הקידושין? העיקר ששמח אני עמך בשמחתך, ואשתתף בעזרת השם בחתונה גם אם לא אקבל 'סידור קידושין'.

הבחור החתן שאל כמה פעמים, אם אכן בטוח הדבר שאין לרב שום 'קפיידא' בדבר, והרב הרגיעו ודיבר על ליבו שלא ידאג בזה כלל, ויהא סמוך ובטוח שאין כאן שום תחילה כל שהיא של הקפדה ח"ו, ויגש ליום חתונתו בלב שקט ושמה.

והנה בהגיע יום הנישואין, עוד בטרם השעה היעודה לחופה, כבר נראה בפתחו של אולם הגאון ראש הישיבה.

שהיתה עיניהם צרה אלו באלו

וכתב התשב"ץ (ח"א סי' קעח), שאף שבגמרא דידן נאמר שמתו בהם כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא במיתת 'אסכרה', מחמת "שלא נהגו כבוד זה בזה" (יבמות סב, ב; טושו"ע או"ח סי' תצ"ג) ולא נתפרש מהו אותו זלזול שנהגו זה בזה. - הרי הוא מבואר במדרש (ב"ר סא, ג): "שהיתה עיניהם צרה אלו באלו וכו'". וזלזלו במ"ש (אבות פ"ד מ"ג) "וכבוד חברך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים". ולכן נענשו לפי שהיו גורמין חילול ה' רחמנא ליצלן, שהבריות מרננים ואומרים 'אוי לו למי שלמד תורה וכו' (יומא פו, א) עכ"ד עיי"ש.

לפיכך נתחזק נא ונתאמץ מאוד לתקן המידות בימי הספירה, ולקיים 'זאהבת לרעך כמוך' מא, שלא תהא העין צרה אחד בחבירו

כניסתו של רבינו יונה, כאורח הכבוד אל הישיבה הקדושה.

פנה הסבא אל רבינו יונה, והחל לדבר לפניו בשבחו של מקום, הוא סיפר על הרבצת התורה הגדולה שבקלם, על השקידה וההתמדה, ועל 'עבודת המוסר' הגדולה והנשגבה של בני הישיבה, אך רבינו יונה עומד עדין על עמדו ואינו נכנס.

המשיך הסבא לספר על מסירות נפשם של אנשי הצוות בישיבה, כולל הוא עצמו, המשימים לילות כימים להצלחתה ושגשוגה של הישיבה, אך גם זה לא הועיל.

לא ידע הסבא מה יכול הוא עוד לומר ולעורר זכות למעלה, לפיכך החל למנות ולפרט את שמותיהם של תלמידיו ובניו המסתופפים בצל הקודש

(מא) סיפר הגאון רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל, משגיח דישיבת 'ליקוואד' המעטירה, על חלום מיוחד שחלם פעם הסבא מקלם זיע"א.

בחלמו ראה הגה"צ רבי שמחה זיסל זצוק"ל, את 'רבינו יונה' גירונדי ז"ל, מופיע בכל הודו והדרו למסור 'שיחה' [שמוע'ס] בהיכל הישיבה הקדושה שבקלם רבתי. ר' שמחה זיסל חרד לקראתו עד מאוד, שהיה כידוע אחד מגדולי הראשונים כמלאכים שרפי מעלה, ויצא לקבל את פניו.

והנה בהגיע רבינו יונה אל פתח הישיבה, נעצר לפתע כמי שאין באפשרותו לצעוד הלאה ולהיכנס פנימה. - הבין הסבא בתבונתו הגדולה, שנצרכת כאן איזו 'זכות' שתצדיק את

ח"ו. ולכבד כל איש מישראל, כדי שיתקדש שם שמים על ידינו, מתוך אהבת ואחדות ישראל בנעימים. ועליהם הכתוב אומר (יזמא שם) "ישראל אשר בך אתפאר!" (ישעיה מט, ג).

בקלם, שמא יש לאחד מהם איזו זכות טובה.
בידי הסכום הנדרש לרכישת הנעליים הנחשקות.

והנה היום בדרכי חזרה מביתו של הסנדלר, כשהנעליים החדשות לרגלי, שמחתי בהם מאוד, כי החורף היה בשיאו, הטיט והשלג מלאה הארץ, וסוף סוף יכולתי לצעוד בנעליים מתקונות לבית המדרש!

והנה משאך הזכיר את שם בנו הבה"ח ר' וועלוול, תיכף אורו פניו של רבינו יונה, והוא נכנס במאור פנים אל הישיבה הקדושה. - וייקץ הסבא מן החלום.

אולם בדרכי פגשתי איש עני ומסכן, שעבר כאן ברחובתיה של קעלעם מדלת לדלת באיסוף צדקה, ועל רגליו ראיתי היטב את נעליו הקרועות והבלואות, שבקושי נסרך עמהם ממקום למקום, רוח הסערה שנשבה בחוץ בשריקות עזות והקור הנורא והמקפיא, לא הטיבו עם העני בדרכו, ובכל פסיעה שפסע ניכר בו מאוד הקושי והסבל.

הבין ר' שמחה זיסל, שבוודאי יש דברים בגו חלום נורא זה, והוא שלח לקרוא תיכף לבנו.

משנכנס בנו לפניו, דרש ממנו במפגיע, תאמר נא איזו מצוה מיוחדת באה ליך היום?

לא יכולתי לעמוד כך מנגד, חלצתי אפוא את הנעליים החדשות, והענקתי אותם במתנה גמורה לאותו הלך מסכן!

מתחילה הסמיק מעט ר' וועלוויל, כמי שנתפס בבושתו... ולא אבה לספר. - אך אביו ציווה עליו בגזירת אב, לספר הכל ולא להכחיד ממנו מאומה!

עתה מבין אני! - זרחו פני הסבא, אכן ראויה היא בוודאי ובוודאי זו המצוה! כי מצות 'גמילות חסדים' חשובה מאוד בשמים, ואין ערוך לה!

הנה זה עידן, פתח הבן בסיפורו, שנצרכת לנעליים טובות וחזקות, בשביל כך חסכתי תקופה ארוכה פרוטה לפרוטה, עד שהצטבר

ואהבת לרעך כמוך!

ובספה"ק חלקת יהושע (פסח דף כו. בא"ד) מפרש את הפסוק (ויקרא יט, יח) "ואהבת לרעך כמוך - אני ה' וגו'" על פי מ"ש חז"ל (זוה"ק ח"ג ז. ב) "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים". לומר, שכל מעשה איש ישראל עולה ונוגע עד לשמים, בבחינת 'פרנסה' כביכול, ותענוג גדול לאבינו שבשמים.

ובזה מפרש קישור סופו של מקרא אל תחילתו, "ואהבת לרעך כמוך - אני ה'", שנוגעת זו האהבה שבין איש לרעהו, עד "אני ה'" כביכול בכבודו ובעצמו, וישראל מפרנסים באחדות שביניהם תענוג גדול ונחת רוח עצומה לאביהם שבשמים^{מב}.

ודרש בצורה שאינה משתמעת לשני פנים, שהבחור שהעיף אווירן זה, יקום בבקשה וייצא מבית מדרש מיד!!!

פחד גדול נפל על בחורי הישיבה, ניתן היה לחוש את המתח באוויר, אך אף בחור לא זז ממקומו. הגאון ראש ישיבה לא וויתר, והוא חזר והדגיש שהוא לא ימשיך במהלך השיעור בשום אופן, עד שלא יקום אותו בחור וייצא החוצה!

כאותם דקות קשות של חרדת הדין, הבין היטב הבה"ח 'נחמן גלינסקי', מן העילויים שהשתתפו היטב בכל מהלך השיעור, ללבו ולנפשו של אותו בחור. ומתוך סערת רגשי רחמנות קם לפתע ממקומו, ופסע החוצה בראש מורכן! לרווחתו של אותו בחור, ולפליאתם של כל הבחורים וראש הישיבה, לנוכח מעשה גבורה זה!

השיעור כללי הסתיים, כשרוב בחורי הישיבה וסגל צוות הרמ"ם

(**מב**) הרה"ג ר' נחמן גלינסקי זצ"ל, בנו של המגיד מישרים המפורסם הרה"ג רבי יעקב גלינסקי זצ"ל (בעמ"ח ספרי 'מגיד'), נודע בימי בחרותו כאחד מטובי העילויים שבישיבה.

פעם בעיצומו של 'שיעור כללי' שמסר ראש הישיבה לכלל בחורי הישיבה, 'נחת' לו לפתע 'אווירן נייר' על 'סטנדר' דוכנו של ראש הישיבה... - היה זה אחד הבחורים, שלא בדיוק ה'שיעור כללי' בראש מעייניו... וכדי להפיג את השעמום הכבד, ואת הריקנות שבתוכו, שיחק באצבעותיו במשחק 'קיפולי נייר', ושילח את האווירן המזערי לכיוונו של חבירו. - אך לצערו המאוורר המקומי שינה את כיוון התעופה... היישר אל ראש הישיבה!

ההלם היה מוחלט, הבחורים כולם נבהלו למראה הזלזול הנורא. ראש הישיבה עצמו עצר בפתאומיות את מהלך השיעור, פניו האדימו כשהרים את אותו אווירן נועז וחוצפני בידין,

המידות - שורש לכל התורה

ולא בחינם נקבעו ימים הללו - ימי ההכנה לקבלת התורה - להתאבל על מותם של תלמידי רבי עקיבא ולתקן את הסיבה שהביאה לפטירתם בטרם עת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, כי המידות שבין אדם לחבירו הם תנאי הכרחי לקבלת התורה, כי אם אין דרך ארץ אין תורה, וכך אנו רואים שבארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, נמנים הרבה דברים שבין אדם לחבירו, ענוה, דיבוק חברים, אוהב את הבריות, מכריעו לכף זכות וכו', וזוהי הדרך להגיע לתורה, כמו שמבאר באריכות רבי חיים ויטאל זיע"א בספרו שערי קדושה (פרק ב) שהמידות הרעות קשות הם מן העבירות עצמן מאוד מאוד. וכתב שם שהטעם הוא מפני שהמידות הם שורש לכל התורה כולה. ומוסיף שם דבר נורא, שלכן אין המידות נמנים בכלל התרי"ג מצוות, מפני שהם

האווירון אל על... - אין ספק, שאם היו מגלים את זהותי, הייתי מגורש לאלתר מן הישיבה, כאשר בין כך לא התמדתי בלימודי שם, בלשון המעטה... - אולם מעשה גבורתו הגדול של אביכם, עוררו בלבי בימים שלאחר אותו מעשה רגשי אשמה, ורגשי התעוררות תשובה חזקה! ובעקבות כך החלטתי לשנות את דרכי. לקחתי אפוא את עצמי בידיים, והחילתי מאז להתעלות [שטייגען] בתורה ויראת שמים בעקביות!

כיום הנני משמש ב"ה כראש ישיבה לכשבעים בחורים! - וכל תורתי שלי ותורתם של תלמדי, הכל נזקף לזכות מסירותו המדהימה של אביכם!!!

ואהבת לרעך כמוך!

המשגיחים לא הצליחו לגלות את זהותו של אותו בחור מעופף הניירות... גם 'נחמן' עצמו לא ידע, ולא ביקש לדעת מי היה אותו בחור.

שנים רבות חלפו להם ביעף אחר אותו המעשה, והנה לאחר שנפטר ר' נחמן צעיר לימים מן המחלה הנוראה רח"ל, הגיע לניחום אבלים בבית המשפחה החשובה אדם בלתי מוכר, אשר חזותו מוכחת עליו כתלמיד חכם חשוב.

לאחר שנשאל כיצד הכיר את הנפטר הדגול, סיפר בפני האבלים את טיב המעשה דנו, שהתרחש עם אביהם בעת לימודיו בישיבה.

עם סיום סיפורו, הוסיף בהתרגשות: אני הוא אותו בחור סורר שהמריא את

השורש שעליו עומדים כל המצוות, ומסיים בזה הלשון: "נמצא כי יותר צריך האדם להיזהר במידות הרעות יותר מקיום המצוות עשה ומצוות לא תעשה, כי בעל מידות טובות בנקל יקיים כל המצוות", עכ"ל"ק.

וכן מובא בשפת אמת על התורה (ויקרא פ' אחרי-תרמ"ב) וזה לשונו: תיקון המידות כענין דרך ארץ קדמה לתורה. פרישות מקנאה, תאוה, כבוד, ועל זה ניתקן ימי הספירה תיקון המידות להיות ראויין אחרי כן לקבל התורה, עד כאן לשונו.

ובמשנה באבות שאמרו שם (ב, ב) יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עוון, וביאר שם התפארת ישראל וזה לשונו: ר"ל לימוד התורה הוא יפה רק כשיש עמה מוסר וענווה, דרך על ידי יגיעתך בשתייהן, ישתכח ממך כל אפשרות לחטוא. עכ"ל.

ולמדים אנו מזה שכדי לקבל את התורה תנאי מוכרח קודם לכן הוא עבודת המידות ותיקונם^{מג}.

והתכוון לאמירת תפילה זכה, והיה אצלו קופסת טבק להרחה. והנה ניגש אליו העני אחרי יום שלם שלא בא אוכל לפיו, וביקש ממנו קמצוץ טבק להרחה. העשיר הרעים עליו בקולו קבל עם ועדה, וכי זה דאגתך עתה לפני תפילה זכה!! להריח טבק! תסתלק מכאן! הדברים פגעו בעני עד עומק נשמתו, והתיישב במקומו ליד התנור, ושפך את מר ליבו לרבש"ע ואמר: כנראה שגם הרחת טבק איני שווה.

ונתעורר על העשיר קטרוג למעלה, ונפסק שיתהפך עליהם

הגלגל, דהיינו שהעשיר יאבד את כל רכושו, והעני יעשר, וכך הוה, שהעשיר

(מג) מעשה אחד היה בעירו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבראדיטשוב זיע"א שגרו שם שני אנשים, אחד היה עני ואחד היה עשיר, והעני היה עני מרוד ביותר, ופעם אחת בערב יום כיפור היה ביתו ריק מכל וכל ולא היה לו אפי' חתיכת לחם לאכול, ואשתו שלחה אותו מהבית. והוא מרוב צערו הלך לבית הכנסת, משום שלא היה לו מהיכן להשיג אוכל לביתו, וישב שם עד שכבר התחילו אנשים לבוא לבית הכנסת להתכוון לקראת היום הקדוש ולתפילת כל נדרי.

והעשיר בא גם הוא לפני התפילה אחרי שחילק הרבה צדקה

ירד מנכסיו עד שירד מטה מטה. ומאיך העני נתעשר ועלה מעלה מעלה על ידי שלוה מעות מחבירו, ובכל מסחר ששלח ידו הצליח למעלה מדרך הטבע.

ונכנס העשיר להצדיק הקדוש רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א, ובכה לפניו על מצבו, ושאלו מה הסיבה שנתהפך עליו הגלגל וירד לעניות כזו.

ואמר לו הרה"ק רבי לוי יצחק, שמא מידה כנגד מידה יש כאן שפגעת בעני ומשום כך נענשת. [וכן שמעתי ממו"ר הגה"ק רבי בנימין רבינוביץ זיע"א שאדם יכול לידע לפי היסורים שבאים עליו, איזה ענין עליו לתקן, מידה כנגד מידה] ונזכר העשיר במקרה שהיה לו בערב יום כיפור שפגע בעני בפני רבים. ואמר לו הרה"ק רבי לוי יצחק שזו היא אכן הסיבה שהתהפך עליו הגלגל, ותיקונו יהיה על ידי שיזדמן לידו מקרה כזה, שיבקש הוא מהעשיר [העני לשעבר] קמצוץ טבק, ואם יסרב ליתן לו, אזי יחזור לעשירותו.

והעני חיפש והמתין להזדמנות כזו, שיוכל לבקש מהעשיר הרחת טבק בעת שטרוד מאוד, והנה הגיע עת זודים, עת חתונת בתו עם בן הרב דמתא. והעני המתין לשעת כושר בשעה שהעשיר יהיה טרוד בהכנות לחופה וסידור הכתובה, אזי יגש אליו ויבקש ממנו קמצוץ טבק להרית. וכשהבחין העני, שהעשיר אבי הכלה טרוד מאוד,

מיד ניגש אליו ובקשתו בפיו, אולי תואיל לתת לי קמצוץ טבק להרית?!

והעשיר בטוב ליבו, הושיט את ידו לכיסו והגיש לעני את קופסת הטבק בחפץ לב ובסבלנות, ומיד כשראה העני זאת נפל מתעלף על הרצפה, והדבר היה תמוה ביותר, וכשהעירו אותו מעלפונו, ניגש אליו העשיר ושאלו על זאת, מה קרה שהתעלפת? וסיפר לו העני את כל הקורות, ואת מה שאמר לו הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זיע"א, והמתין הרבה זמן להזדמנות כזו שיוכל להכשילו במקרה דומה למה שהוא בעצמו עשה, ולא עלתה בידו. ואיך לא יתעלף על זה שלא עלתה בידו להחזיר את רכושו?!

והעשיר מרוב טובו ומידותיו הנאצלות אמר לעני, שמיד אחר שמחת השבע ברכות יפנו להרה"ק מבארדיטשוב זיע"א ויסדרו את הענין לטובת שני הצדדים, וכך הוה. שנכנסו להרה"ק מבארדיטשוב וסידר ביניהם שיחלקו את הרכוש לשניים, וכל אחד יקבל מחצית מהרכוש שיש לעשיר.

ומעשה זה מלמדנו עד היכן עומק הדין בענייני מידות שבין אדם לחבירו, מצד אחד רואים את גודל השכר אפי' בעולם הזה למי שמעביר על מידותיו ומקפיד לא לפגוע בחברו ח"ו על איזה סיבה שתהיה. ומאיך את העונש למי שפוגע בחבירו ח"ו.

הוכח ל"חכם" - ויאהבך

מאידך בענין זה של אהבת ישראל הלא מפורש נאמר בכתוב (ויקרא יט, יז) לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא ומכאן אנו רואים שסמכה התורה מצות התוכחה לאיסור לא תשנא את אחיך בלבבך, ומוכח מזה שיש קשר בין אלו ב' דברים, ובדרך אפשר יש לומר, שבאה התורה ללמד אותנו בזה, שע"י מצות התוכחה יכול האדם לדעת אם הוא שלם במצות לא תשנא את אחיך בלבבך או לא, כי בקיומה מוכיח האדם שאכן אין הוא שונא את חברו, כי מראה הוא בזה שחפץ הוא בטובתו, וכשרואה בחברו שהוא נוטה מהדרך הישרה, הוא בא אליו ומעוררו, כדי שיטיב מעשיו, ולא יפול לבאר שחת. אך כשמתעצל בדבר וחושב בלבו מה לי ולו, ולמה לי להתערב במעשיו, אות הוא שעדיין אינו שלם גם במצות לא תשנא את אחיך בלבבך.

ולמעשה זוהי אחת הנקודות שבמצות התוכחה, שהיא למען אהבת חברו, ובזה אנו מתדבקים בדרכי השי"ת, שנאמר בו (משלי ג, יב): את אשר יאהב ה' יוכיח, שתוכחתו של הבורא היא גם כן מפני שרוצה בטובת ברואיו, ולכן אף שהקב"ה מאריך אף, מקדים הוא לפעמים להעניש את האדם בעונש קל, כדי לעוררו בתשובה, וזהו מצד רחמיו וחסדיו, כי אם ימנע הקב"ה ממנו את העונש הקל הזה, עלול האדם להמשיך במעשיו המקולקלים, ויהיה צורך להענישו אחר כך בעונש כבד, והקב"ה המרחם על בריותיו אינו חפץ בכך, ולכן מעוררו בזה כדי שישוב ושוב לא יצטרך לעונש כלל, וכן מוטל על האדם להתדבק בדרכי יוצרו, ולהוכיח את חברו ולמנעו מן החטא, כי בזה חוסך ממנו יסורים ועגמת נפש לרוב, כי באם יניחנו לנפשו ולא יטרידו כדי למנעו מן החטא, אז יהיה סופו מר, ומי זה אשר יראה את חברו רודף אחר האש ולא יעכבנו? וכמו האב שמוכיח את הבן מפני שמרחם עליו, כך ראוי לכל אדם החפץ בטובת חברו למנעו מן החטא, וכשאין עושה זאת אות הוא שאין חברו חביב בעיניו.

ותוכחה זו הבאה מתוך אהבה, ערב הוא לשומעה ומתקבלת עליו, ומועילה פי כמה מתוכחה בגערות וגידופים, כי אז יבין

עמיתו כי לטובתו מכוון המוכיח, ומתעורר אצלו אהבה כלפי המוכיח, ואז קרוב לודאי שדבריו יעשו רושם ויפעלו את פעולתם. מה שאין כן כשמוכיח בדברים קשים, אז לא די שאין הם מתקבלים על הלב, אלא גורם ריחוק ושנאה, ונמצא שבמקום לתקן קלקל יותר מיד.

אך גם כאשר דיבורו הוא בנחת יהיה זהיר מאוד שלא להלביץ את חברו, וכמו שדרשו חז"ל (ערכין טז, ב) על אלו התיבות 'הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא', כי יהיה זהיר שלא יבוא ע"י תוכחתו לידי חטא חמור זה של הלבנת פנים ח"ו, כי לפעמים עלול להוציא איזה מילה מפיו, שאף אם היא נאמרת בדרך כבוד פוגע הוא בנפש השומע, ואז יצא שכרו בהפסדו, כמובא בגמ' (סנהדרין צט, א) כי מפסיד חלקו לעולם הבא רחמנא ליצלך,

ולדברים אלו צריכים הרבה התבוננות מקודם, כדי לדעת מי הוא העומד לנגדו, ומה הם הדיבורים אשר יכנסו בליבו, ומה הם הדברים שיכולים לפגוע בו, וח"ו יקלקל בזה, ואחריות גדולה רובצת על המוכיח, וכבר אמר רבי אלעזר בן עזריה (ערכין שם) תמיהני אם יש בדור הזה שיודע להוכיח". ופירש רש"י: "שיודע להוכיח - דרך כבוד, שלא יהו פניו משתנין", ע"כ. כי בלא מחשבה מקודם עלול לפגוע בחברו, ולא יבוא לתכלית הנרצה.

(מד) וזכור אזכור ממעשה שראו עיני, עת אשר התפללתי בביהמ"ד דחסידי פינסק קרלין בשכונת 'בית ישראל' בירושלים עיה"ק. היה זה ביום שישי אחד, כאשר הרה"צ רבי מנשה רונפלד זצ"ל חש שלא בטוב והוצרכו לפנותו לבית החולים. ואולם כעבור מספר שעות שוחרר משם ושב לביתו, ובליל שבת קודש כבר הגיע להתפלל בבית הכנסת. לאחר התפילה ראיתו ניגש אל הגה"צ רבי ישראל גרוסמן

זצ"ל, ותמה בפניו: כיצד זה יתכן שחברים אנו כה רבות בשנים, ועובדים על ענין 'אהבת חברים', ואף על פי כן כאשר ראית את מצבי הקשה בבוקר, לא הוכחת לי כי עלי להתוודות על חטאי? הלוא ידוע לך כי איני אדם צעיר, ואין אדם יודע עתו, וכחבר טוב היה עליך לדאוג שמא הגיע העת שאצטרך ליתן דין וחשבון, והיה עליך לקיים מצות 'הוכח תוכיח את עמיתך'. ולהזכיר לי להתוודות בעודי בחיים.

וידוע דברי האלשיך הק' על מאמר הכתוב (משלי ט, ח), "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך", שאסור לבוא אל האדם ולצעוק עליו שהוא לץ ובכך להוכיחו, וזהו "אל תוכח לץ", ולמה? "פן ישנאך", כי על ידי זה רק ישנא אותו יותר, ובודאי שלא יקבל ממנו את דברי המוסר. ומהי הצורה הנכונה להוכיח אדם? על ידי ש"הוכח לחכם" אמור לו שהוא חכם גדול, ויבין מזה שלא מתאים לאחד כמוהו לעשות מעשה שכזה, ועל ידי זה "ויאהבך" - עוד יוסיף לך אהבה וירצה להמשיך לשמוע ממך דברי מוסר ותוכחה.

אמנם כשהאדם עשה את שלו, וקיים מצות התוכחה בתנאים הראויים כפי האמור, ועם כל זאת מסרב חברו לקבל מוסריו, וחפץ הוא עדיין בהליכותיו הרעים, כי אז ודאי יוכיחו בדברים קשים, ואל יחשוש שמא יבוא לידי מחלוקת עמו, כי אף אם יבוא לידי כך לא הפסיד כלום, כי מאחר שהוא הולך בשרירות לבו אסור להתחבר אליו, וכמאמר הכתוב להלן (יט, יח) ואהבת לרעך כמוך אני ה', הדגישה התורה כאן בסוף הפסוק: 'אני ה'', לומר שכל החיוב של אהבת חברים נאמר רק כאשר זה החבר הולך בדרכי ה'. אבל אם אינו הולך בדרך הישרה, אדרבה צריך להתרחק ממנו ככל האפשר, שלא יבא ללמוד ממעשיו המקולקלים. כי מי שמכעיס את בוראו ח"ו, אין שום ענין לאהוב אותו, אלא אדרבה מצוה לשנוא אותו, וכמו שאמר דוד (תהלים קלט, כא): הלוא משנאיך ה' אשנא ובתקומיך אתקוטט.

יעזור השי"ת שיהיו דברינו נשמעים, ונזכה לקיים מצות התוכחה כראוי וכיאות.

ביחד, אלא גם ובעיקר אחריות האחד לזולתו, וזוהי האהבה האמתית, להוכיחו ולהעמידו על טעותו בגשמיות וברוחניות.

וכאשר שמעתי זאת, נרש עמוק בנשמתי המושג האמיתי של 'חבר', ומה היא 'אהבת חברים' אמיתית. שאין זה רק ענין של לאכול ולשתות

ולא תונו איש את עמיתו

אולם ביותר ביותר יזהר בהונאת חבירו והכתוב צווח ואומר (ויקרא כה, יז) ולא תונו איש את עמיתו, ויראת מאלקיך, כי אני ה' אלקיכם" וכבר נעמדו המפרשים, מה ענין "ויראת מאלקיך וגו'", למצוה זו בדווקא. עיין רש"י ומפרשים. ברם פירשו בספרי קודש, ביסוד מצוות הללו שבין איש לעמיתו, שיש בהם גם היגיון אנושי, וסדר מובן מתוקן ומקובל בין הבריות, כנהוג גם במדינות המתוקנות שבעולם. - שכן הדעת נותן, שצריך אדם בן תרבות לתקן התנהגותו בדרך ארץ, באנושיות וביושר, ובמשא ומתן באמונה שלא להונות ולרמות וכוי"ה.

כשמע הרב המדובר, פסק שיש במקרה זה חשש גדול של 'סכנת נפשות', ומן ההכרח לקחת תיכף 'הלוואת ענק' על מלוא הסכום, ולפדות את היהודי מיידית.

עשירים, כידוע, לא חסרו בלודז', עיר התעשייה והטקסטיל הגדולה. אך הלוואות סכום שכזה, נדרש 'ערב קבלן' בר סמכא, כדי להשיג בכך את הלוואה המיוחלת.

רב העיר, הרב מייזל, רתם את עצמו על אתר למשימה, והסכים להיות 'ערב קבלן', הלוואה הושגה בשלושים אלף רובל טבין ותקילין! והיהודי אכן נפדה ויצא לחירות, לשמחתו של הרב ושמחת העסקנים כולם.

מיד לאחר מכן יצאו העסקנים ב'מגבית חירום' כדי לכסות את אותה הלוואה, אך לדאבון לבם לא צלחה

(מה) עסקני העיר 'לודז' בפולין של מעלה, נזקקו פעם בנחיצות לסכום גדול של 'שלושים אלף רובל' בשביל מצות 'פדיון שבויים'. מדובר היה ביהודי מנכבדי העיר, שהסתבך בעסק ביש, וסכנה ממשית נשקפה לחייו, ורק בממון זה ניתן היה להצילו.

אך דא עקא, שבית המשפט המקומי עמד לחרוץ את גורלו בתוך ימים ספורים, והעסקנים נצרכו לגייס את כל הסכום מיידית!

כדרכם בכל פעולותיהם התכנסו יחדיו לטכס עצה, בראשות רב העיר מרא דאתרא, הגאון המפו' רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל רב אב"ד לודז', שלצד גאונותו וחריפותו הנודעת, עוסק היה רבות במצוות גמילות חסדים, להטיב עם בני קהילתו, ועם כל ישראל.

– אולם עיקר הסיבה שאנו עם בני ישראל בני קל חי, מחויבים בכל זו העבודה של תיקון המידות, אינה מפאת הבנת השכל, והגיון האנושי המוסכם ומקובל בין הבריות...

תחבו לתוכה כל אחד מהם מעטפה עם 'עשר אלף רובל' במזומן!

כששאלם בתדהמתו, מה זה ועל מה זה, אמרו שלפני כמה שעות הגיעה 'טלגרמה' מגור, שהרבי הק' מצווה על שלושתם, לתת כל אחד עשרת אלפים רובל כסף עבור מגבית החירום, ולהביאם תיכף אל הרב המרא דאתרא, המגיע היום אחר הצהריים ברכבת שיצאה מווארשא!

הרב התרגש ושמח, והודה להם על עזרתם הנדיבה במצווה. והיה מלא התפעלות מחכמתו וממסירותו הגדולה של השפת אמת, אשר מצד אחד הוכיחו על פניו על חתימת הערבות שאין בידו לכסותה, אך מצד שני תיכף בחדא מחתא נענה לדאוג לסידור כל התשלום במלואו!

ואף אנו למדנו לפי דרכנו, לימוד נוסף מטיב זה המעשה, שאין להימנע מלעשות חסד ולעזור ליהודי במצוקתו, גם אם אשם הוא מעט בדבר, או שלא התנהג בה כראוי! – וזה לימוד עצום, ודו"ק.

ואהבת לרעך כמוך!

המגבית. וככל שהתקדם תאריך הפירעון היה לבו של רבי אלי' חיים נוקפו שלא ייצא מכך ח"ו 'חילול ה"!'! באם לא יפרע החוב שהוא עצמו חתום עליו בערבות אישית במועדו ובזמנו, הרי 'אמרו הבריות שאם הרב בעצמו אינו עומד בתאריך הפירעון, הרי הותר הדבר...

בצר לו נסע הלודז'ער רב בדחיפות לגור, לבקש מאת הגה"ק רשכבה"ג בעל השפת אמת זיע"א, שיורה לחסידיו שבלודז' שהיו מעשירי העיר, לסייע בעדו באותה מצוה רבתי.

ברם להפתעתו לא נענה השפת אמת לבקשתו, והוא גער בו בהקפדה: "ווען מ'קען נישט, חת'מעטמען נישט!" [כשלא יכולים לעמוד בתשלום, לא חותמים ערבות!].

יצא אפוא רבה של לודז' בלב שבור, חזרה ב'קולייקע' המפורסמת לווארשא, שם הזדרז לתפוס את הרכבת ללודז', כדי לשוב ולנסות לגייס את הסכום בדרכים אחרות.

והנה בהגיעו אל בית הנתיבות שבלודז', הופתע לפגוש ברציף שלושה נגידים חשובים מתושבי העיר, חסידי גור מובהקים, שניגשו תיכף אל הרב ובלחצם את ידו לברכת 'שלום עליכם',

אלא התורה הקדושה נותן טעם המצוה, מחמת: "ויראת מאלקיך!" בלבד, ולא יראה מאנשים, מה יאמרו ומה יגידו, ומה יחשבו, שאין זה נאה... אלא מחמת יראת שמים ופחד השם יתברך אדון העולם, המצווה ומזהיר ומתרה בנו בתורתו הקדושה: "ולא תונו איש את עמיתו!", ולא מחמת הבנת הגיון שכל אנוש. אלא "כי אני ה' אלקיכם!", וככל אשר אני מצווה אתכם עליכם לעשות. וככל שאר מצוות התורה, שאנו מקיימים בתמימות ובפשטות, "אשה ריח ניחוח לה", נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני (רש"י ויקרא א, ט). ולא שיהיה בעל מידות ואיש טוב וישר והגון, מחמת שכן הוא מקובל ויפה בין הבריות, לפי מה שדעת אנושי נותן.

הנפקא מינא בין שני סוגי בעלי מידות הללו, הוא כרחוק מזרח ממערב. מי שהוא בעל מידות לפי המקובל בעולם, וכפי מה שיפה וטוב בעיני הבריות, - מלבד מה שאין זה באמת בתוך תוכו ובפנימיותו, רק לפי צרכי אנוכיותו במה שמשתלם לו בין אנשים... - הרי הרבה דברים שבעיני העולם התועה ועולם השקר הם מקובלים וישרים... ובאמת הינם מלאים זוהמא ורפש כנודע. ובהרבה אופנים ומצבים, שצריך האדם לעמוד על משמר האמת, כגון להתרחק מן הכיעור והדומה לו, או מן העבירה והמכשלה, או מחברים רעים ומקלקלים. שצריך להתנהג בהם בעוז וגבורה, כדת תורתנו הקדושה, ולא כדרך שנראה ומקובל בין אנשים, שאין זה יפה כל כך לדחות חבר ולהרחיקו, אף אם הוא מעט מסית ומדיח...

המתנהג במידות המתקנות על פי תורתנו הקדושה בלבד, ונזהר משקר ואונאה וגניבת דעת וכו', מחמת "ויראת מאלקיך",

של מרן השפת אמת והגאון ר' אליהו חיים מייזל, אם מותר ללוות לצורך מצוה כשאין בידו מהיכן להשיב, עיין שם בטוב טעם].

[א. ה. יעויין נא בספר חשוקי חמד (בבא בתרא מה, א), שהרחיב בעמקות טיב עובדא זו. ולבאר האי פלוגתא דרבוותא,

שכן הוא דין התורה. ולא מחמת שירא מן הבריות ושיחתם, הוא השלמות הנכון והמיזוג הרצוי בכל מידה טובה ונכונה מיו.

החזון איש מצידו גם כן לא הגיב מאומה, כאילו לא קרה כאן כלום... הוא המשיך לשוחח עם האיש בנינוחות ובסבלנותו הנודעת, ובאותה טבעיות כמקודם. חיוכו הרציני לא מש מתואר זיו פני קדשו, תוך כדי שהוא מקשיב בשיא הריכוז לדברי האיש שלפניו, כמי שהיה זה האדם היקר לו ביותר!

רבי שלום שעמד מן הצד ממש נבהל ונבוך, ולא ידע את נפשו, רוחו נסערה עליו ביותר, כיצד אמור הוא להתנהג במצב שכזה? מתחילה רצה לרוץ מיד ולהחזיר את הסדר על כנו, בראש ובראשונה יש להעמיד את האיש על מקומו הנכון!! ואחר להגיש לרב מגבת לספוג את המים הממלאים את בגדיו... לנגב את השולחן הרטוב, ולנקות את הרצפה וכו' וכו'... אבל בראותו שהרב אינו מראה שום תנועת התפעלות כלל, כמי שלא מפריע לו ולא כלום, לא רצה להיות זה שמפריע את כל מהלך השיחה המוזרה הזו...

הוא עמד כולו המום ומלא התפעלות ממראה עיניו, ולא הצליח להבין מה הולך פה בביתו של גדול הדור? כיצד זה ממשיך הרב בשיחתו עם האיש, בתוך כל השיטפון הזה? ולא רק שלא מעיר לו אף לא הערה קטנטנה, הוא לא נע ולא זע, ואפילו לא מניד עפעף לעבר הבלגן שחולל האיש

(מו) מעשיה מופלאה עד מאד באיכותה, סיפר הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל, ממה שהיה הוא בעצמו עד בדבר.

בהזדמנות אחת כשהזדמן רבי שלום לעיר בני ברק, שם פעמיו אל ביתו נאווה קודש של מרן החזון איש זיע"א - כידוע שהיתה דלתו פתוחה תמיד לכל דורש ומבקש. בהיכנסו אל הקודש פנימה, נעמד להמתין אצל הפתח, עד שיוכל לגשת אל הרב. והנה ממקום עומדו בפתח החדר, רואה הוא לתדהמתו איש אחד שאינו שפוי בדעתו, עומד אצל השולחן, ומשוחח בלהט עם החזון איש על ענייניו, ותוך כדי דיבורו מתלהב בתנועות שונות ומשונות, ומסתובב בהיפראקטיביות מצד לצד...

ברוב התלהבותו, לא השגיח האיש במעשיו, ותוך כדי תנועות ידיו המשונות והנמרצות, הפך את קנקן המים שעמד על גבי השולחן, וכל המים נשפכו בשצף קצף לכל עבר, ואף על רבינו החזון איש בעצמו. כל השולחן נשטף במים רבים שזלגו מיידיית אל עבר הרצפה הנקיה, בגדיו של החזון איש התרטבו לגמרי... אבל האיש לא שם לב כלל, בלהט התלהבותו לא הבחין ולא הרגיש מה עולל כאן אצל גדול הדור...

ועל דברים אלו וכיוצא בהם ידו כל הדוויים, עד כמה סובלים ישראל ייסורים מרים ועגמות נפש לרוב. שעל ענייני הונאה שכאלו סובלים טבין ותקילין כבר בעולם הזה, ואין בהם שום כפרה וסליחה, עד שירצה את חבירו. בשונה מדברים שבין אדם למקום, שיש בהם כפרה ומחילה, והקב"ה מאריך אף הרבה מאד. אבל בעניינים שבין אדם לחבירו, אין מועילים שום זכויות ומחילות, ואין שייך בהם אריכות אפיים. כי הכל נובע מצער הונאתו וקפידתו של חבירו הזועקת בפנינו, והיא תובעת לעשות הדין עימו, השם ישמרנו ויצילנו מיד.

העיקום הזעיר שבלחיים היה נראה תמיד כמו שהוא מגחך מעט. [כאשר הדבר מצוי, בפרט אצל ילדים, שצורת פניהם עדיין לא התיישרה בשלמותה מן המעבר הצר של הלידה, ופיהם נראה כמחייך קמעא כידוע].

היה לו לילד זה מלמד אחד בתלמוד תורה, שהיה אדם חלש אופי ופגיע, ומשום מה היה נדמה לו שהילד צוחק ממנו ומגחך עליו כל הזמן. לא עלה על דעתו שהגיחוך נובע פשוט מעקמימות בפנים... והיה בליבו הרבה טינה וקפידה על אותו נער המתלוצץ עליו וצוחק ממנו תמיד - לפי דמיונו.

ואמר רבי וועלוויל זצ"ל, שהכיר היטב את אותו נער, ועקב אחריו עד שגדל ונעשה לאיש, ותמיד רדפוהו צרות קשות וייסורים מרים. ותלה זאת רבי וועלוויל בקפידתו של אותו מלמד. שאף שמצד האמת לא התכוון הנער כלל וכלל לפגוע בו, אבל הקפידה והשנאה שהיה בלב המלמד עליו, גרמו לו כל זאת הרעה.

סביבו... "אילו רק היה פה, איזה גבאי' חזק ואמיץ, כבר היה מזמן מסלק את האיש הזה בבושת פנים, ומעמיד הסדר על כנו"... הרהר ר' שלום.

לאחר שיצא האיש, והגיע תורו של ר' שלום לגשת אל פני הקודש, התקרב בצעדים מהוססים אל הרב, וכשכולו אחוז השתוממות ופליאה, בקעה מפיו הקריאה והתמיהה: "מנין לוקחים כוחות כאלו?!" [פון וואנעט נעמטמען א זעלעכע כוחות?!], שאל - תהה, שלא להתכעס בכלום, ושלא להקפיד כלל???

ענה לו רבינו החזון איש: וכי חושבים אתם, שאיני כעסן בטבעי? לא ולא! מטבעי הייתי כעסן גדול! אך מדוע אינני כועס? - כי התורה אוסרת לכעוס!!! [די תורה לאז'ט נישט!!!].

(מז) סיפר לי שכני הרה"ג רבי שמואל צ'ציק שליט"א, ששמע מאביו הגאון הנודע רבי וועלוויל צ'ציק זצ"ל, על איש אחד, שבילדותו היתה לו עווית קטנה בפניו, בזווית הפה, ומחמת

אונאת דברים

וידועים דברי רש"י על הפסוק הלזה: כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חברו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו, לפי דרכו והנאתו של יועץ, ואם תאמר מי יודע אם נתכוונתי לרעה, לכך נאמר ויראת מאלקיך, היודע מחשבות הוא יודע כל דבר המסור ללב, שאין מכיר אלא מי שהמחשבה בלבו, נאמר בו ויראת מאלקיך עכ"ל, ונמצא דאונאת דברים הוא לאו מן התורה.

ואיתא בגמ' בבא מציעא (דף נח, ב) אמר רב יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נאמר בו ויראת מאלקיך וזה לא נאמר ויראת מאלקיך, דלגבי אונאת דברים נאמר ויראת מאלקיך משא"כ בממון, ר' אליעזר אמר זה בגופו וזה בממונו, ולכן בגופו חמור יותר, רבי שמואל בר נחמני אמר זה ניתן להשבון בממון וזה לא ניתן להשבון, נמצא אונאת דברים חמור הרבה יותר מאונאת ממון^{מח}.

נורא נוראות!!!

למדנו מטיב זה המעשה, עד כמה צריך להיזהר בענייני הונאה שבין אדם לחבירו, שבכל קפידה וכעס שיש בלב איש ישראל על חבירו, זה מזיק ביותר. ואפילו בדברים שמצד האמת צודק האדם, כל זמן שלא פייס דעת חבירו וליבו, שאינו מודע לדבר, וחושב לפי דעתו שהצדק עימו ומקפיד בהונאתו, יכול להזיק מאד.

(מח) אחד מאנשי ירושלים היה לו בן חשוך בנים ל"ע, הם ציפו וייחלו והתפללו רבות לפרי בטן, אך תוחלתם נכזבה. עברו למעלה מעשרים שנה מנישואיהם, שבהם ניסו את כל טובי

הרופאים והפרופסורים, בארץ ובנכר. עשו כל מיני סגולות שנודעו להם בעיני, ושטחו בקשתם בפני כמה וכמה מגדולי וצדיקי הדור. – אך כל זאת ללא הועיל, ישועתם בוששה מלהתקרב.

האב, שראה בעומק צערם של בנו וכלתו החשובים, היה נחוש לעשות כל מה שרק יוכל כדי לעזור להם. ומשראה שכל התפילות והניסיונות לא הועילו מאומה, עלה חשש בליבו שמא יש למאן-דהו איזו טינה עליהם. 'הרי ידוע ומפורסם גודל חומרת איסור הונאה שבין איש לעמיתו, הרהר האב. טינה שכזו אם יש למישהו עליהם, הרי בכוחה לסתום את כל הצינורות הדק

"מי יודע?" הרהר האב עתה, שמא נגרם לו לאיש צער וכאב לב מחמת אותו עלבון, אולי הוא לא וויתר בלב שלם על הדחתו המוזרה... והרי ידוע שהקפידא על צער שמצערים בעלי שמחה בעת שמחתם, נוקב ויורד עד מאד!!

משניגש לבירור הענין, התברר שבמשך השנים שחלפו אותו אדם כבר נפטר והלך לעולמו. אבל מבני משפחתו נודע לו, שאכן המקרה הזה היה איכפת לו מאד, כי לבסוף היתה חתונתם שבאולם הפשוט מאד לא מכובדת, האולם הקטן לא הספיק ונשארו אורחים ללא מקום ישיבה, הריקודים היו צפופים ביותר... וכו'. היתה לו הרגשה שאורחיו ובני משפחתו לא נהנו בצפיפות והבלגן הגדול, והוא מאד הצטער על כך, שלאחר שטרח ועמל ועשה הכל כדי שיצליח המבצע הגדול הזה של החתונה יפה, נכשל הכל מחמת האולם. הוא דיבר על כך שקשה לו מאוד למחול למי שעשה לו עוול שכזה, מחמת איזה פרוטקציה שהיה לו עם בעל האולם הגדול...

לקח אפוא האב 'מנין' עשרה אנשים כדין (רמב"ם פ"ב מהל' תשובה הי"א), ועלה אל קברו של אותו נפטר, וביקש שם מחילה בדמעות שלישי, שימחל לו על אותה קפידה, שלא התנהג אליו כראוי, וגרם לו צער וכאב לב בעת שמחתו.

והנה עוד באותה שנה נפקדו אותו הזוג בפרי בטן! למעלה מעשרים שנה לאחר הנישואין! ויהי לפלא!

היטב, ולא יועיל כלום עד שירצה את חבריו!!!

החל אפוא האב להתבונן בינו לבין עצמו, ולערוך חשבון הנפש, בניסיון לחפש ולהיזכר, למי יכול להיות שנגרם איזה הונאה ועגמת נפש מחמתם.

לאחר כמה ימי התבוננות נוקבת, נזכר שבשעתו לפני כעשרים שנה, כשהלכו לחפש אולם לחתונת בני הזוג, מצאו אולם יוקרתי ויפהפה, שמאוד התאים לרוחם ומצא חן בעיניהם. הוא היה האולם המתאים בדיוק לפי צרכיהם, וממש קסם להם. - אלא שבירור קצר העלה, שאדם אחר כבר הזמין וביקש את אותו אולם לתאריך זה, וכבר סגר את חוזה ההזמנה מנוי וגמור וחתום. בהיותו אדם ממולח ופעלתן, לא הסכים האב לוותר כל כך מהר על האולם ההולם כל כך עבורם, הוא הפעיל קשרים... ובהיותו ידיד וחבר טוב של בעל האולם, ועם קצת תוספת נופך של שתדלנות ופרוטקציה... הצליח לדחות את אותו אדם שהזמין את האולם לפניו בתואנה כל שהיא שהמציא לבעל האולם, ותמורת תשלום מועט לפיצוי וביטול החוזה הקודם, זכה הוא באותו תאריך.

הלך אפוא אותו אדם בבושת פנים לחפש לו אולם אחר, עד שמצא אולם קטן יותר פשוט ועלוב, היחיד שנשאר פנוי לאותו תאריך, כנראה מחמת עליבות מראהו... ואכן נערכו שתי החתונות באותו יום, האחת באולם היוקרתי והמפואר, והשניה באולם הדל והפשוט...

עוד שם (דף נט, א) אמר רב חיסדא כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה שנאמר הנה ה' ניצב על חומת אנך ובידו אנך ופירש"י חוץ משערי אונאה הצועק על אונאת דברים אין השער ננעל בפניו. אמר רבי אלעזר הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שנאמר ובידו אנך. אמר רב אבהו ג' אין הפרגוד ננעל בפניהם אונאה וכו' דכתיב ובידו אנך, פירש"י אינו ננעל להפסיד ראייתן מן המקום, אלא תמיד רואה אותם עד שיפרע, ובידו אנך משמע שהיא תמיד אצלו ומשמש בה.

וכן נפסק בשו"ע (חו"מ רכ"ח סעיף א') כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים, והביא הטעם שאונאת דברים בגופו ואונאת ממון זה רק בממון, וגם שאונאת דברים לא ניתן להשבון, וסיים בשו"ע דברים מבהילים שכתב וז"ל, וכל הצועק על אונאת דברים נענה מיד. ועי' בסמ"ע סק"ב דילפינן מגמרא מדכתיב הנה ה' ניצב על חומת אנך ובידו אנך וכו' ומדכתיב ובידו אנך משמע שאינו ניתן להמתין ולישא עוונה, אלא כביכול תפס העבירה דאונאה בידו, לענוש עליה מיד, ומזה אמרו כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה.

עוד שם בגמ' (נט, א) אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה, ופירש"י באונאת דברים לצערה אונאתה קרובה לבוא פורענות ממנה לבוא מ"ט.

ללמדך עומק טיב כח ההקפדה של הונאת איש ישראל, ועד כמה צריך זהירות יתרה בענינים שבין אדם לחבירו.

(מט) סיפר לי תלמיד חכם אחד, מחשובי האברכים בישיבת מיר המעטירה, שבצעירותו הזמינו פעם מרן המשגיח הגה"צ רבי חיים שמואלביץ זצ"ל לסעוד עמו את ארוחת הצהריים בביתו. כאשר היה נהוג בימים ההם, שראשי הישיבות הביאו עמם לפעמים לביתם בחורים עילויים לסעוד עמם, וממשיכים ללמוד עמם בביתם, כדי לקרבם ולחבבם.

והנה בעת הארוחה הגישה הרבנית הצדקנית ע"ה את התבשיל המיוחד שהכינה, וכשסיים הרב את מנתו פנה אליה בחיוך, ואמר: זה טוב מאוד! בריא ומחזק את הגוף לתורה ועבודה, יש אולי עוד קצת בסיר?

וכן נפסק בשו"ע (ח"מ שם סעיף ג) צריך להזהר באונאת אשתו לפי שדמעתה מצויה, ובסמ"ע (סק"ה) לפי שדמעתה מצויה (גמרא פרק הזהב דף נט) ר"ל לפי שהאשה רכה בטבע ועל צער מעט היא בוכה, והשי"ת מקפיד על הדמעות, ומייתי שם מגמ' מימרא דאמר אע"פ ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו, וכו' ועיי"ש.

נהנית ושמחה מאוד כשמבקשים מנה נוספת!!!

בוודאי! - זהרו פני הרבנית, יש לי סיר מלא! וניגשה בשמחה להביא מנה נוספת.

ובאמירתו והנהגתו זו כבר נתן 'שיעור' שלם לתלמידו, בענין תיקון המידות והנהגות שבין איש לאשתו...

כשראה הרב את גודל הנאתה ושמחתה בהצלחת בישוליה והנאתו ממלאכתה, ביקש ממנה שוב לאחר שסיים את המנה השניה: "נאך א' קליין ביסאלע... (עוד טיפה...) זה ממש מחיה נפשות!".

(ג) אברך ירושלמי אחד לא הצליח בפרנסתו, בכל עסק שהיה תוחב את ידו היה נכשל. החובות עלו והשתרגו על צווארו, והוא לא ידע את נפשו מרוב צער. עמד האיש וחישב חשבונו של עולם, מה יכול להיות הדבר שמונע ממנו הפרנסה. חשב וחישב הדק היטב, עד שהגיע למסקנה, שהנה מעשן הוא סיגירות כבר כמה שנים, ואין אשתו מרוצה מזה. היא אמנם לא עושה מזה מריבה, כדי לשמור את שלום הבית, אבל בתוככי ליבה זה מצערה מאד, כפי שאמרה לו כבר כמה וכמה פעמים.

התלמיד שסעד עמו על שולחן קדשו התפלל למראה, מדוע הרב מבקש היום עוד ועוד? - הוא הכיר היטב את נפש רבו ושיחו ושיגו, ואת ריחוקו העצום מכל תאוות עולם הזה והבליו...

הרב הבחין בפליאתו, וכשיצאה הרבנית למטבח להגשת המנה השלישית רכן לאוזנו והסביר לו:

החליט האיש, שכנראה זה הדבר המונע ממנו הפרנסה, שכן אמרו חכמים (בבא מציעא דף מט ע"א) שאונאת האשה מונעת הפרנסה, ואם דמעתה מצויה אין המעות מצויים כידוע.

הרי הרבנית טרחה כאן לפני הצהריים רבות בהכנת תבשיל זה, ומצפה לראות שנהנים ממעשה ידיה! - כשם שאני טורח להכין היטב את השיעור הנמסר בישיבה, כמה הנאה יש לי כשניגש בחור לאחר השיעור, ומברר שוב כיצד מתורצת קושיא פלונית... - הרי התבשיל הוא השיעור שלה! היא

על אתר החליט האיש לשנות את דרכו, ואמר לאשתו לשמחתה

ועיין בספר החינוך (ש"ח) שמנהו בכלל לאוין, וכתב שמ"מ אין לוקין עליו לפי שאין בו מעשה, וכמה מלקיות בלי רצועה של עגל יש ביד האדון המצוה ע"ז, ועיי"ש שכתב כמה דוגמאות לזה, וסיים שלא יהיה באפשר לכתוב פרט כל הדברים שיש בהן צער לבריות, אלא כל אדם צריך להזהר כפי מה שיראה, כי הקב"ה יודע כל פסיעותיו וכל רמיזותיו, ועיי"ש שסיים אפי' בקטנים ראוי להזהר לא להכאיבם בדברים ואפילו בניו ובנותיו ובני ביתו.

וצריך מאוד להתבונן בזה, ולא כדעת בעלי בתים היפך דעת תורה שאומרים הלא רק דברתי וכד', דהרי זה לאו מדאורייתא ממש, וחמור יותר מאונאת ממון, וכנראה שגם אחר הפיוס עדיין נקרא לא ניתן להשבון. ועיין בשו"ע (הלכות יו"כ סי' תר"ז ס"א) וז"ל: עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו, ואפילו לא הקניטו אלא בדברים חייב לפייסו.

ובאמת ב"ה אפשר דרא בענין לשון הרע שרבו הלומדים ומקיימים, אולם צריך להוסיף ע"ז שיש עוד לאו מן התורה, והוא הלאו דלא תונו איש את עמיתו, שאפי' על צער כל דהו עובר בלאו (עיין ח"ח לא תעשה יג), כגון שעושה עצמו כרוצה לקנות ובאמת לא רוצה וכו' ועוד כמה אופנים עיי"ש, ובאמת היה אפשר לעשות ספר שלם מזה, וכמש"כ החינוך, אלא שאי אפשר לכתוב כל פרט, והכלל הוא דכל דבר דכל מאן דשנאך לך, לא תעביד לחברך.

ועי' בח"ח בקונטרס חובת השמירה בפתחה וז"ל, וכמה גדול עוון זה בעיני ה' יתברך, דאיתא בגמרא כ"ד אלף תלמידים היו לו לרבי עקיבא וכולם מתו מפסח על עצרת על שלא נהגו כבוד זה בזה. והנה על עוון אונאת דברים אין לנו חיוב מיתה, ועל כרחך מטעם שהיה חילול השם על ידי זה לפני ההמון, שתלמידי חכמים רבים זה

מצליח, ונעשה עשיר גדול, כן יתן ה' וכה יוסיף ברכה ברוחניות ובגשמיות ובכל הענינים לטובה.

הרבה, שהוא מפסיק לגמרי לעשן. והנה בפתאום החלה לרום קרנו, ושרתה שכינה במעשה ידיו, ובכל אשר פונה

עם זה, וכל מה שהאדם גדול יותר, חילול השם הוא יותר גדול וכו'.
(ובאמת הח"ח כותב דאונאת דברים הוא בכלל לשון הרע, ע"י יומא דף מד ע"א
רש"י ד"ה לשון הרע).

ונספר תולדות אדם מביא עובדא מהגאון הצדיק רבי זלמן מוואלאזין
ז"ל, שבהיותו כבן י"ד שנה ולמד בבית המדרש בוויילנא, בא
אליו איש אחד נלעג לשון ואמר לו באתי להגיד לך פירוש טוב ונכון
שיש לי על משנה אחת ממסכת דמאי, ומפני שקרא לשי"ן ימנית כמו
סמ"ך היה מצלצל דבריו אלה באזני השומע כאלו אומר פירות טוב,
ומלבד זאת היה פירושו על המשנה רע ומר מאוד, עד שכל השומע
היה מתפלא איך ממשנה קטנה כמו שהיא, למד ודקדק דברים מרבים
הבל כאלה. ויחר לר' זלמן מאוד על חלומותיו ועל דבריו, ויאמר לו
אכחד ממך שפירותיך פירות דמאי, והיתה כוונתו לרמוז לו על דרך
צחות שפירושו הוא פירוש עם הארץ, ואחר כך לאחר כמה שנים
בהגיע צדיק זה בלימודיו לדין כבוד הבריות, נזכר בעוון זה והצטער
מאוד ויבך בכי גדול על זה, ובכל יום היה מתהלך בבתי כנסיות ובבתי
מדרשות בשווקים וברחובות, לבקש את האיש הזה ולא מצא אותו,
וכמעט נפל למשכב מגודל כאב לבו ושבר רוחו על ענין זה, ויאמר
עון זה הוא מעוונות שבין אדם לחבירו ואין תשובה ולא יום הכפורים
מכפרין, כי אם שירצה את חבירו, והנה בקשתיהו ולא מצאתיהו, ואיה
אפוא תקוותי, והיה בוכה ומוריד דמעות הרבה על עוון זה כמעט
כשטף מים רבים, אחר כן עלתה בדעתו להתוודות על עוון זה בבתי
כנסיות ובבתי מדרשות ולבקש אם יש שם מי שחטא לו יסלח לו ולא
עשה כן מפני שהיה נבוך עדיין בדין זה, עד אשר נודע הדבר אל
הגר"א ז"ל, שלח אחריו והוכיח לו שאם עשה האדם כל מה שבכחו
לעשות עד שאי אפשר לו לעשות יותר, עוזר לו הקב"ה ומתקן בעצמו
ענין ההוא, כמ"ש בספר חובת הלבבות שאם הרע לחבירו בגופו או
בממונו יכניס לו הבורא יתברך בלבו רצון ואהבה עד שימחול לו, כמו
שכתוב (משלי טז) ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו, וכמובן
שכל זה כשעשה כל מה שביכלתו כהגאון הנ"ל.

הבה נתחזקה, בפרט בימים אלו שבהם מתאבלים על מיתת תלמידי
רבי עקיבא שלא נהגו כבוד זה בזה, לכבד כל אחד את חבירו

ולהקפיד לא לצערו, בפרט כשעומדים בסמיכות ליומא דהילולא דהתנא הרשב"י, נתחזקה ממאמר דלעיל בשם הרשב"י על אונאת דברים.

וע"ע בחינוך שכתב ששורש המצוה כדי שיתרבה השלום, והשי"ת יעזור שיהיה שלום בכל תפוצות ישראל.

פסח שני

למה נגרע?!?

למה נגרע?

דברי הזוהר הקדוש (חלק ג קנג, א) מזהירים ומאירים לנו את מעלת היום הנכבד, היום בו הקריבו את קרבן הפסח השני, ומבאר את ענינה של מצוה זו בו הקריבו שוב את קרבן הפסח. ומגלה שם בזוהר הק' שבמשך תלתין יומין [שלשים יום] מפסח ראשון נמשכים ההשפעות של פסח, וכל הרוצה לחזות בזיו פני המלוכה יכול להיכנס להיכלות הפנימיים וליהנות מאור פני המלכות, אמנם היות ונמצאו אנשים שהיו טמאים בפסח הראשון, מכריזים בפסח שני שהוא בי"ד אייר, 'כל מי שלא יכול היה לראות את המלוכה, יבא ויראה עד שלא ינעלו השערים'.

עוד איתא בזוהר הקדוש (שם) שבפסח שני 'כל תרעין פתיחין' - דהיינו שביום י"ד אייר כל השערים פתוחים לרווחה, ומוסיף עוד שלא רק בי"ד אייר בלבד, אלא שכל שבעת הימים הבאים לאחריה המה בבחינת 'תרעין פתיחין', כלומר עד יום כ' אייר, פתוחים השערים לרווחה וכל מי שחפצו לבו, הרי שיטהר ויקדש את נפשו ובידו הרשות להיכנס ולראות. וטהרת הנפש כיצד, על ידי התשובה, שהרי האדם יכול להיטהר בעשותו תשובה, ולהיכנס בכח אותו תשובה להיכלא דמלכא, דהלא עתה כל השערים פתוחים.

לכן כעת שאנו נצבים לקראת יום נעלה ונכבד כזה, ויש לנו את ההזדמנות של פסח שני לשוב בתשובה שלמה, ועל ידי זה להיטהר ולהתקדש, כדי לזכות ל'תרעין פתיחין' המוכנים ומזומנים לקבל כל אחד מישראל באהבה וחיבה, מי פתי ולא ינצל הזדמנות פז

אשר לא בכל יום נקרית בפניו. ויש לנצל את היום הזה בו יוצא הכרוז מן השמים שמכריז ואומר: כל מי שרוצה לחזות באור פני מלך חיים יבוא היום, כי יום זה הוא יום טהרה, והוא מסוגל להיכנס לבית המלך ולקבל הורמנא דמלכא קודם שייסגרו השערים.

וכתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א בספה"ק "פרי צדיק" (פסח שני ס"ק ב) וזל"ק: "הנה האנשים שהיו טמאים לנפש אדם היו אנשים צדיקים כו', והיו פטורין מן הדין מפסח ראשון מטעם עוסק במצוה. ומה לחצם לקרב לפני משה רבינו ע"ה בצווחה רבה 'למה נגרע וגו'', ומה היה הגרעון מצדם. - אך צעקתם היה כי המה היו משתוקקים מאד לקיים מצות הקרבת הפסח בזמנו בתוך כלל ישראל, ועל זה הצר להם מאד שלא זכו לגשת לקודש בתוך כלל ישראל במועדו. - ועל זה השיב להם משה רבינו ע"ה 'עמדו ואשמעה', וכמו שאמרו (ברכות כו, ב) אין עמידה אלא לשון תפילה^{נא},

בעת תפילתו הנשגבה, לפיכך היה נכנס בלאט ומשתחל אל מתחת טליתו של אביו הגדול, וכך היה מתחבר ומתקשר עמו בתפילתם יחדיו שם בהיחבא תחת מסתרי הטלית...

ועל כך היה מספר כל ימי חייו, שבעומדו בילדותו שם תחת הטלית הקדושה, ראה לא אחת את אביו הק' שופך נהרות של דמעות חרישיות בתפילתו הנרגשת!

בכיותיו הנוראות של אביו בתפילותיו נחרתו עמוק בליבו הזך של בנו הנער, ובכל אימת שנזכר מאותם תפילות, גם בהגיעו לגבורות יותר משמונים שנה, כשהיה מספר על כך היה בוכה בעצמו! באומרו שנשפכו שם מעבר למסך הטלית נהרות נהרות של

(נא) אבי מורי הגה"צ רבי לוי הכהן זצוק"ל בעל "מעדני השלחן", התייתם בגיל שמונה, ולא זכר הרבה מבית אביו הגה"צ המקובל האלקי רבי גמליאל רבינוביץ זצוק"ל ראש ישיבת קישענוב - צפת ת"ו. - בין הדברים המועטים שנותרו חרותים בזיכרונו, והיה מספר על כך תמיד, הוא בעניינה של תפילה.

אביו הק' רבן גמליאל, היה עומד בתפילתו בדחילו ורחימו בדבקות עליון עצומה, את טליתו היה נוהג לשלשל מעל כל ראשו ופניו, וכך היה מסתיר עצמו תחת הטלית ומליט פנים בכיסופין עילאין בצלותא.

אולם בנו הילד לוי הקטן, נכספה נפשו וגם כלתה להתחבר עם אביו הק'

היינו התפללו לה' יתברך מעומק לבבכם על זה, ועל ידי הצעקה והתשוקה שלכם תמשיכו דבר ה' אלי. כמו שהמשיכו ישראל את התורה כולה בגודל תשוקתם [כשאמרו נעשה ונשמע]. ועל ידי זה אשמע מה יצוה ה' לכם, וכן היה כי פעלו בתפילתם התחדשות הדין מהקרבת 'פסח שני'. - המרמז כי יש תקוה לכל נפש מישראל, אפילו לטמא ושהיה בדרך רחוקה במזיד, שהתרחק עצמו מלגשת אל הקודש, ואפילו הכי עושה פסח שני" עכ"ל"ק עי"ש.

הבה נא ננצל את הימים הנעלים והמקודשים הבאים לקראתנו לשלום, לזעוק ממעמקי לב פנימה: "למה נגרע?" - ובוודאי מלך שומע תפילה ומאזין צעקה ישמע לקול תפילת נשברי לב, בימי "תרעין פתיחין!"^{נב}

לקראת השבת הגדולה יצא בעל הבית אל השוק שבמרכז העיר, כדי לרכוש את המוצרים המשובחים והטובים ביותר, עבור הרבי הקדוש עם הפמליא הכבודה שהתארחו בביתו הענק.

והנה בעודו מתהלך בין סמטאות השוק, כשלבו מתרונן בשמחה והודיה לקל חי על המצוה הגדולה שנפלה בחלקו. הבחין באחת מן הפינות הצדדיות שיושבת לה שם על הארץ אשה אחת, בת ישראל כשרה וצנועה, כשהיא מצטנפת לה בפינתה ובוכה חרישית ומתייפחת מכאב לב.

לבו הרחום התמלא תיכף חמלה ורחמנות, הוא ניגש אליה בעדינות ושאלה לפשר בכיותיה. מתחילה התביישה מאוד לספר את צרתה, אך משהפציר בה גילתה שהיא

דמע, לישועתם של ישראל, ולהרמת שכנתא קדישא מעפרא!

(נב) ובענין התפילה מסופר כי הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זצוק"ל נסע פעם לשבות את שבתו במקהלות חסידיו שבאחת הערים.

אחד החסידים שבעיר, איש תם וישר דרך, שהיה נגיד נכבד, זכה שהצדיק יתארח ויתאכסן בביתו רחב הידיים. הוא היה מלא שמחה מאוד על הזכות הגדולה שנפלה בחלקו, לארח בביתו את הצדיק הקדוש ופמלייתו הנכבדה. בכל אותם ימים התהלך בשמחה ובטוב לבב, ועומד נאמנה כל העת לשרת את המלך בכל דבר הנצרך, ועשה כל שביכולתו כדי להנעים לצדיק את שהייתו בביתו בסבר פנים יפות. - כדרכם של ישראל קדושים תמיד, באהבת הצדיקים בכל לב ונפש.

השבת פרשה את כנפיה על פני היקום כולו, הרבי עם בניו הקדושים וכל הפמליא הגיעו בתפארתם אל בית הכנסת הגדול, שכבר היה מלא מפה לפה בחסידים ואנשי מעשה. תפילת קבלת שבת נערכה ברוב עם ובהתעוררות רבת, כשהצדיק מאיר ומזריח בתוככי לבם ונפשם של ישראל קדושים מקדושת שבתא עילאה, וקרבת אלקים טוב!

החסיד המארח דנן לא פסק כל העת מלכרכר סביבות הצדיק ואנשי שלומו, לדאוג ולטרוח בכל פרט ופרט הנצרך עבורם, שיהיה לפנייהם הכל מוכן משלם, לכל יחסר המזג!

והנה במהלך ה'טיש' של ליל שבת קודש, התעלף לפתע החסיד בעל האכסניה, בקושי רב הצליחו לעוררו מעלפונו והשכיבוהו על המיטה. כשבני ביתו חרדים לשלומו ולבריאותו, והזהירוהו שכנראה התאמץ בטרחותיו והכנתיו יותר מדי, ועליו לנוח ולהתחזק.

אך החסיד לא שעה לאזהרות הרבות, בשבת בבוקר השכים קום, ושוב החל להתרוצץ בלב מלא שמחה ורננה, כדי לנצח על המלאכה ולהסדיר את הכל על הצד היותר טוב. - והנה באמצע סעודתא דעתיקא קדישא בצפרא דשבתא שוב נפל האיש והתעלף, ושוב נצרכו להעירו מעלפונו הקשה ולהשכיבו במיטתו, והרבו להפציר בו שישאיר את עבודת הקודש לבניו ולמשרתיו.

החסיד המאוכזב השתדל לנוח מעט בשבת בצהריים, כדי לחזור לכוחותיו ולבריאותו התקינה. אך בהגיע

אלמנה עם יתומים רכים, ואין לה אף לא פרוטה אחת לצרכי שבת, עולליה שאלו לחם ופורש אין, וכיצד תיראה השבת בביתה כשהשולחן ריק מכל?!

אזוי!? [ככה?] - נזעק החסיד, הרבי הק' ינהיג כאן שבת קודש בהרחבה גדולה, ואלמנה זו תשב בחושך בוכיה עם יתומיה? חס ושלום! היה לא תהיה! - הוא הורה תיכף לאותה אלמנה צדיקה לגשת מיידית אל חנות הבשר והעופות, לשם הגיע אף הוא כדי לרכוש כמות גדולה ונכבדה לכבודו של צדיק, ואמר לאלמנה למלאות סלים גדושים מן הבשרים המשובחים ביותר! שופרא דשופרא! כשהוא משלם על כל קנייתה במיטב כספו.

משם פנה אל חנות הדגים, גם שם חזר על הוראתו לאותה אלמנה לאסוף לעצמה דגים משובחים שמנים וטריים כיד ה' הטובה! וכששילם על קנייתו שלו לכבוד שבת מלכתא הוסיף גם את התשלום עבור צרכי האלמנה.

כך סובב בכל החנויות המוכרים את צרכי השבת, הן במאפיית החלות והמגדנות, והן בפירות והירקות, והן בנרות והיין, ובכל שאר מעדני השבת, כשבכל מקום הוא מורה לאלמנה לאסוף הרבה ככל יכולתה, ולא להסתפק במועט... לכבוד שבת קודש!

האלמנה לא ידעה את נפשה מרוב שמחה על הישועה הגדולה ששלח לה השם יתברך, ופיה לא פסק מלהודות ולברך לאותו נגיד וחסיד על חסדו הגדול שעשה עימה, כשהיא חוזרת ומברכת שיזכה לנחול גן עדן עליון!

מקירות ליבה של זו האלמנה, שנבעו מעמקי לב נשבר, בקעו כל רקיעים של מעלה, ועלו ובאו עד כסא הכבוד, והתקבלו ברחמים וברצון! - כאשר הכתוב מעיד להדיא בתפילת אלמנה ויתום (שמות כב, כב): "כי אם צעק יצעק אלי, שמע אשמע צעקתו!" ובפרט אחר שעשה זה החסיד את מצוותו בנאמנות ובלב שלם בשמחה וברעותא דליבא.

ומאחר שהתקבלה תפילת האלמנה, וכחץ מקשת פעלה את פעולתה לטובה, להתנשא לכתר עליון! - ממילא נצרך תיכף להתקיים בקשתה, ולפי שלא פירטה בתפילתה למתי מבקשת שיזכה אותו חסיד לגן עדן, התקבלה התפילה כמו שהיא, להכניסו תיכף לגן עדן. - והנה אימו של אותו נגיד וחסיד, שכבר היתה בעולם העליון, הגיעה אף היא לפני בית דין של מעלה וביקשה בעד נפש בנה, שיעלוהו כבר עתה תיכף ומיד לגן עדן! כי מאחר שהיא עת רצון ושעת הכושר גדול שהתקבלה תפילת האלמנה עבורו להכניסו למנוחתו הנצחית בגן עדן העליון, חוששת ויראה היא על נפשו שמא יחטא ויקלקל את שכר נחלתו הגדול!

לפיכך התעלף לו האיש בליל שבת קודש, כשאותם תפילות נוראות של האלמנה הכשרה מאן, ושל אימו הצדקנית משם, באים לקחת את נשמתו וללוותה אחר כבוד אל מקום מנוחתו המוכן ועומד עבורו בגן עדן העליון. - אך השתדלתי מנגד בכל כוחי בתפילות והפצרות, להשאירו עימנו בארץ החיים! כאשר המלצתי בעדו למעלה בטענת איתן, שהרי הוא עומד

עת סעודה שלישית לא החזיק ברוחו, ושוב קם לשמש בנאמנות את רבו הקדוש בכל לב ונפש.

והנה שוד ושבר, באמצע ס"ג נפל החסיד שוב בשלישית בעילפון קשה ביותר, והפעם כבר לא הצליחו לעוררו בשום אופן! הרופא שנזעק למקום פקר ידיו בצער, באומרו שלא נותר לו כי אם לקבוע את מותו של האיש, אשר נשמתו עלתה בסערה השמימה אל מקום מנוחתה, בעת רעוא דרעווין!

החצר כולה רעשה וגעשה על הטרגדיה הנוראה, שבפטירתו הפתאומית של החסיד השלם, דוקא באותה שבת שהרבי הק' חוסה בצל קורתו.

כשראה הרבי הק' רבי מרדכי מטשערנוביל בגודל התדהמה של החסידים, ציווה על משמשו לצאת ולחפש אחר אותה אלמנה שהנגיד המנוח קנה עבורה את כל צרכי השבת, ולבקשה לבוא לפניו.

עד מהרה נמצאה אותה אלמנה והובאה לפני הצדיק, לאחר שבירכה לשלום שאלה במפגיע, אמרי נא אל נכון: מה היו תפילותיך במשך השבת החולפת?

אמרה האלמנה, שלא נראה לה שהיו תפילות מיוחדות בשבת זו... אלא שבהיות שאותו נגיד וחסיד עליו השלום סייע בעדה כל כך בהכנת השבת בלב שלם, ועשה זאת ברצון טוב ובשמחה גדולה, לפיכך התפללתי עבורו כל השבת שיזכה לגן עדן גדול!

פתח הרבי הק' והסביר, דעו לכם נאמנה, שתפילותיה הזכות

ב: "יומא דשבתא כד מטא עידן דצלותא דמנחה, רעוא דרעוין אשתכח, ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה, וכל דינין מתכפיין, ומשתכח רעותא וחידו בכלא. ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא, בגין למנדע דלא בדינא אסתלק, וההיא שעתא ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ואתטמר ביה" עכלה"ט.

הלימוד המורם מטיב זה המעשה נוקב וירד בכפליים! - ראשית למדנו כוחה של תפילה זכה ונקיה הבוקעת ועולה בתמימות בשלמות זוך טהרתה מעמקי לב נשבר, שלפעמים יכולה להתעלות עוד יותר מתפילתו של צדיק הדור! - כדחזינן בתפילותיה של אותה אלמנה עניה גלמודה, שעלתה היישר עד כסא הכבוד, ופעלה תיכף את פעולתה לטובה!

ועוד למדנו אגב אורחין, דין צורת התפילה, שצריך לפרש שיחתו באר היטב בעת תפילתו ובקשתו, ולפרט את מבוקשו, כי מחמת שלא פירשה אותה אלמנה בתפילתה עליו שיזכה לגן עדן לאחר מאה ועשרים! רק בירכה אותו וביקשה עבורו בסתם להעלותו לגן עדן, התקבלה תיכף תפילתה להעלותו מיד למקום מנוחת נשמתו בגן עדן!

כדאיתא בזוהר הקדוש (ח"א קסט, א): "מאן דצלי צלותיה בעי לפרשא מלוי כדקא יאות וכו', בגין לאשתמודעא מלה לעילא, ולפרשא לה כדקא יאות ולא יסתים מלה" ע"כ.

כל העת ועסוק כאן במצוותו הגדולה של "הכנסת אורחים"! והלא להדיא אמרו במשנתנו בפרקי אבות (ד, יז): "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא"!

ואכן התקבלו טענותיי והאיש חזר לתחייתו, כדי שיוכל להמשיך במצוותו הגדולה.

למחרת בשחרית של שבת חזר הדבר ונשנה, כאשר אותה אלמנה שליבה היה מלא וגדוש שמחה ורננה על השפע הגדול שהשפיע לה בחסדו וטובו, המשיכה בתפילותיה הנעלות לפני מלך עליון להעניק למטיבה את שכרו הגדול משלם בגן עדן! הופיעה אימו ע"ה בעצמה מן השמים, כדי לקחת את נשמת בנה, לאוספה אל עמה ולהעלותה בכבוד מלכים למקום מנוחתה. - אך גם כאן עמדתי כחומה בצורה באותה טענה חזקה, שאנו רואים בעינינו איך החסיד טורח בכל לבו ונפשו בעסק מצוותו הגדולה, ועל אף חולשתו אינו נותן מנוחה לנפשו, ורץ ומכרכר בעסק המצוה הגדולה בכל לב!

אולם, כשהגיעה אימו בסעודה שלישית כשהיא מפצירה מאוד בתפילה להעלות את בנה תיכף לגן עדן, לא יכולתי עוד לעמוד כנגדה, כאשר כבר סיים האיש את מצוותו עם סיום השבת. ולכן עלתה נשמתו לעילא לגנזי מרומים היישר אל מקום מנוחתה.

כענין שאמר רשב"י זיע"א בתיקוני הזוהר של ס"ג דשבת (ח"ב פה,

התורה נצחית

והנה, מילתנו כבר אמורה כמה פעמים, כי התורה היא נצחית, ובכל האמור בה נרמזים ענינים השייכים לכל הזמנים, ולא בכדי נכתבו בה כמה וכמה ענינים אשר בהשקפה ראשונה אין אנו רואים בהם שום הוראה למעשה, הן אמת שמשמעותם הפשוטה מורה על עניני השעה, מכל מקום כשמתבוננים קמעה במקראי קודש אלו, רואים כי מורים הם גם על דברים השייכים לדורות, וכמאמר הזוהר הקדוש (חלק ג' קמט, ב) וז"ל: "ומאן דאמר דההוא סיפורא דאורייתא לאתחזא על ההוא סיפור בלבד קאתי, תיפח רוחיה", עכ"ל, פירוש: מי שאומר שאותו סיפור שבתורה אינו כי אם להראות על אותו סיפור בלבד, תיפח רוחו, רח"ל. ועלינו מוטל להתבונן בהם, ואז נווכח שכל פרט שבתורה מורה לאדם את המעשה אשר יעשה, ואת הדרך אשר בה נלך.

על פי האמור, מוטל עלינו להבין ענין טענת 'למה נגרע', דהלא פשוטו של מקרא אינו מדבר כי אם על ענין השייך לשעה, דהיינו טענה זו של הטמאים שעז היה רצונם בקיום מצות הקרבת הפסח, ואכן טענה זו פעלה אז את פעולתה, ונתחדשה מכוחה מצות פסח שני, אך בימינו אנו הלא כיון שחרב בית מקדשינו אין אנחנו יכולים לקיימה בפועל, וכיון שכן, עלינו להתבונן מהו המכוון באלו המקראות השייך לזמנינו גם כן.

בדרך אפשר יש לפרש, כי כיוון הכתוב להורות לנו פרק בעניני העונה, דהנה, כל המתגאה הוא בבחינת 'טמא לנפש', כי הוא מסולק מכל וכל מעניני הקדושה, כמובא במשנת חכמינו ז"ל כי על המתגאה אמר הקב"ה שאין אני והוא יכולים לדור בעולם, (סוטה ה, א) ונמצא שבגאותו דוחק הוא את רגלי השכינה, ומסלק מעליו את קדושתה ח"ו, והמסולק מן הקדושה בהכרח נמשך הוא לעניני חומר עד שנעשה בבחי' 'טמא לנפש' ר"ל, והיינו שיורד הוא עד לדיוטא

התחתונה ממש, כי טומאת מת היא הטומאה החמורה ביותר, ולבחינה זו מתדרדרים אלו המתגאים חלילה.

והנה, ההבדל בין זה המתגאה לבין האדם המכיר בערכו הפחות, הוא בענין ההכרה בטובתו של מקום, האדם השפל יודע הוא שאין הוא ראוי לשום טובה, כי מכיר הוא בעצם העובדה שנוצר מטיפה סרוחה, ושבסופו לבוא למקום רימה ותולעה, וכיון שכן, מכיר הוא בטובתו של הקב"ה, במה שזיכהו בחלקו הגשמי והרוחני, ולדעתו אין הוא שווה את כל הטובה שזיכו לו משולחן גבוה, ורואה בה ממש חסד חנם, וכיון שכן, גם כשנכוזו מחופת חבריו בראותו כי לא זכה לכל המעלות והמדרגות הרוחניים, אין הוא מתאונן ומתמרמר על חסרונו, יודע הוא כי אין הקב"ה חייב לו מאומה, ומה לו לבריה שפלה כמותו להתאוות למה שלא חננו הבורא. יתר על כן, זה האדם מכיר בטובתו של מקום, שעל אף שמצד הדין נבצר מעמו יתברך למלא את חסרונו, מכל מקום נתן בידו את הכח להמתיק מעליו את הדין ע"י

מקום... ושוב נאלץ האחראי להעיר לו שאין זה מקומו, כי צריך להגיע שם עוד אחד מגדולי הדור... תיכף קם הרבי בשמחה וחזר אל מקומו שבקצה השולחן.

בזרכם חזרה לביתו התאונן בפניו נכזו שהתלווה אליו, מדוע עושה לעצמו בידיים בושות שכאלו? למה קפץ לתפוס דוקא את המקום הנכבד ביותר, כשידע שתיכף יסלקוהו משם?...

ענה לו הרבי, מה אעשה, נהנה אני מאוד לשמוע כשאומרים לי שאין זה בשבילי... חפצתי לשמוע זאת שוב שאין זה מקומי...

(נג) הענווה הנאצלת של הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זיע"א מפורסמת היתה לשם דבר, כאשר הוזמן פעם לאסיפת רבנים ואדמורי"ם הגיע שם בין הראשונים והתיישב במרכז השולחן במקום המכובד ביותר שעל יד הרמקול... לא חלפו כמה דקות, והנה ניגש אליו אחד המארגנים האחראי על סידור האסיפה, והעיר לו בעדינות שאין כאן מקומו, כי מקום זה מיועד לאחד מזקני הדור, תיכף קם הרבי והתיישב בסוף השולחן.

והנה בהמשך האסיפה, לאחר שאותו צדיק סיים את דברו וקם והלך, חזר שוב הרבי מטאלנא והתיישב באותו

תפילה, ולהמשיך על ידה כל צרכיו ורצונותיו, ואכן מנצל הוא אותה מתנה, ומתחנן הוא לפני בוראו כעבדא קמיה מריה.

שוניים הם פני הדברים בזה המתגאה, זה האחרון מכיר ב'ישותו', וכיון שכן, סובר הוא כי עליו להיות מושלם בכל, ורואה את עצמו כ'בעל מוס' ממש באם חסר לו שום מעלה או מדרגה שחפץ הוא בה, וכיון שכן מתהלך הוא תמיד בעצבון ובדאגה על חסרונו, ומתאונן תמיד על מצבו, וגם אם זכה ונתברך בכמה וכמה מעלות טובות, אין הוא ממשמש בהם להכיר גודל טובו יתברך על שהרבה להטיב עמו, אלא תמיד משים הוא לנגד עיניו את החסר לו, זה האדם לא ימצא נוחם לנפשו כל עוד הוא עומד בגאווותו, כי כל עוד שהוא מחזיק באיוולתו אין הוא מכיר כי שוגה הוא בדעתו, ומלבד מה שהגאווה עצמה מכשילתו ומעכבתו מלהתעלות, כי כאמור לעיל שזה המחזיק בה הרי מרוחק הוא מהקדושה, וכיון שכן, מעוכב הוא מכל טובה רוחנית ר"ל.

עצת התורה לזה האדם היא להתבונן במהותו, כי מתוך כך יכיר בערכו הדל, ויתן דיעה לנפשו להבין שאין הוא בבחי' בריה כלל, ועל ידי זה מסיר הוא את המסך המבדיל בינו לבין אלו המדרגות, ומכשיר את עצמו להשיגם, וגם אם לא יזכה בהם מכל מקום יבוא לידי הכרה כי כל מה שזכה הוא בבחינת חסד השי"ת, ושוב לא יתאונן על מצבו, ויהיה בין אלו השמחים בחלקם.

כל זאת רמזה התורה באלו המקראות, כי 'האנשים ההמה, אשר תמיד מתאוננים הם על חסרונם, לקויים הם במידת הגאווה, וכיון שכן, הרי זה כאילו אומרים הם מפורשות 'אנחנו טמאים לנפש אדם', כי כאמור זוהי תוצאה של הגאווה, ומחמת גאוותם, רגילה לשונם לומר 'למה נגרע' כלומר, תמיד מתאוננים הם על החלק החסר להם, ותמהים הם ושואלים למה נגרע מנחלתינו, מעלה זו וזו, כי חולי זה הוא נחלת המתגאה לראות את עצמו כבריה הראויה לכל מדה של שלמות, ובאם חסר הוא דבר, ניכר הדבר על לשונו, ושואל על פשר התעכבותו 'מלהקריב קרבן ה' במועדו', כי חפץ הוא לזכות במעלות רוחניות ולבוא על ידיהם לקרבת השם, ולזכות על ידי זה להיות 'בתוך בני ישראל', היינו להיות נכלל בתוך הכלל הזוכים לכך.

כתשובה לבקשתם, אמר להם משה 'עמדו' - עליכם לעצור את מהלך מחשבתכם, כי לפיה הנכם בגדר 'יש' ולכן הנכם מתרעמים על חסרונכם, 'ואשמעה' - הוא מלשון אשמיע, כי אחר שתבינו כי שוגים אתם בדעה, אז אשמיע לכם עצת השי"ת שהיא 'מה' - היינו ענוה מלשון 'ונחנו מהי', ובזכות זה תזכו ש'יצוה ה' לכם'

בשביל זה אני פה! יכולים אתם לשאול ככל הצורך, ונא לחוש בנוח, כי הנני עומד מוכן ומזומן, ואין כאן הפרעה כלל וכלל! - הוא הדגיש זאת בבירור, כדי להוציא מליבה של השואלת כל תחושת אי נעימות, עד שכמעט הרגישה בעצמה כאילו הגיעה בשעות הקבלה הרגילות... - כידוע שלפעמים מחמת לחץ או בושה ואי נעימות, אין השואל מבהיר את שאלתו בדיוק, ומחסיר פרטים חשובים בשאלה וכיוצא, ולכן חשוב היה לרב לתת לשואלת את התחושה שאין כאן שום הפרעה, ויכולה לשאול ברגיעות ובמנוחה.

משנכנסה לחדר הרב, הציגה את שאלתה בפניו, היות והיום בערב בעת קריאת המגילה שבבית הכנסת היתה מאד עייפה מכל טרדות והכנות החג, ובאמצע קריאת המגילה נמנמה שלא ברצונה פה ושם, וחסרו לה כמה מילים שלא שמעתן אוזן במגילת אסתר, ושאלתה בפיה, האם יצאה ידי חובת קריאת המגילה?

לא! פסק הרב מיידית וחד משמעית, באם חסרו כמה מילים בשמיעת המגילה לא יצאת ידי חובתך!

(נד) ליל חג הפורים בביתו נאוה קודש של הגאון המפורסם רבי יעקב ישעיה בלויא זצ"ל, חבר בי דינא רבא ומו"ץ דהעדה החרדית, רוב דשכונת סנהדריה דפעה"ק ת"ו. - שמחת החג בעיצומה, בני המשפחה הרוממה מסיבים בשולחן 'סעודה קטנה' של ליל הפורים עם מאכלי הזרעונים, כפסק השולחן ערוך (סי' תרצה ס"א, מג"א ו). והנה דפיקות חרישיות נשמעות על הדלת, נקישות שקטות ומהוססות, נראה שאין הדופק בטוח בעצמו אם אכן ראוי ונכון הוא להתדפק בשעה שכזו...

משנפתחה הדלת עמדה בפתח אשה מבוישת, שמאד התנצלה על ההפרעה בשעה כל כך לא מקובלת, כאשר הרב מיסב עם בני משפחתו, אבל שאלה דחופה בפיה, ומבקשת אם אפשר לשאול את הרב שאלה קצרה ממש! ושוב מתנצלת היא בסליחה ומחילה על ההפרעה.

כשמע הרב שאשה עומדת בפתח עם 'שאלה', ושכולה התנצלות ואי נעימות על ההפרעה... קם ממקומו במלוא הדרו, ניגש חיש אל הפתח, ובפנים מאירות ומסבירות, אמר: בוודאי ניתן לשאול! אין כאן שום הפרעה כלל!

- 'יצוה' הוא מלשון 'צוותא' שמשמעותה חיבור, ורצה לומר שבזכות הענוה תזכו לקרבת אלקים, ויהיה השי"ת חלקכם ונחלתכם, כי אז תזכו להשראת השכינה, וממילא תזכו לכל המעלות והמדרגות המסייעים לדבקות בהשי"ת.

לעשות רצונך אלקי הפצתי

וכשנשכיל ונתבונן בענינה של פסח שני, נמצאנו למידים מה רם ונשגב כוח ההשתוקקות להשגה רוחנית. שהרי מי שהוא אנוס ממצוה הוא יודע שהוא פטור, ואין עולה על דעתו שיש לו להצטער בדבר. ואילו שם ב'פסח שני' באו אותם טמאי מת, שטימאו עצמם משום מצוה כמבואר בחז"ל, ואעפ"כ הצטערו מאד במה שלא היו יכולים לקיים מצות הקרבת פסח במועדו, ובזכות ההשתוקקות והצעקה אל השי"ת 'למה נגרע', המשיכו על עצמם את המצוה של 'פסח שני'.

איזה מנין... או לחילופין להשאל לה את המגילה שלו, כדי שבעלה יקרא עבורה... אם הוא יודע... - הוא לא חשב שום צד אחר, היה אצלו פשוט במושכל ראשון שבתור רב השכונה עליו לקרוא את המגילה בעצמו לאשה שנמנמה מעט בעזרת נשים באמצע הקריאה...

(נה) לפני מספר שנים, עשיתי שתדלנות בעד איזה בחור שהיה נראה כי יש לו ראש חלש ולכן קשה לו ללמוד, וביקשתי מאת ראשי הישיבה שיתחשבו בו מפאת כישרונותיו המעוטים. אך כמחצית השנה לאחר נישואיו, פגשתי באותו אחד כשהוא נוהג ברכב. ושאלתיו, אם אכן יש לך ראש חלש, כמו שחשבנו כל הזמן שזו הסיבה

"ומה אם כן עלי לעשות עתה?" - שאלה האשה בדאגה רבה, "עליך לשמוע שוב את קריאת המגילה!" ענה הרב. "אבל בשעה שכזו - המשיכה האשה בצערה - היכן אמצא קריאת מגילה? הלא בכל בתי הכנסת, כבר סיימו מזמן לקרוא את המגילה!"

"מה הבעיה? - אמר הרב מיידית - תבואי לכאן לביתי, ואני אקרא לך את המגילה!!", - האשה נדהמה ולא האמינה למשמע אוזנה, הרב בכבודו ובעצמו יקרא עבורי את כל המגילה? כך פשוט וחלק!...

הוא לא ניסה לשלוח אותה אולי ל'זכרון משה' שם בודאי תמצא

כך בוודאי כל אחד באשר הוא שם, כאשר יצעק מעומק הלב 'למה נגרע' - גם אני רוצה להתפלל כהוגן¹, גם אני רוצה לדעת ללמוד וכדו', בוודאי יקבלו בשמים את בקשתו, ויפתחו לו פתח מיוחד.

בהיותו אמון תמיד על זהירות בתפילה בציבור בכל לב, כמנהג קהילתנו הק' שלא לוותר בשום אופן על שום תפילה בציבור, מתחילה ממש ועד סוף ממש, ויהי מה! - החליט שלא להצטרף למנין זה, ולא לחטוף או לדלג ח"ו בתפילתו, רק להמתין למנין הבא שהתקיים בשעה שבע! - על אף שהדבר כרוך באיחור של שעה שלמה!

הוא התיישב אפוא במתינות וביישוב הדעת, להכין עצמו לתפילה בלימוד גפ"ת כראוי, וכדרכו התעטף בטלית ובתפילין עוד לפני זמן התפילה, והתפלל כדרכו את כל סדר התפילה מאדון עולם ועד אדון עולם במתינות וביישוב הדעת, בלא שום דילוגים וקיצוצים... ובלא חטיפות!

רק לאחר תום כל סדר התפילה, כשהשעון כבר הורה על השעה שמונה! יצא לדרכו הארוכה, ומה נדהם לגלות בהגיעו באיחור רב שאף הצד השני התאחר... ושמח לגלות שלא המתינו עליו...

חתימת העסקה יצאה אל הפועל לשמחת לב כל הצדדים, והצלחתו באותו יום היתה בלתי טבעית, הרווחים שגרף באותו יום בלבד השתרגו ועלו מן המשוער!

שאינך מסוגל ללמוד, השב נא לי כיצד הצלחת לעבור את כל לימודי הנהיגה ולקבל רשיון לנהיגה, הלא לשם כך צריך ללמוד את כל כללי הנהיגה בכובד ראש?! אלא מאי שלנהוג ברכב רצית, ואילו ללמוד תורה לא היית מעוניין! והדברים נוקבים עד עומק השיתין, שכאשר קיים הרצון האמיתי זוכה האדם להשיג השגות ולהעפיל בסולם העולה בית קל.

(נו) סיפר לי אחד האברכים היקרים דקהילתנו הק' [קהילת 'שבת'], שררגל עסקיו נצרך יום אחד לצאת לנסיעה בינעירונית בשעה מוקדמת מאוד, בשביל ביצוע עסקה אחת גדולה שטרם עברה להכינה מזה תקופה ארוכה, ועתה התבשלה לכדי גמר החיתום בשעה טובה ומוצלחת!

הוא נאלץ אפוא להשכים קום עם שחר כדי להתפלל במנין שבבית מדרשו בשעה שש בבוקר! - אך בהיות שאינו מורגל להיות מוכן בשעה מוקדמת שכזו לתפילה, איחר בכמה דקות. כשנכנס לבית הכנסת ראה להוותו שהתפילה החלה לפני דקות מועטות בלבד, אבל הוא הבין לפי קצב התפילה המהיר, שכדי להצטרף למנין זה יהיה עליו למחר ולחטוף את תחילת התפילה, עד ששיג וידביק את החזן...

וכאשר יש לאדם את הרצון האמיתי לתורה ולרוחניות הרי שהוא זוכה להשיגה¹¹. דבר זה למדים אנו מאותו דור המדבר שהם לא התייאשו ולא הרימו ידיים, אף שראו שהם לא זכו לקיים מצות קרבן הפסח ועתה כבר עבר זמנו ובטל קרבנו, אלא בכח רצונם העז הפצירו והתחננו 'למה נגרע', ולכן זכו למה שזכו ונתגלגלה על ידם מצות פסח שני. לומר לך, שכאשר רוצים יכולים, ואין לך דבר העומד בפני הרצון¹².

המדיר רגליו מהרחוב זוכה לטהרה

ונסיים בפרפרת נאה וממנו נקח מוסר השכל לעבודת שמו יתברך, שמעתי פעם רמז נאה על הכתוב בפרשה של פסח שני

סוחר אחד שהרויח סכום כסף גדול במסחר, ועבר בבני ברק ליד בית מדרשו של מרן הגר"ש וואזנער זיע"א, וראה שם גודל החשקות בלימוד התורה, ניצת בקרבו זיק של התעוררות, ובכה כיצד יזכה גם הוא לבא למעלות התורה. והחליט בו במקום שהוא סוגר את מסחרו, ממילא יש לו עכשיו פרנסה לשנה שלמה בהרחבה. ומאז עלה ונתעלה וגדל בתורה מאד. הוא אשר דברנו המבקש בלב ונפש חפיצה וזועק במר לבו 'למה נגרע' - זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת.

(נח) יש פתגם בדרך צחות, שהעולם מכנה את הגר"א מוילנא זיע"א בכינוי: 'וילנער גאון', שמשמעותו: 'אם תרצה - תהיה גאון', [אם תרצה] בלשון אשכנז: 'וויל נאר'], כי הכל תלוי במידת הרצון והשאיפה האמיתית.

והעיד האיש בפני, שבתפילת שחרית של אותו יום חש התעלות ומתיקות מיוחדת, ומעולם לא היתה לו תפילה מרוממת כזו. לאחר שהסכים בלבבו למסור נפשו וממונו בעדה! כי היה חוכך מאוד בדעתו שמא ח"ו תבטל העסקה מחמת האיחור הגדול. ובהתעקשותו שלא לחטוף את התפילה במנין הראשון, היה יכול גם להתכונן כראוי לפני תפילה, וגם להתפלל במתינות ובכוונה ממעמקי לב!

ומלך שומע תפילת כל פה, האזין ממרומים לתפילתו הזכה והנקיה, והתקבלה ברחמים לפני אדון כל וזכה לברכה והצלחה מופלגת, בזכות הקפדתו במסירות ונאמנות על תפילה בציבור בשלמות למהדרין מן המהדרין!
(נז) בענין זה שמעתי מעשה באיש

(במדבר ט,יג), נאמר "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה", ורמזו לאמר - 'והאיש אשר הוא טהור', איך אפשר שיהיה האיש טהור!? התשובה לכך היא פשוטה ביותר, 'ובדרך לא היה', דהיינו, שאינו הולך בדרכים, ברחובות עיר, כי הרחוב המאוס מטמא ומטנף את כל מי שנמצא בו.

לעילוי נשמת

אבי מורי ורבי הגאון הצדיק
רבי לוי הכהן רבינוביץ זצוק"ל
בעל המעדני השלחן
בן הגה"ק רבן גמליאל זיע"א
נלב"ע ב' אדר תשע"ה

אמי הרבנית הצדקנית
מרת מיכלא איטא ע"ה בת ר' יחיאל מאיר זצ"ל
נלב"ע י"א ניסן תשנ"ז

חמי הרה"ח רבי ישראל דוד זצ"ל
בן רבי מאיר זצ"ל
נלב"ע י"ד אדר ב' תשמ"ט

חמותי מרת נעכא סאסע ע"ה
בת ר' יהושע הכהן זצ"ל
נלב"ע כ"ב אדר א' תש"ס

נכדי היקר הילד רפאל בנימין ז"ל
בן יבלחט"א
הרב ר' יעקב עקיבא הכהן רבינוביץ שליט"א
נלב"ע ג' טבת תשס"ד

ת. נ. צ. ב. ה.

לזכרון עולם יוחק בספר

הרה"ח רבי משה בן הר"ר שמואל רפאל רייך זצ"ל
נלב"ע י"ז אייר תשע"ט

הרה"ח ר' פינחס גרשון בן הר"ר אברהם לבנברג זצ"ל
נלב"ע ט' אייר תשע"ז

הרה"ח רבי בצלאל ראובן בן הר"ר יהושע בערטראם זצ"ל
נלב"ע ו' ניסן תש"פ

הרה"ח רבי זכריה שמעון בן הר"ר יצחק הכהן וואללערשטיין זצ"ל
נלב"ע א' אייר תשפ"ב

הרה"ח רבי יעקב מיכאל בן החבר הר"ר ישראל מייער זצ"ל
נלב"ע י"ג אלול תשפ"ב

הרה"ח רבי ישראל בן הר"ר יעקב ברוין זצ"ל
נלב"ע י' ניסן תשפ"ג

הרה"ח ר' צבי (הרשל) בן הר"ר חיים גינזבורג זצ"ל
נלב"ע ח' כסליו תשפ"ד

הרה"ח ר' נוטע שלמה בן הר"ר חנניה יום טוב ליפא ברוין זצ"ל
נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ד

ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת

האי גברא רבא, הרב הגאון הצדיק, בקי בנגלה ובנסתר,
ה"ה המקובל רבי יצחק הופמן בן הרב פנחס זצ"ל
מח"ס שדה יצחק ותורת יצחק
נלב"ע ח' שבט תשמ"ט

וזוגתו אשת חיל עטרת בעלה האשה הצדקנית
מרת רחל לאה ע"ה בת הרב אריה זאב זצ"ל
נלב"ע ז' ניסן תשס"ח

ובנם איש תם וישר וירא אלוקים וסר מרע, נפש נקי וזך,
ה"ה רבי אברהם רפאל בן הרה"צ רבי יצחק זצ"ל
נלב"ע כ"ח אלול תשס"ו

★ ★ ★

הרב אברהם יוסף שמואל אלתר קורץ זצ"ל
בן רבי טוביה זצ"ל
נלב"ע ט"ז סיון תשנ"ז

וזוגתו מרת רישא רחל ע"ה
בת רבי אברהם שלמה ז"ל
נלב"ע י"ח אדר א' תשס"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת

האי גברא רבא

הרה"ח רבי אהרן ב"ר יוסף ז"ל

נלב"ע ליל שבת קודש י"ג אב תש"ע

וזוגתו האשה החשובה והצדקנית

מרת פריידא ע"ה

בת הרה"ח רבי יוסף אריה ז"ל

נלב"ע ז' אדר ב' תשס"ג

ת. נ. צ. ב. ה.

לעילוי נשמת

הרב יוסף בן הרב שמואל זנוויל זצ"ל

נלב"ע י' תמוז תשס"ו

וזוגתו מרת חיה הענא ע"ה

בת הרב יהודה דב ז"ל

נלב"ע כ"ד מרחשון תשנ"ג

שעסקו בצרכי ציבור באמונה כל ימי חייהם

ת. נ. צ. ב. ה.

נתרם ע"י בנם

שמואל וינצלברג וכל משפחתו